Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Varde Landboforening
1846-1996

Varde Landboforening
1846-1996

Udgivet i anledning af foreningens
150 års jubilæum den 1. september 1996.

Udgiver:
Varde Landboforening.

Layout:
Henning Petersen, Alslev.

Trykkeri:
AMH Fotosats/Montage, Ansager.

Oplag:
1.400 stk.

Varde Landboforening
1846-1996

Udgivet i anledning af 150 års jubilæet

INDHOLD

Forord
v/ Thyge Nielsen 5

Ribe amt 1846 og landboforeningens første 75 år
v/ Aage Sønderby 6

Krise- og krigsperioden 1921 til 1946
v/ Bent Olesen 19

En ny tids bønder 1946 til 1971
v/ Bent Olesen 26

Hvad fortæller forhandlingsprotokollen fra 1971 til 1996
v/ Bent Olesen 32

Fra 3 til 300 heste
v/ Aage Sønderby 50

Fra hedeopdyrkning til braklægning
v/ Bent Olesen 75

Udviklingen i kvægbruget fra sidst i 60'erne til 1996
v/ Henning Petersen 85

Fra vildsvin til bacongris
v/ Henning Ølgaard Bloch 94

Regnskabsarbejdet før, nu og i fremtiden
v/ Niels Jensen 98

Foreningens aktiviteter i jubilæumsåret
v/ Peder Chr. Thomsen 104

Varde Østeregns Landboforening
v/ Aage Sønderby 109

Ansager-Øse og Omegns Landboforening
v/ Bent Olesen 113

Jeg har en drøm . . .
v/ Christian Mikkelsen 116

150 år – og hvad så?
v/ Thyge Nielsen 121

Formændene gennem 150 år 124

»Stamtræ« for Varde Landboforening . 125

Personoplysninger 126

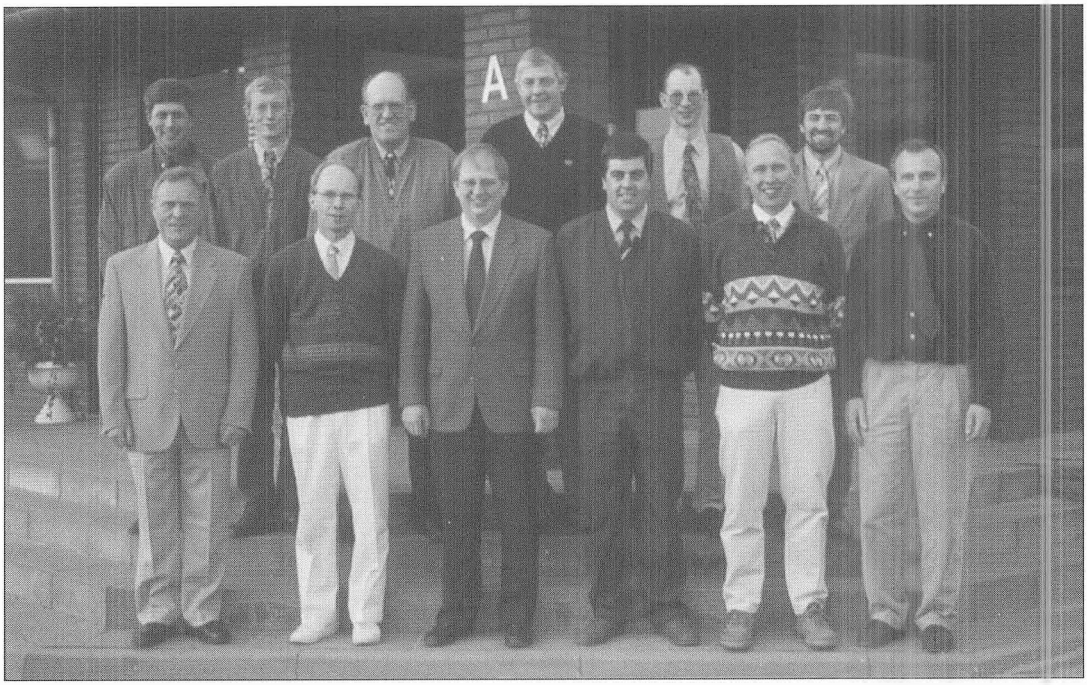

Bestyrelsen anno 1996:

Bageste række fra venstre: *Hardy Møller Kristensen, Rudholm, Jens Bruun, Rousthøje, Anton Jessen, Rousthøje, Jørgen Vind, Biltoft, Jens Sørensen, Tranberg, Jørgen Thomsen, Gellerup.*

Forreste række fra venstre: *Kristian Kristensen, Skovlund, Erik Vig, Oksbøl, Thyge Nielsen (formand), Årre, Claus Christensen, Vrenderup, Viggo Ø. Bloch, Gellerup, Peder Chr. Thomsen, sekretær.*

Forord

Der har altid været udfordringer i at være landmand og i at være selvstændig. Det var der for 150 år siden, og det er der i dag og nu større end nogensinde. Vi ved, at store udfordringer lettest tages op, når vi står sammen og løfter i flok. Derfor slutter vi os sammen i landboforeninger, hvor vi hjælper hinanden med at nyttiggøre de tekniske og faglige landvindinger og dæmme op for de politiske krav og byrder, der kommer til os ude fra.

Disse kendsgerninger står klart for os i 1996, men de var ikke lige så indlysende for vore kolleger i 1846, da forgængeren for Varde Landboforening, Ribe Amts nordre Landboforening, blev stiftet. Da var det velmenende personer fra de »dannede« kredse, der mente, at bonden skulle oplyses og faglig dygtiggøres for egen og fædrelandets skyld. En af vejene til at nå disse mål var at få dannet landboforeninger, der kunne virke som formidlere af faglig viden. Men med oplysningstiden i slutningen af 1800-tallet gik det op for de »almindelige« bønder, at vor landboforening var en nødvendighed, og de har siden da stået sammen om at udvikle og bringe den frem til det høje stade, den står på i dag.

Vores jubilæumsskrift fortæller, at vi nærer dyb respekt for dem, der var før os, og selv om nogle af os i perioder har »været væk« fra foreningen, så er det Varde Landboforening (tidligere Ribe Amts nordre Landboforening), der er vor »moderforening«, og som vi nu sammen fejrer jubilæum for.

Varde Landboforening er i dag en stor og velfungerende landboforening, der altid er med, når nye initiativer skal afprøves, og som sammen med naboforeningerne ejer og driver et af Danmarks største landbrugscentre.

Vardeegnens største og ældste erhvervsorganisation runder 150 år i fuld vigør. Den nuværende bestyrelse vil gerne prøve at løfte arven fra vore forgængere og bevare deres evne til at tænke nyt og stort og derved stadig gøre Varde Landboforening til et lokomotiv til gavn og glæde for medlemmerne og hele egnen.

Med disse indledende bemærkninger vil jeg ønske læserne god fornøjelse med læsningen af dette jubilæumsskrift.

Den 30. august har vi reception i Hotel Arnbjerg, Varde, og den 1. september holder vi jubilæumsfest i Helle Hallen, og ved disse lejligheder skulle vi gerne vise, at der stadig er masser af liv, fest og farver i vor gamle, men stadig unge forening.

Thyge Nielsen
formand

Ribe amt 1846 og landboforeningens første 75 år

Af Aage Sønderby

Vardeegnen og Ribe amt så meget anderledes ud i 1846, da landboforeningen blev stiftet end nu i 1990'erne.

Her var næsten ingen træer, men mange uendelig store hedeflader.
Klitplantager var der slet ingen af. Kun nogle ganske få og små forsøgsmæssige parceller med forskellige træarter i de store klitter ved Bordrup.

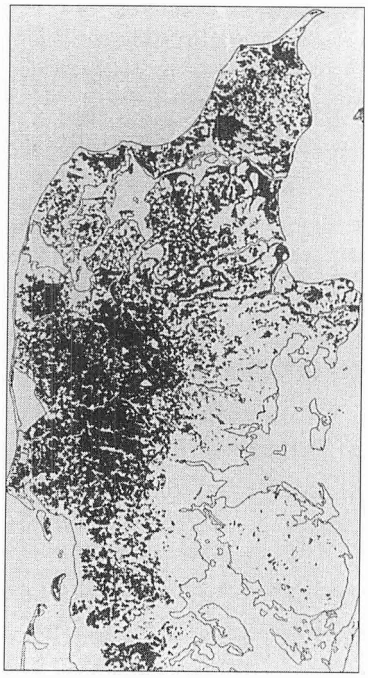

Omkring 60 pct. af Ribe amt var hede, da landboforeningen blev stiftet.

Læhegn var der heller ingen af. Sandflugt hærgede som en svøbe. Det var yderst risikabelt at ernære sig ved landbrug. Især i de vestlige sogne blev mange marker tildækket med så tykke lag flyvesand, at de aldrig mere kunne dyrkes.

Dette til trods for, at der i årtier havde været tvungen »dæmpningspligt«. Både de mest hærgede sognes og flere nabosognes beboere blev tvangsudskrevet til at deltage i dæmpningsarbejder som udplantning af hjelme og marehalm samt udlægning af afhugget lyng og grove græsarter.
Lyngfladerne dominerede landskabet hele vejen fra havklitterne og ind til den jyske højderyg. Kun lidt forkrøblet, vindblæst kratbevoksning hist og her brød udsynet til de fjerne horisonter.
De ældste kirker var dog med til at forme silhouetten.

Landbrug var der naturligvis. Ellers havde det jo været helt meningsløst at forsøge at etablere en landboforening. De for-

blæste landbrugsejendomme lå nær ved de største vandløb samt fjorde og søer.

Dér havde forfædrene holdt til på grund af fiskemulighederne. Og dér holdt 1800-tals bønderne til på grund af engene – som både kunne give græsning til dyrene om sommeren og hø til vinterfodring. Ofte suppleret med lyng.

Fiskene var stadig påskønnet som menneskeføde og gav for mange landbofamilier tillige salgsindtægter fra nærmeste bysamfund.

Datidens landmænd kørte ofte til Varde marked eller almindelige torvedage med deres produkter i hestevognen. Busser, tog eller andre motorkøretøjer eksisterede ikke, og ej heller veje, der egnede sig til motorkørsel. Det var simple jordveje, hvor man valgte et nyt spor, når de gamle blev for hullede og plørede.
I byen solgtes produkterne: Lam, uld, smør, høns, kyllinger, æg, ællinger, gæs, undertiden også husflidsprodukter såsom pilekurve, sivsko og – fra steder, hvor der forekom godt ler – plus en vis ekspertise – de berømte sorte potter.
Indkøbt eller taget i bytte før hjemturen blev ting som reb, seletøj, primitive redskaber og til husholdningen sukker, sirup, mel og gryn samt træskostøvler og forskellige beklædningsgenstande – eller stoffer til hjemmesyning.

Varde havde kun 1.600 indbyggere dengang. Nærmeste nabokøbstad var Ribe. Esbjerg by og havn var der end ikke tænkt på. Hjerting var fiskerby og udskibningssted i beskeden målestok.

Hvem tænkte på at stifte en landboforening under disse forhold?
Datidens landmænd gjorde det i hvert fald ikke – selvom de yngste af dem havde fået lært at læse og skrive i de primitive skoler, som var etableret efter den første skolelov fra 1814 – med undervisningspligt for alle børn fra 7. til 14. år.

Studekøretøj. Jens Nielsen, Mejlsig, omkring år 1900.

Nej, landboforeningen kom »ovenfra«. Fra mere veluddannede personkredse – som mente, at en landboforening kunne være til stor gavn. Dels for de frigjorte bønder direkte. Dels for det lokale område (Ribe amts nordre del) og for Danmarks udvikling/fremtid.

Hvilke af de tre motiver, der vejede mest for initiativtagerne, er ikke oplyst, men det er klart, at det var økonomisk fremgang, man sigtede imod, både for bonde, folk og fædreland.
Revolutionære rebeller var de ikke, de gode embedsmænd og de andre fra komiteen til stiftelse af en landboforening for Ribe amts nordre del. Tværtimod var de formentlig gode konge- og regeringstro personer, som ikke ønskede det bestående styresystem ændret radikalt, men som gerne så, at de materielle goder blev flere og større, og at også landmændene fik del i disse.

Landboforeningen fra 1846 til 1921

I det følgende vil jeg i korte uddrag fortælle om forskellige hændelser i foreningens første 75 år.
Foreningens protokoller fra denne periode er bortkommet, men heldigvis har vi et fortræffeligt kildemateriale i det jubilæumsskrift, som foreningen udgav i anledning af sit 75 års jubilæum, og som førstelærer H.P.H. Novrup, Alslev, stod som forfatter af.

Fra plan til virkelighed
I 1845 opfordrede Det kongelige danske Landhusholdningsselskab, der havde eksisteret siden 1769, til at der blev dannet en landboforening for Ribe amts nordre del.

En komite blev dannet, og der blev indrykket følgende kundgørelse i Ribe avis:

»Efter det kongelige Landhusholdningsselskabs Opfordring tillader Undertegnede sig herved at indbyde til Oprettelse af en Landboforening for Ribe Amts nordre Del. Selskabets Bestemmelse antages fornemmelig at burde gaa ud paa: ved passende Midler at virke til Husdyrracernes Forædling, Landbrugets Fremme og Husflidens opmuntring. Det aarlige Kontingent bør formentlig ikke overstige 1 Rigsdaler for hvert Medlem. Naar tilstrækkeligt Antal Deltagere har meldt sig, vil en Generalforsamling efter nærmere Bekendtgørelse i Ribe Avis blive afholdt for at diskutere et fremlagt Lovforslag. De ærede Sogneforstanderskaber bedes anbefale denne Sag til Sogneboernes Deltagelse, og efter at de, som vil være Medlemmer af Selskabet, på denne Indbydelse har tegnet deres Navne at indsende samme til en af Undertegnede.

Komiteen til Oprettelse af en Landboforening for Ribe Amts nordre Del, den 6. Januar 1846«.

Tolstrup	*A.C.Nielsen*	*H.Lautrup*
Præstkær	*Endrupholm*	*Estrup*
pr. Ribe	*pr. Ribe*	*pr. Kolding*

Ribe amts nordre del omfattede stort set hele det nuværende Ribe amt, medens den søndre del bestod af flere mindre landområder beliggende mellem Ribe og

Tønder, de såkaldte kongelige enklaver. Det var altså ikke en egentlig Varde Landboforening, det var planen at stifte, men mere en landboforening for Ribe amt. Underskriverne har da heller ikke en særlig tilknytning til Vardeegnen, men kom fra den midterste og østlige del af amtet.

Tolstrup var præst i Brørup, men han døde uheldigvis den 17. juli 1846, hvorefter nabopræsten, pastor Fuglede, Vejen, indtrådte i komiteen som fungerende formand. De to andre medunderskrivere var godsejere eller i det mindste proprietærer, altså personer, der standsmæssigt var hævet over den jævne bondebefolkning.
Der meldte sig 246 til foreningen, og da de fleste af disse var fra Vardeegnen, indvarslede pastor Fuglede til generalforsamling på Rådhuset i Varde den 1. september 1846. I bekendtgørelsen herom bemærker han: »Denne Dag vil da forhaabentlig blive Selskabets Stiftelsesdag.« Og det blev det!

Rammerne og indholdet
Efter henstilling fra komiteen bestemte generalforsamlingen blandt andet, at foreningen skulle ordnes i tre afdelinger:

I. Varde, Skads, Øster og Vester Horne Herreder.
II. Ribe med Gørding og Malt Herreder.
III. Egnen ved Kolding og Andst og Slaugs Herreder.

Endvidere at foreningen skulle ledes af en formand og tre meddirektører, én fra hver afdeling. Meddirektørerne skulle være formænd for hver sin filialbestyrelse, bestående af herredsbestyrerne for de enkelte herreder i hver af de 3 afdelinger. Som formand blev valgt amtsforvalter, kammerråd Hansen, Varde, og som meddirektør for afdeling I, herredsfoged Crone, Varde og til kredsbestyrere, proprietær A.C. Nielsen, Endrupholm, sandflugtskommissær Wandborg, Janderup, samt provst Tobiesen, Thorstrup.
Da der kun var mødt få fra afdeling II og III, blev valgene her udsat til senere.
Man vil bemærke, at heller ikke i ovennævnte bestyrelsesliste er der personer fra det almindelige landbrug.

Samme tendens var knap så udtalt ved kreds II og III's valgmøde i Foldingbro den 26. september, idet der her foruden førnævnte pastor Fuglede, Vejen, der valgtes som meddirektør for kreds II, blev valgt en sognefoged og en gårdejer sammen med en apoteker fra Ribe og en lærer fra Eskelund. Det blev bemærket fra mødet i Foldingbro, at der ikke kunne foretages valg for Slaugs Herred, idet der herfra ikke var mødt nogen.
Det var den første ramme, som den ny forening skulle virke indenfor. Lovene, som blev vedtaget på den første ordinære generalforsamling på Varde Rådhus den 5. november 1846, kendes ikke, men formålsparagraffen har formentlig i indhold ligget tæt på det, der var omtalt i førnævnte kundgørelse af januar 1846, hvor det blandt andet hedder: At virke for husdyrracernes forædling.
Midlet hertil var i første omgang dyrskuer, hvor det første blev afholdt i Varde den 27. maj 1847. Foreningens afdeling II og III holdt dyrskue i Holsted den 13. oktober samme år. Begge steder var der gode præmier til de bedste dyr. 12, 10, 8, og 5 rigsdalere er nævnt, og det var me-

get, når man betænker, at dengang koste-de en jævn god ko omkring 30 rigsdaler.

Begyndervanskeligheder

Treårskrigen 1848-51 med fremmede troppers huséren på egnen satte midlertidig foreningens virke på vågeblus, men allerede i 1852 var man igang med dyrskuer i både Vejen og Varde. Sidstnævnte sted fortsatte traditionen, men det synes som om, dette ikke var tilfældet i foreningens afdeling II (Ribe og omegn) og afdeling III (de østlige herreder).
Aktiviteterne i disse 2 områder sygnede hen. Som årsag blev angivet, at områderne var for store. Det var for besværligt at føre dyr til dyrskuerne ad de lange veje. Men der var måske også den forklaring, at bønderne i almindelighed ikke havde den store forståelse for værdien af at organisere sig i en landboforening.
Problemerne gav anledning til, at formanden, amtsforvalter, kammerråd Hansen, Varde, ved dyrskuet i 1855 udtalte: »Jeg kan ikke slutte denne Beretning uden at bemærke, at Foreningens fremtidige Liv aldeles vil afhænge af Bidragenes Størrelse og et fast Sammenhold.«

Nyt mod og nyordning

Men man så kendsgerningerne i øjnene og indrettede sig derefter. Nu var Ribe amts nordre Landboforenings område indskrænket til afdeling I i Varde med Skads, Øster og Vester Horne herreder. Lovene blev revideret, så de passede til den ny situation, men grundlaget var i vid udstrækning de gamle love, og de blev vedtaget på en generalforsamling i Varde den 17. november 1857.

Her citeres uddrag af de reviderede love – ordret.

A. Foreningens Formaal

1. *Det er Landboforeningens Øjemed ved alle de Midler, der staar til dens Raadighed, at virke til Landbrugets Fremme i den Del af Ribe Amt, som udgør dens Virkekreds, nemlig Øster, Vester og Skads Herreder samt Varde Købstad.*

2. *Øjemedet vil Foreningen navnligen søge at opnaa ved*
   a) *Anskaffelse og Uddeling af gode letfattelige landøkonomiske Smaaskrifter.*

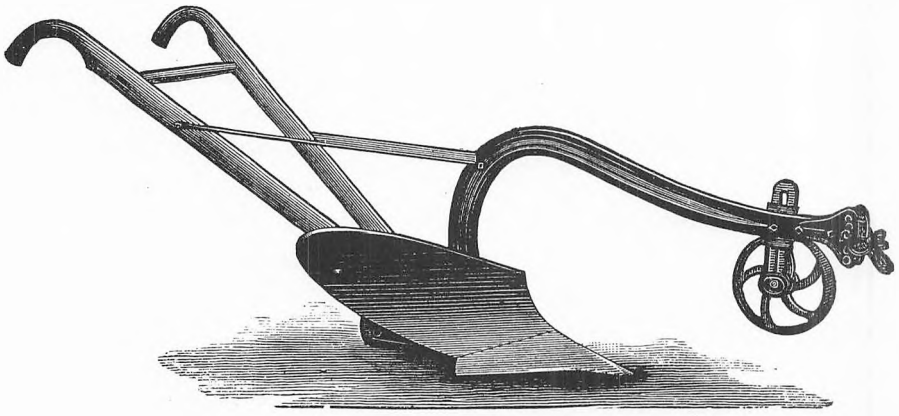

Plovtype som blev bortloddet ved dyrskuet i Varde 1857.

b) Afholdelse af Dyrskuer med Præmieuddeling.
c) Anskaffelse og Udstilling samt Bortlodning af nyere og bedre Agerdyrkningsredskaber.
d) Præmieuddeling for bedre Behandling af Landmandens Produkter, saasom for veltilberedt Smør og velrenset Korn, saavelsom for Plantning og for Biavl og Husflidsprodukter, saasom flettede Kurve, uldne, strikkede Sager.

Om ret til medlemsskab hedder det:

»Adgang til at blive Medlem af Foreningen staar aaben for enhver, der besidder eller bruger en større eller mindre Jordejendom i Øster, Vester og Skads Herreder eller Varde Købstad uden Hensyn til Køn eller Alder, og for enhver sammesteds i selvstændig eller højere tjenende Stilling værende fuldmyndig Mandsperson.«

Om generalforsamlingen nævnes det blandt andet, at alle sager afgøres ved almindelig stemmeflerhed, men først efter at formanden har skønnet, at vedkommende spørgsmål er blevt tilstrækkelig forhandlet.
Altså love, der er meget demokratiske, idet der stemmes efter hoveder og ikke efter høveder eller hartkorn, som det dengang ellers var almindeligt.
Det skal her indskydes, at medlemsbidraget var gradueret, så de største jordbesiddere betalte væsentlig mere end dem med de mindre arealer.
Man bemærker også, at kvinder kan være medlemmer. Men så kommer der en tvetydighed ind vedrørende generalforsamlingerne, hvor det siges, at medlemmer af kvindekønnet kan give møde ved befuldmægtigede.
Om der heri ligger en lille kønsdiskrimination, der formener pigerne adgang til generalforsamlingen, eller det er en gestus over for dem, kan jeg ikke svare på. Konerne kunne jo undertiden have lidt vanskeligere ved at komme hjemmefra end mændene. Dengang gik det i hvert fald ikke at amme et spædbarn i en offentlig forsamling!
En mere enkel forklaring er måske, at dengang var det ikke almindeligt, at kvinder havde stemmeret.

Man må tilpasse sig

I de følgende år gik det op og ned med interessen for foreningen. Det kneb med at få medlemmerne til at møde op på de halvårlige generalforsamlinger.
Lovene krævede, at der skulle være mindst 12 flere end bestyrelsesmedlemmerne til stede, for at generalforsamlingen kunne være beslutningsdygtig. Denne bestemmelse blev af nød ændret flere gange i nedadgående retning.

Den 22. februar 1871 var der kun 4 tilstede, og de var alle bestyrelsesmedlemmer. Her besluttede man – formentlig med noget mismod – at indkalde til en ekstraordinær generalforsamling den 16. marts, hvor det blandt andet var på dagsordenen, om man skulle ophæve foreningen. Det ville medlemmerne dog ikke være med til, og generalforsamlingen vedtog enstemmigt, at foreningen skulle fortsætte.

På det faglige område var det fremdeles dyrskuerne, der var foreningens mærkesag, men også dyrkning af roer interes-

serede man sig meget for, men mere om denne sag senere.

Dampskibsforbindelsen fra Hjerting til England var et andet område, man var meget optaget af. Her herskede den opfattelse, at egnens overskud af levende kvæg med fordel kunne sejles til England frem for at afsættes på markederne i Holsten, som det havde været skik gennem århundreder. Interessen for dampskibsforbindelsen var så stor, at en allerede averteret generalforsamling i 1856 blev udsat på grund af, at samme dag ville dampskibet afgå fra Hjerting, og det kunne da forventes, at mange landboere ville foretrække at tage til Hjerting frem for at deltage i landboforeningens generalforsamling.

En praktikants oplevelser

Om bestræbelserne for af fremme roedyrkningen fortæller Novrup i jubilæumsskriftet, at foreningen allerede i 1853 foranstaltede, at en ung mand fra egnen blev sendt til England for at lære rodfrugtdyrkning.

Valget faldt på ungkarl Christian Jakobsen fra Jerrig, Grindsted sogn. Christian Jakobsen beretter med begejstring i flere breve til bestyrelsen om sine oplevelser på engelske storlandbrug og i særdeleshed om roedyrkning og roernes fortræffelighed som foder til fededyrene. Det var hvid turnips, svensk turnips og runkelroer, man dyrkede. Om sidstnævnte siger Chr. Jakobsen: »Runkelroen er et skarpt Fedeprodukt, og man kan snart komme til at give et Kreatur for mange af dem«. En erfaring, som mange senere har kunnet nikke genkendende til!

Men der kom nu ikke særlig megen roedyrkning ud af Christian Jakobsens englandsophold, selvom hans oplevelser flittigt blev refereret på generalforsamlinger og møder, og at hans breve endog blev offenliggjort i egnens avis, Ribe Amtsavis.

Enkelte fremsynede landmænd forsøgte sig dog med den nye afgrøde. Blandt andet blev det på foreningens generalforsamling den 17. november 1857 nævnt, at købmand Poul Debell, Varde, på 10 skp.land (ca. 0,7 ha) havde avlet 150 tønder turnips og kålrabi, men på det halve areal efter fuld brak og mergling ligeledes 150 tdr. kålrabi.

Det var formentlig det med merglingen, det kneb med. I hver fald måtte førnævnte Chr. Jakobsen opgive at dyrke roer på bedriften hjemme i Jerrig, fordi han ikke kunne skaffe mergel til jorden. Iøvrigt blev Chr. Jakobsen en foregangsmand på sin egn, hvor han praktiserede engvanding og tilplantede betydelige arealer på en ellers træfattig egen. Men roedyrkning i større stil blev det ikke til før hen omkring århundredskiftet, hvor den ny afgrøde virkelig fik indpas og snart blev en skattet afgrøde i sædskiftet.

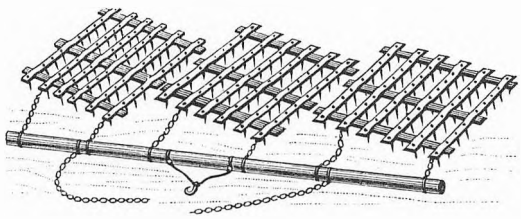

Træharve med jerntænder

Et værre gilde

De ledende i Ribe amts nordre Landboforening lagde gennem årtier megen vægt på, at landboforeningen skulle være en upolitisk forening. Det lykkedes da også i et vist omfang, men dønningerne fra den politiske debat i det øvrige sam-

fund kunne ikke undgås at mærkes også i landboforeningen.
Det var jo dengang, højrepartierne sad på regeringsmagten og med alle midler ville beholde denne magt, men som de nye fra partiet Venstre ville have del i. De ledende i landboforeningen havde lige siden dennes stiftelse i 1846 tilhørt højrepartiet, medens de fleste af medlemmerne fra den jævne bondestand var venstremænd, og derfor blev spændingerne mellem medlemmer og bestyrelse mere og mere udtalte.
Helt galt gik det ved den årlige dyrskuemiddag i Varde den 24. juli 1886. Her holdt formanden, proprietær Jespersen, Endrupholm, som skik og brug var, tale for kongen, og han kom herunder også til at omtale ministeriet Estrup. Denne sammenblanding brød de forsamlede fra Venstre sig ikke om, og da formanden senere ville udbringe en skål for konge og fædreland, blev de roligt siddende. Denne optræden blev ikke vel modtaget af »højremændene« i forsamlingen. Senere kom det til en skarp ordveksling mellem flere af deltagerne om det sønderjyske forhold, og det endte med, at forsamlingen blandede sig med hinanden i grupper, råbende og gestikulerende.

På et tidspunkt udvandrede de deltagere, der havde sympati for Højres synspunkter, af salen, og venstrefolkene var alene tilbage og fortsatte selskabelighederne. Men højremændene kom dog senere ind igen og var med ved kaffebordet efter middagen.
Her talte den lokale sagfører Nonboe i rosende vendinger om venstreredaktøren og politikeren C. Berg, der just var løsladt efter afsoning af en dom for anstiftelse af politisk uro.
Denne anprisning kunne højremændene ikke lide, og de gjorde – som det blev referet i Varde Avis – det mest infernalske spektakel med sang og trampen, hylen piben og skrålen.

Systemskiftet
Dette blev da enden på »overklassens« dominering af bestyrelsen i Ribe amts nordre Landboforening. Kort tid efter nedlagde formanden, proprietær Jesper-

Gården Vesterled 103, Janderup, med kornhæs og hestegang.

sen sit mandat, og der blev indkaldt til en ekstraordinær generalforsamling den 21. september 1886, og en ny bestyrelse blev valgt, og nu var det venstremændene, og med dem fortrinsvis personer fra bøndernes egne rækker, der tog over. Ikke fordi de foregående bestyrelsesesmedlemmer havde gjort det dårligt. Tværtimod! De havde lagt et stort arbejde i at få foreningen til at trives, men rent politisk kom de i mindretal. Den ny formand, højskoleforstander Jesper Madsen, Janderup, benyttede da også lejligheden til straks efter sit valg på generalforsamlingen at takke dem for deres indsats.
En udtalelse der blev tiltrådt af forsamlingen. Iøvrigt meldte en del af højremændene sig ud af foreningen, men til gengæld kom der en del flere til af dem, der sympatiserede med partiet Venstre.

I de følgende år bestræbte bestyrelsen sig iøvrigt for at holde politik ude af foreningen, idet man gerne ville, at den skulle kunne rumme folk med forskellige politiske synspunkter.
Det pinte dog de kongetro højremænd, at formanden i tiden fremover undlod at holde tale for konge og fædreland ved de traditionelle dyrskuemiddage, så de afstod fra at deltage i disse.

Men kort før dyrskuet i 1892 kom én af formanden Elias Thomsen's venner hen til denne med et budskab fra nogle højremænd, gående ud på, at hvis formanden ville udbringe kongens skål ved dyrskuemiddagen, ville de gerne deltage i festen. Det gik Elias Thomsen ind på, og der mødte ved middagen et stort antal deltagere, og der herskede – som der blev refereret – den bedste og livligste stemning under hele festen.

Nye landboforeninger
Foreningens medlemstal øgedes år for år, og man kom op på ca. 500 i 1893. Herefter gik det igen tilbage; men det var fordi flere områder skilte sig ud og dannede nye landboforeninger. Således Esbjerg og Omegn i 1891, og i 1895 Øster Herreds Landboforening. I 1896 blev Nr. Nebel og Omegns Landboforening stiftet, og i 1904 skilte Varde Østeregnes Landboforening sig ud, og året efter opstod Oksbøl og Omegns Landboforening. Disse forhold tærede på medlemstallet, men alligevel var der en god del tilbage, og da foreningen holdt 75 års jubilæum i 1921, var der 380 medlemmer.

Bedre smør
Dyrskuerne var stadigvæk en stor sag for foreningen, men også andre faglige aktiviteter blev taget op. Nævnes kan blandt andet bestræbelserne for at få medlemmerne til at lave bedre smør. Der blev uddelt oplysende skrifter om emnet og afholdt bedømmelser og udstillinger med gode præmier til de bedste.

Købmændene i Varde skubbede også på, for handel med smør var efterhånden blevet en interessant og givende sag, og der blev fra byens handelsstand ydet betydelige bidrag til præmieringen.
Sagen mistede imidlertid sin interesse med fremkomsten af centrifugen og stiftelsen af andelsmejerierne, hvoraf det første var Hjedding ved Ølgod i 1882. Billum Mejeri (Burgård) var vist igang lige så tidlig – eller endda før – men vedtægterne dêr var ikke 100 pct. »vaskeægte« andelsvedtægter.
I årene derefter kom der mejerier til i næsten alle sogne, og hjemmeproduktion af smør gled ud af billedet.

Husmandssagen

Man ønskede, som før nævnt, at medlemmer med forskellig politisk indstilling skulle kunne være i foreningen, men man gjorde sig også anstrengelser for, at landbrug af alle brugsstørrelser skulle føle sig hjemme her. For eksempel gjorde man meget for at få dem med de mindre jordlodder med.

Derfor blev der givet præmier til – som det hedder – ypperlig dyrkning af husmandslodder. Staten gav et økonomisk bidrag, og landboforeningen spædede til, så der for eksempel i 1874 var 120 rigsdaler til præmier. I årene derefter blev beløbene forhøjet væsentligt, og der blev også givet tilskud til kursusophold og husmandsrejser.

Men på trods af en positiv indstilling fra landboforeningens side, fandt husmændene, at de ville have deres egen forening, som blev stiftet i 1905, og herefter trak Ribe amts nordre Landboforening sig ud af husmandsarbejdet.

Lodsedler

Allerede fra foreningens første tid var man meget optaget af at udbrede kendskabet til bedre landbrugsredskaber. Det kongelige danske Landhusholdningsselskab var ligeledes ivrige for sagen, og selskabet skænkede til foreningens første dyrskuer et antal nyere redskaber, som blev bortloddet her.

Senere finansierede man bortlodningen ved salg af en form for lodsedler, og dette syntes at falde godt i publikums smag, så man allerede i 1855 kunne disponere over 182 rigsdalere til indkøb af gevinster, som moderne harver, svingplove og rensemaskiner foruden gode håndredskaber. I 1867 var der endog en håndtærskemaskine på gevinstlisten.

Høst med le 1910. Martin Sand Kristensen, »Sandsminde«, Ortenvej, Varde.

Som årene gik, bortfaldt interessen imidlertid for lotteriet, idet lokale forretningsfolk optog salget af landbrugsredskaber, ligesom der også kom regulære maskinudstillinger på dyrskuet, og det almene kendskab til bedre redskaber var endvidere nu blevet mere udbredt.

Foredrag

Man afholdt igennem årene mange oplysende foredrag om bedre landmandsskab. For eksempel var emner som: Renavl fremfor krydsningsavl inden for kvæg holdet et næsten uudtømmeligt emne. Fodringsspørgsmål blev også behandlet, som da forpagter Jespersen, Haragergaard ved Endrup den 28. februar 1874 talte om foderstoffernes værdi og indhold, og hvor han slog fast, at det er nødvendigt at fodre med oliekager og rodfrugter i et passende forhold for at få fuldt udbytte af at fodre med formalet korn. Andre emner var dræning, mergling, kunstgødning, læplantning, det rigtige høsttidspunkt og radsåning fremfor bredsåning, ligesom nytten af regnskabsføring også var på emnelisten.

Det var iøvrigt karakteristisk, at det i stor udstrækning var dygtige landmænd fra foreningens eget område, der holdt foredragene, der som regel blev efterfulgt af livlige debatter, idet mange af tilhørerne var skeptiske over for alt det nye, der dukkede op i tiden.

Konsulenterne

Der opstod efterhånden, som det faglige fik en større og større plads i foreningens virke, et ønske om at ansætte konsulenter til at forestå dette arbejde.

Allerede i 1886 var spørgsmålet på dagsordenen. Det var dengang en husdyrbrugskonsulent, man forestillede sig; men man kunne ikke blive enige om, hvordan man skulle få opgaven finansieret.

Imidlertid tog det faglige arbejde fart i en anden retning, og det blev planteavlen, der først fik sit ønske om en konsulent opfyldt. Planteavlen havde i halvfemserne fået stedse større bevågenhed. Det var det med kalk og mergel, nye og mere ydedygtige kornsorter, roedyrkning samt kunstgødningen, der var kommet til.

Den gamle teknik gav stor skarphed og styrke.
Værktøjet var let at tage med ud i engene.

1904 blev den tidligere forsøgsassistent ved Askov Forsøgsstation, M.K. Kristensen ansat som planteavlskonsulent i Varde. Han havde medvirket ved en meget vellykket planteavlsudstilling i Esbjerg Godsbanegårds nye bygninger i 1903, lige før disse blev taget i brug til deres egentlige formål.

I forbindelse med udstillingen fik M.K. Kristensen nær kontakt med plantør Vilhelm Pinholt, Vejers, som var formand for et fælles planteavlsudvalg for Nr. Nebel-, Øster Herreds-, Ribe Amts Nordre- og Esbjerg Landboforeninger. Dét medførte, at han blev ansat med tiltrædelse 1. april 1904 i Varde.

Da sammenslutningen/fælleslandboforeningen Ribe Amts Vestre Landboforeninger blev stiftet i 1905 – med plantør Pinholt som formand – overgik ansættelsesforholdet og konsulentvirksomheden til denne organisation.

Markforsøg

M.K. Kristensens opgaver var for en stor dels vekommende at gennemføre lokale markforsøg og anlægge og passe demonstrationsmarker med forskellige plantearter og -sorter med videre.

Det kneb imidlertid med penge til konsulentens aflønning. Lidt kom der ind i form af statsstøtte til forsøgsarbejdet. Andre midler blev skaffet, ved at konsulenten redigerede og skrev i landbrugsbladet »Vestjysk Landbrug«, der blev udgivet i samarbejde med andre af amtets landboforeninger og »Ribe Amts Tidende«. Desuden kunne der tjenes penge ved undervisning på landbrugsfaglige kurser og som foredragsholder.

M.K. Kristensen blev kun i Varde til

Klitplantør V. Pinholt, Vejers. Planteavlsudvalgsformand og konsulentvirksomhedens igangsætter

M.K. Kristensen. Den første konsulent i Varde.

1908, hvor han blev tilbudt og modtog stillingen som landsdelskonsulent for Foreningen af jyske Landboforeninger i Skanderborg, hvor han virkede til 1934. Men begyndelsen var gjort, og afløsere kom til.

Først konsulent J.C. Overgård, som dog efter et par års forløb blev forstander for Ladelund Landbrugsskole. Den næste i rækken var H.N. Frandsen, der virkede fra 1912 - 15, da han blev leder af planteforædlingsstationen »Øtoftegård« ved Tåstrup. Derefter tiltrådte konsulent Anton Pedersen som planteavlskonsulent, og han blev her i fyrre år til 1955.

Også husdyrbrugskonsulenter og konsulenter på andre fagområder kom til at virke i Ribe Amts Vestre Landboforeninger, som i 1972 kom til at hedde Ribe Amts Landboforeninger.

Forskellige aktiviteter

Den lokale jubilerende landforening har foruden det organisatoriske og det faglige også beskæftiget sig med andre beslægtede emner. Nævnes skal, at man altid med stor bevågenhed har fulgt planerne for afholdelse af de tilbagevendende markeder for heste og kvæg i Varde,

og man har her flere gange givet udtryk for ønsker om særlige markedstidpunkter og henstillet, at markederne fik lov vedblivende at afvikles på Varde Torv.
Man har også deltaget i bestræbelserne for at virkeliggøre et fællesindkøb af landbrugsmaskiner på landsplan eller i det mindste landsdelsplan. Altså en slags forløbere for det senere D.L.A.M. Ideen blev dog aldrig virkeliggjort.
Også anskaffelse af en kartoffelsprøjte arbejdede man med, men sagen faldt på, at selv om forhåndsinteressen var stor, ville for få binde sig til at få sprøjtet et tilstrækkeligt areal.

I 1919 forhandledes der om at oprette en landbrugsskole i Vestjylland. En kreds af borgere i Varde meddelte, at de havde Vardegård på hånden til formålet og til en pris af 135.000 kr. – uden besætning. Desuden stillede førnævnte borgere i Varde 50.000 kr. til rådighed for planerne. Bestyrelsen påtog sig at arbejde videre med ideen, men desværre blev det ved planlægningen. Hvorfor er ikke oplyst.

I 1920 afholdt man et ugekursus i maskinanvendelse og brug og pasning af elektromotorer. Det var dengang, elektriciteten var ny på Vardeegnen.

75 års jubilæum
Landboforeningens 75 års jubilæum den 1. september 1921 blev fejret med manér. Varde by var flagsmykket fra ende til anden, og de stedlige blade udkom som festnumre med anerkendende artikler om foreningen og dens virke. Klokken 3 om eftermiddagen samledes så mange medlemmer, indbudte æresgæster og andre interesserede, som Varde Højskolehjems sal kunne rumme.
Talerne var foreningens formand, gårdejer Frands Bennetsen, Janderup, og borgmester Niels Jensen, Varde. Desuden foreningens tidligere næstformand, klitinspektør, folketingsmand V. Pinholt, Vejers, hvis emne var: »Træk af landbrugets udvikling i Sydvestjylland i de sidste menneskealdre«.

Fru I. Christiansen-Schmidt, Varde Nørgaard, overrakte på meget højtidelig vis en fane til foreningen. Fanen var en gave fra landboforeningens kvinder, og den har siden været brugt ved mange festlige lejligheder i foreningens regi. Sluttelig holdt lærer H.P.H. Novrup, Alslev, foredrag om foreningens historie gennem 75 år.

I Håndværkerforeningens sal samledes samme aften 230 damer og herrer til fællesspisning. Her blev der ligeledes holdt adskillige taler og afsunget mange sange.

Tak til lærer H.P.H. Novrup
Dette var en forholdsvis kort omtale af hændelser i de første 75 år af Ribe Amts nordre Landboforenings historie.

Føromtalte lærer Novrup er den, vi kan takke for vort kendskab til det, der skete i den nævnte periode. Novrup har samlet sin viden i det jubilæumsskrift, som af økonomiske årsager først blev trykt og udgivet oktober 1924.

Det er en interessant og meget velskrevet bog, som kan anbefales til selvstudium. Lån den på biblioteket, eller efterspørg den hos ældre medlemmer eller efterkommere af disse, men pas godt på den. Den er et klenodie!

Krise- og krigsperioden 1921 til 1946

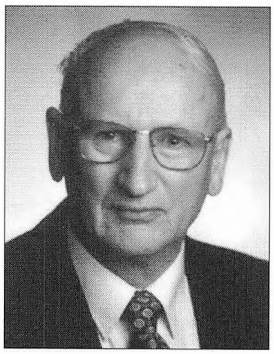

Af Bent Olesen

Landboforeningens gamle protokoller blev opbevaret i Varde Sparekasse, hvis direktør i en lang årrække var kasserer. De forsvandt desværre alle – frem til 1962 – ganske sporløst i forbindelse med en ombygning.
Det, vi har at støtte os til, er »fælleslandboforeningen«s protokoller samt avisreferater og – heldigvis – nogle få eksemplarer af 100-års-jubilæumsskriftet fra 1946.
Dette »blå skrift« på 68 sider blev redigeret af P. Friis, som var dagbladet »Vestkysten«s lokalredaktør i Varde i en meget lang årrække.
Skriftet har fem afsnit, hvoraf gårdejer Laurids Pedersen, Ounbøl Østergård, har skrevet to, redaktør P. Friis to, kvægavlskonsulent Chr. Larsen ét og landboforeningens formand Sigvald Lauridsen, »Risholt«, Sig, har skrevet et lille afsnit til sidst.

Laurids Pedersen, Ounbøl, var en meget læsende og skrivende landmand. Han var i en lang årrække fast leverandør til dagbladet »Vestkysten« af nogle meget læste og omdiskuterede artikler om aktuelle landbrugspolitiske emner underskrevet »Udmarksbonden«. Han deltog ofte i diskussionen ved landbomøder, og han talte ved 100-årsfesten i 1946 om foreningens tilblivelse.

Efter spændende, historiske betragtninger – som blandt andet bliver gjort morsomme og nærværende ved hjælp af et regnskab fra 1858 for Ounbøl Østergård – kommer Laurids Pedersen frem til perioden fra foreningens 75-års jubilæum i 1921 til 100-års jubilæet i 1946.

At tiden efter verdenskrigen 1914-18 var barsk for landboforeningens økonomi, fremgår blandt andet af, at jubilæumsskriftet for de første 75 år, som lærer Novrup fra Alslev havde udarbejdet i 1921, først blev trykt og udgivet i 1924 – tre år efter jubilæet.

Laurids Pedersen`s beretning om mellemkrigsperioden gengives her:

Inflationen rasede med forskellig Kraft i næsten alle Europas Lande. I Danmark naaede den Højdepunktet i 1923-24, da der voksede stærke Krav frem om at

stabilisere Valutaen, og samtidig ønskede man en Kronehævning.
Den, der fulgte med i Datidens politiske Forhandlinger, vil erindre den Kraft og Lidenskab, med hvilken Kampen om dette afgørende Spørgsmaal førtes.
Dét, som man fra Regering og Nationalbank tilsigtede – men som det senere viste sig, at man ikke var Herre over – var en langsom Stigning af Kronens Værdi.
Den internationale Spekulationskapital kastede sig imidlertid over den danske Krone, hvis ydre Værdi derved steg så stærkt og saa hurtigt, at Seddelindløsningen kunde optages paa den gamle Basis fra Begyndelsen af 1927.
Følgen af denne Kronestigning var en voldsom Deflation, der ramte Eksporterhvervene med Landbruget i Spidsen særdeles haardt, idet den hjemførte fremmede Valuta ved Omveksling gav langt færre danske Kroner, medens Omkostningsniveauet slet ikke var fulgt med i nedgangen.
Aarene 1928 og -29 var nogenlunde for Landbruget, men det skyldtes én bestemt Aarsag, nemlig et gunstigt Prisforhold imellem indført Korn og Flæsk.
Men i 1930 naaede Verdenskrisen Danmark, og den fik et yderst voldsomt Forløb med stærke Fald i Priser og Indkomster og en uhyre Stigning i Arbejdsløsheden.
Ogsaa denne Gang maatte Landbruget staa haardest for Skud.
Skattestatistikken viser en Nedgang i Indtægter for Landbrugere på 42 Procent, medens en Beregning fra Landøkonomisk Driftsbureau viser en Indtægtsnedgang fra 1928-29 til 1931-32 på 67 Procent.
Selv uden Kronestigningen i 1927 vilde Landbrugskrisen have været haard for Erhvervet, men med en overvurderet Krone blev Følgerne endnu værre.
Og dog gik det ikke saa galt, som man havde kunnet frygte.
Foranstaltninger, der blev truffet overfor de af Krisen haardest medtagne, var Akkord og Gældssanering, Udsættelse af Tvangsauktioner, Moratorium for Pantegæld samt Udstedelse af Høstpantebreve og meget andet.
Krisen var verdensomspændende, og i September 1931 maatte Bank of England standse Indløsningen af sine Pengesedler og forlade Guldet.
Dagen efter at Englands Bank havde udstedt denne Forordning, landede undertegnede (L.P.) i England. Jeg er overbevist om, at end ikke Krigserklæringerne til Tyskland baade i 1914 og 1939 har gjort større Indtryk paa den menige Englænder end netop Bestemmelsen om, at England maatte forlade Guldmøntfoden. Det rystede faktisk gamle England i sine Fuger.
Danmark var stærkt afhængigt af det engelske Marked og opgav samtidig Indløsningen af Pengesedler. Dermed fik vi en Chance for Indgreb overfor Valutakurserne, og i Januar 1932 blev der Enighed om at komme Landbruget til Hjælp ved en Kronesænkning.

Omkring 1933-34 var Bunden naaet, og Vendepunktet kom. Men endnu i flere Aar til op mod den næste Krigs Udbrud i 1939 matte man slide sig igennem med Kontingentering af alle Landbrugsvarer til Eksport.

Krigsperioden 1940-45 omtaler Laurids Pedersen ikke. Men han slutter sit afsnit af med følgende:

De økonomiske Forhold har altid været yderst følsomme overfor ydre Paavirkninger. Krige, Revolutioner og tekniske Opfindelser har hastigt kunnet forandre Udsigterne for de enkelte Erhverv. Saaledes også for Landbruget.
Om disse Omstændigheder kan ændres ved moderne Planøkonomi med stærke Statsindgreb er endnu et aabent Spørgsmaal. Den allernyeste tids Subsidiepolitik (1946) overfor Landbruget maa betragtes som et Forsøg derpaa.
Ser vi imidlertid tilbage paa det sidste Aarhundredes økonomiske Forhold for dansk Landbrug, saa har Erhvervet bortset fra Landbrugskrisen omkring 1930-34 altid kunnet yde sin Udøver et rimeligt Udbytte.
Og det maa vel være et rimeligt Ønske at fremføre ved Landbforeningens 100 Aars Jubilæum, at dette fortsat maa være Tilfældet.

sign. Laurids Pedersen

Redaktør P. Friis beretter i et afsnit benævnt »De sidste 25 Aar« om en del af de ting og emner, landboforeningen beskæftigede sig med fra 1921 til 1946.

Foreningens medlemstal var 380 i jubilæumsåret 1921 og ved 100-års jubilæet var det 675.

Frands Bennetsen, Janderup, som var formand fra 1917 til 1927, sluttede i 1922 sin beretning ved generalforsamlingen med en appèl til landboerne om at slutte sig sammen, særlig nu, hvor »tiderne« er nedadgående. Efter beretningen var der livlig debat om, hvorvidt landboforeningen skulle arbejde for eller imod statstilskud til landbruget.

Konsulentvirksomheden er for dyr, mente nogle. Vi kunne godt undvære de halve af konsulenterne, og deres lønninger er alt for høje. Andre støttede dog formandens synspunkt: At man tværtimod skulle benytte konsulenterne noget mere.

Svag økonomi

At foreningens økonomi var svag i perioden 1921 til 1946 viser disse uddrag af redaktør Friis´s beretning: I budgettet for 1921 var der regnet med medlemsbidrag på 3.100 kr., men der indkom kun 1793 kr. Det var landmændenes stramme økonomi, der her kom til udtryk. De skulle ellers »kun« betale 20 øre pr. 1.000 kr.s ejendomsværdi og maksimalt 20 kr. ialt.

Hvert år udarbejdede bestyrelsen et budget, og man måtte de følgende år budgettere med nedadgående kontingentindtægt.

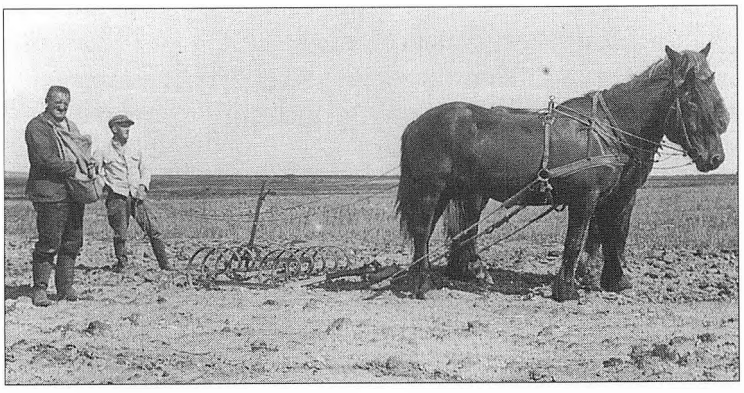

Landboforeningens formand Frands Bennetsen strør kunstgødning hjemme i Vester Janderup.

Bunden blev nået i 1933, da man budgetterede med 1.340 kr. i kontingentindtægt.

Så gik det atter fremad. Regnskabet for 1939 balancerede med cirka 4.000 kr. og i jubilæumsåret 1946 var kontingentindtægten 2.200 kr. og foreningens formue 6.400 kr.

Foredragsvirksomhed/ ungdomsarbejde

Bestyrelsen har altid bestræbt sig for at få så gode foredragsholdere som muligt. Mange af videnskabens og landbrugets førende mænd har talt ved landbomøder i Varde.

Landbrugets egne konsulenter holdt dog ofte foredrag i de enkelte sogne, hvor man videreførte foredragsformen til kursusarbejde, hvor de fremførte emner yderligere kunne uddybes, og hvorved ungdomsarbejdet kunne bringes ind i en mere rationel plan.

I 1928 vedtog bestyrelsen at søge afholdt kursus for unge og at udarbejde planer herfor i samarbejde med konsulenterne. Dette arbejde fortsattes med god tilslutning de kommende vintre.

For etablerede landmænd var der aftenkursus i blandt andet »Regnskabsføring« og »Maskinanvendelse i Landbrugets Tjeneste«.

Sommerudflugter var der altid god tilslutning til, og bestyrelsen gjorde et stort arbejde for at få dem tilrettelagt så godt som muligt »baade inden- og udenfor Foreningens Omraade«.

Markedspladsforhold

På generalforsamlingen i 1934 blev bestyrelsen opfordret til at skaffe en særlig plads for »rene« (tuberkulosefri, red.) kreaturer. Bestyrelsen forhandlede med byrådets udvalg for gader og veje, som lod opstille særlige ramper for »de rene«.

I 1937 fremsattes ønsker om mere ordnede forhold på Markedspladsen – samt ønske om at få grisemarkedet fastlagt til torsdage og ikke sammen med heste- og kreaturmarkedet.

1943 fremsatte E. Gammeltoft, Vardegård, forslag om at få Markedspladsen flyttet.

Herom førtes en længere forhandling, men ved den foretagne afstemning var der flertal for at beholde den gamle markedsplads. »Og denne er nu (i 1946, red.) efter Landboforeningens ønske forsynet med ramper og i det hele tilrettelagt efter de ønsker, man har næret indenfor Landboforeningen«.

Den gamle markedsplads lå imellem Møllevej, Ringkøbingvej og Østervold. Midt i 50'erne blev den flyttet over imellem Lerpøtvej og Vestbanegården. Her blev der efterhånden opført et helt bygningskompleks, så handelen kunne foregå indendørs.

I 1995 blev hele komplekset ryddet, og der bygges boligblokke i 1996.

Markedshandelen gik i stå på grund af sygdomssmitterisiko – og at flere dyr blev leveret direkte fra landmand til slagteri (red.).

Læplantning

I 1923 diskuterede man på generalforsamlingen, om foreningen skulle gøre et arbejde for læplantning. Resultatet blev »kun«, at foreningen fortsat skulle modtage bestilling af planter til læhegn.

I 1929 vedtog bestyrelsen at afholde konkurrencer i roehakning, og i 1932 og følgende år afholdt man kursus i kartoffeldyrkning.

Roehakning hos Edv. Nielsen V. Kærup i 1920'erne.

I 1938 ville man undersøge, om aftenskoleloven kunne anvendes (tilskudsmæssigt) til lokale ungdomskursus i de forskellige sogne. I modsat fald ville man gennemføre ét større kursus i Varde.
Samme år vedtog bestyrelsen at anmode kvægavlskonsulenten om at undervise de unge i kvægbedømmelse, og i 1939 og følgende år var der adskillige kurser i »hestemønstring«.
I 1938 besluttede bestyrelsen også at støtte den store landsindsamling i anledning af sandflugtens ødelæggelser – ved at fremlægge lister til tegning af bidrag forskellige steder.

Vinteren 1941-42 var der landbrugsfaglig ungdomsskole 8 steder i foreningens område, og 200 unge deltog i afslutningsfesten.
For medlemmerne holdt foreningen denne vinter for første gang en teateraften.

På generalforsamlingen 1945 vedtoges det at fejre 100-års jubilæet, »hvis forholdene tillader det« (det var to måneder før befrielsen).

Generalforsamlingen i 1946 overlod til bestyrelsen at tilrettelægge jubilæumsfesten på bedste måde.
Redaktør Friis konkluderer sin beskrivelse af perioden 1921-1946 således:
»Tilbageblikket giver Indtryk af, at der har været arbejdet godt indenfor Ribe Amts nordre Landboforening. Tiderne har været skiftende og Interessen for det landbrugsfaglige har været svingende, men altid har der været en Stamme af interesserede Medlemmer, der har staaet fast om Foreningen, som paa 100-Aarsdagen er saa livskraftig og virkedygtig som nogensinde«.

Husdyrbrugets udvikling
beskrives af konsulent Chr. Larsen, som virkede her i området fra 1919 til 1959 – ansat af Ribe Amts Vestre Landboforeninger og »Vestjyllands Fællesledelse af Kvægavls- og Kontrolforeninger«, som var landboforeningens nære samarbejdspartner.

Den jydske hest
Chr. Larsen slår fast, at det er den seje jydske hest, der har leveret hovedparten af den umådelige trækkraft, der år efter år af egnens landmænd er sat ind på nyopdyrkningen og den videre kultivering af jorderne.

Den har klaret opgaven godt og billigt, og desuden har den til tider været en godt betalt eksportvare.

Korthornskvæg
Kvægmæssigt var det korthornsracen, der afløste det gamle kvæg af blandet herkomst. Denne race´s evne til at omsætte græsningen fra de mange såkaldt naturlige græsarealer til kødproduktion gjorde, at korthornskvæg i løbet af 1920'erne blev næsten eneherskende på Vardeegnen og hele den vestlige del af Ribe amt.

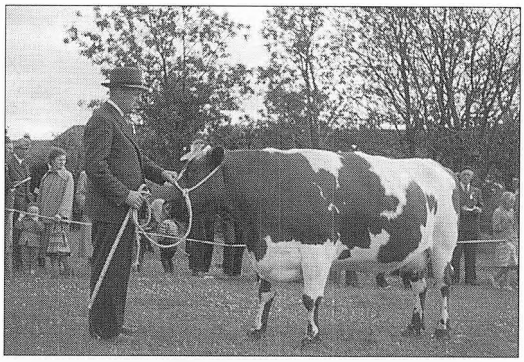

Hans Thomsen, Kjelst, med korthornsko til dyrskue i Oksbøl.

De sidst foreliggende procenttal i 1946 viste 30 pct. korthorn, 24 pct. R.D.M., 9 pct. S.D.M. og 37 pct. blandet.
Sammen med udmarkernes delvise bebyggelse og de »naturlige« græsarealers kultivering er fulgt en mere intensiv drift og flere malkekøer, og man lægger nu større vægt på en høj mælkeydelse og kontrol hermed, skriver konsulent Larsen.

Overgangen til R.D.M. og S.D.M. har takket være kunstig sædoverføring, som er benyttet siden 1939, ikke forringet fremavlen af gode kreaturer i de almindelige brugsbesætninger. Tværtimod er der sket betydelig fremgang ved, at man har opgivet at holde privattyre.

Sundhedsmæssigt er der også sket store fremskridt , idet egnens landmænd i de sidste 15 år (før 1946) praktisk taget har fjernet kvægtuberkulosen. Og man ruster sig for tiden til en rationel kamp imod den smitsomme kalvekastning.
Efter en grundig omtale af landboforeningens dyrskuer sluttes artiklen med at nævne »andre veje«, hvor landboforeningerne har søgt at fremme initiativet med hensyn til husdyravl og husdyrbrug: Foredrag. Kursus for både unge og voksne. Kvægbedømmelse. Malkekursus og præmiemalkning. Besøg i gode besætninger.

»I 1920'erne og de følgende Aar er der udført en betydelig Propaganda og et stort Oplysningsarbejde med det Formaal at muliggøre en rationel Fodring af saavel Kvæg, Heste, Svin og Fjerkræ i om muligt alle Husdyrhold« konkluderer konsulent Larsen.

Formandens jubilæumsønsker
Formanden Sigvald Lauridsen afslutter det blå jubilæumsskrift med følgende – i uddrag: *»..... det er mit Haab, at vore Medlemmer ved Læsning af dette Skrift maa faa øget Troen på, at den rige Udvikling, som er foregaaet på denne Egn gennem de sidste 100 Aar, maa fortsætte ogsaa i den kommende Tid, paa at det Arbejde , som er foregaaet i Landboforeningen i Samarbejde med Konsulenterne, paa Forsøgsmarker og Fremavlsstationer m.m. har været og sikkert ogsaa i Fremtiden vil være et nyttigt og virksomt Led til Fremme af Landbrugserhvervet, og at der indenfor Ledelsen vil være den Kærlighed og Interesse for Arbejdet, som er Betingelsen for, at Arbejdet kan lykkes til Gavn for vore Medlemmer.*
Det er en stor Glæde, at vi kan fejre vort 100 Aars Jubilæum i et frit Land efter at have gennemlevet 5 onde Aar under tysk Besættelse.
Heldigvis slap vi for at faa vort Land lagt øde af Krigen, og Landbruget staar i dag med et Produktionsapparat saa nogenlunde i Orden, selvom der er tæret stærkt paa Jordens Gødningskraft, og Bygninger, Maskiner og Redskaber trænger til Reparation eller Fornyelse.

Skal Landet bringes paa Fode og Levefoden opretholdes, er en stor Eksport en absolut Nødvendighed, men skal Vanskelighederne overvindes, maa der være Sammenhold og Samarbejde mellem vort Lands Erhverv og Samfundsklasser.
Det nytter ikke at spilde Tiden med unyttig Diskussion om, hvilke Erhverv og Samfundsklasser, der er de mest betydningsfulde; vi er jo alle i samme Baad.
Det er mit Haab, at det maa lykkes ved enigt Samarbejde at skabe de bedst mulige Vilkaar for vort Land, saa vi kan efterlade Danmarks Have til vor Efterslægt i Sommerpragt.

Vi elsker vel alle vor Fædrene Jord,
bevar den for Slægten, der kommer,
og lær den at elske den Plet, hvor vi bor,
saa skal der nok komme en Sommer,
da dansk Landbostand ind i Tiden den ny
i Enighed skal løfte sin Fane mod Sky.

sign. Sigvald Lauridsen

Helt op i 1920'erne foregik markedshandlen med kreaturer, heste og grise på Torvet i Varde. I forgrunden grisekasser.

En ny tids bønder 1946 - 1971

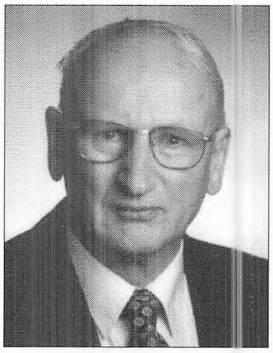

Af Bent Olesen

125 års jubilæet i 1971 blev også markeret med et jubilæumsskrift.
Det blev redigeret af lærer N. Chr. Nielsen fra Janderup, som nylig var gået på pension. Udover »redaktøren«s er der artikler af Laurids Søgaard, Rousthøje, som var foreningens formand fra 1953 til 1970 og Kr. A. Thomsen, Billum, som var den sidste formand for Oksbøl og Omegns Landboforening inden »genforeningen« 1965, af Viktor Jessen, Sig, som var foreningens formand 1971 til 1975 og af foreningens planteavlskonsulent Bent Olesen, Varde.

En ny tids bonde
Lærer Nielsen skriver især om »en ny tids bonde« – som efter anden verdenskrig har mistet over 100.000 faste medhjælpere og en halv million arbejdsheste – som er blevet erstattet af 150.000 traktorer, 50.000 grønthøstere og 40.000 mejetærskere og meget andet mekanik.
Det har krævet en kolossal omstilling og stillet store krav om uddannelse og driftlederevner. Den tid er forlængst forbi, da man kunne sige: »Kan du ikke blive andet, kan du blive bonde«, skriver lærer Nielsen.

Afvandringen fra landbruget har mange forskellige årsager – eksempelvis økonomiske vanskeligheder ved at etablere sig som selvstændig gårdejer; at vort samfund har fået så mange kontorer, der skal bemandes, at arbejdstiden er kortere i disse kontorer og i fabrikkerne.
Der mindes om, at mange af de nye arbejdspladser bearbejder, befordrer og videresælger landbrugets produkter.

Konsulentvirksomhed
Under overskriften »Konsulentarbejdet gennem 25 år« fortæller Laurids Søgaard om den store betydning det fik, da sammenslutningen Ribe Amts Vestre Landboforeninger i 1947 ansatte den unge Knud Henneberg som ungdoms- og planteavlskonsulent.
Da kom der mere gang i kursusvirksomheden for både unge og voksne landmænd. »Ungdomsarbejdet tog form, og de første gødningsplaner blev udarbejdet«, skriver Laurids Søgaard.
I 1950'erne begyndte man at drøfte ansættelse af et antal lokale, tværfaglige konsulenter, der – om muligt – skulle kunne vejlede i både planteavl, fodring, økonomi og teknik. Med økonomisk støt-

te fra de lokale andelsmejerier og slagterier. Eller at hver landboforening eller to sammen skulle ansætte en mand og selv finde ud af at klare økonomien.
I 1955 kom en ny »konsulentordning«, hvorefter foreningerne kunne få op til 9.600 kroners statstilskud pr. år til aflønning af en konsulent.
På den baggrund opgav man forhandlingerne om at få økonomisk støtte fra mejerier og slagterier. Et vægtigt argument i disse forhandlinger var, at den gruppe landmænd, der ville nøjes med at »lære over markskellet« uden kontingentbetaling, også burde yde lidt til rådgivningstjenesten.

Oksbøl Landboforening
Kr. A. Thomsen skriver et par sider om Oksbøl og Omegns Landboforening, som han havde været formand for i en årrække indtil sammenlægningen med Ribe Amts Nordre Landboforening i 1965 og derefter bestyrelsesmedlem i denne forening til 1969.

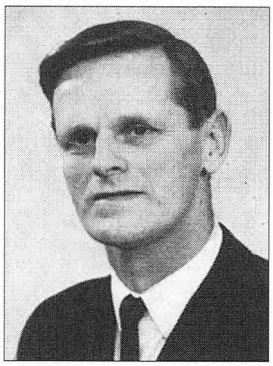

Kristian A. Thomsen. Sidste formand for Oksbøl og Omegns Landboforening.

Stiftelsen skete 18. marts 1905 på Oksbøl Afholdshotel, hvor konsulent Madsen-Mygdal talte om planteavl og landboforeningernes betydning for løsning af landøkonomiske spørgsmål.
Ved dette møde blev foreningen stiftet, og plantør Vilhelm Pinholt, Vejers, blev formand. Pinholt havde siden 1897 været bestyrelsesmedlem og formand for planteavlsudvalget i Ribe Amts Nordre Landboforening.

Genforening
8. februar 1965 – 60 år senere – besluttede foreningens generalforsamling at sammenslutte foreningen med den gamle »moderforening«. En genforening.
Hovedbegrundelsen var, at det kunne blive vanskeligt at at klare økonomien i tiden fremover.

Staten havde planlagt ekspropriation af 1840 hektar vest for Oksbøl til udvidelse af de militære øvelsesområder. Derved ville der forsvinde cirka 30 af foreningens 200 medlemmer – og 60 landbrugsejendomme ialt.

Inden ekspropriationerne blev gennemført i 1967, opstod der et stort behov for landboretlig bistand blandt de mange landmænd, der skulle forlade området.
I den anledning nedsatte den udvidede landboforening et nyt landboretligt udvalg med Kr. A. Thomsen som formand. Dette udvalg udførte et meget stort arbejde fra 1965 til 1970 for at opnå de bedst opnåelige resultater for de mange landmænd, der måtte forlade hus og hjem. Blandt andet var der meget tovtrækkeri vedrørende »kapitalvindingsskat« og beregningsgrundlag herfor, omvurderinger med mere.

Selvom Oksbøl og Omegns Landboforening hørte til de mindre, havde den alligevel gennemført en lang række dyrskuer, markvandringer, udflugter, møder og kursus.

Landbrugscentret 1971.

Kr. A. Thomsen slutter artiklen med at konstatere, at sammenslutningen med Ribe Amts Nordre Landboforening nu har fungeret til alles tilfredshed i 6 år.

Konsulenthuset i Varde

Foreningens planteavlskonsulent Bent Olesen skriver om »Konsulenthuset i Varde«.

De 288 kvadratmeter, var bygget og taget i brug af 9 personer i 1966.

De 5 års erfaringer, der blev skrevet ud fra, var absolut postive – sammenlignet med konsulentvirksomhed med udgangspunkt fra de forskellige konsulenters bopæl.

Den tværfaglige kontakt imellem de forskellige fagkonsulenter var et stort plus for rådgivningen – også inden de forskellige formelle tilskyndelser til tværfaglig rådgivning kom frem.

Det første års tid var der kun økonomi- og planteavlskonsulenter i »huset«, men i 1967 kom maskinkonsulenten og i 1969 husdyrproduktionskonsulenten.

I jubilæumsåret 1971 var medarbejderstaben øget til 36, og det var nødvendigt at udvide huset.

Det var især den udvidede bogføringspligt for landmænd, der skabte pladsbehov i regnskabsafdelingen. Men det faglige vejledningsbehov på de øvrige områder steg også meget stærkt.

Behovet for mere konsulentservice blev omtalt som eksempel på den arbejdsdeling og specialisering, som i »disse årtier« finder sted overalt i samfundet.

Hus eller center?

»Kontorhusets medarbejderstab er – sammen med teknikken – nutidens erstatning for fortidens mange medhjælpere ude på gårdene. Og da alt tyder på, at strukturudviklingen på godt og ondt fortsætter

med rivende hast, er det i 1971 besluttet at udvide konsulenthuset med over 100 procent. Og så bør det måske snart benævnes »center« eller noget med »gård« i stedet for blot et hus« – konkluderede Bent Olesen i 1971.

Formandsord

Formanden Viktor Jessen »Søndergård«, Sig, afslutter jubilæumsskriftet med nogle forskellige konstateringer og betragtninger.

Han skriver blandt andet, at regnskaberne i flere år har vist, at den bedste trediedel af danske bønder klarer sig godt.

Her er det nok især den bedre uddannelse, der gør sig gældende. En god uddannelse sammen med en energisk indsats fører som regel til et godt reultat.

Større bedrifter, større sammenslutninger af mejerier, slagterier med mere er blevet vor generations opgave.

I landboorganisationerne har vi fået faggrupperne samlet i såkaldte landsudvalg.

Også de lokale landboforeninger vil i fremtiden se sig nødsaget til at slutte sig sammen i større enheder på grund af dalende medlemstal og stadig stigende omkostninger.

Fællesmarkedsforhandlingerne om udvidelse af »de seks« skrider godt fremad, og det ser ud til, at England og Danmark inden længe kommer ind i fællesskabet.

Faglig oplysning

Det fagligt oplysende arbejde har – som altid – en fremtrædende plads i landboforeningen.

I jubilæumsåret har vinteren budt på i alt otte møder. Sommeren på fem markvandringer og en udflugt til Samsø.

»Deltagelsen har været god til alle arrangementer og håbet er, at vi også fremover må stå sammen om denne vor forening«, slutter Viktor Jessen.

Forhandlingsprotokollen

Fra foreningens ældst, bevarede forhandlingsprotokol (1962 til 1978) kan refereres, at bestyrelsen i februar 1962 diskuterede nye former for markvandringer, hvor værtsfolkene skulle fritages for at give kaffe til deltagerne. Flere udtalte sig. De fleste håbede på, at der fortsat måtte være mulighed for en kop kaffe hos værterne.

På generalforsamlingen i 1962 oplyste formand Laurids Søgaard blandt andet, at landboforeningen er gået ind i et samarbejde med områdets forderstoffirmaer om fremavl af sædekorn.

Endvidere har man sammen med husmandskredsforeningen startet en soauktion, som går udmærket.

Fællesskuet har i en årrække ligget skiftevis i Esbjerg og Varde. Der er nu lavet en fast aftale med Varde frem til 1982. Imellem Isbjerg Møllevej og Vestre Landevej skal skuerne foregå.

Medlemstal: 626 aktive og 231 passive. En fremgang på 55 aktive.

Foreningens formue var 34.964 kr.

I juli 1962 får bestyrelsen referat af foreningens meget vellykkede 5-dages bustur til Harzen og Kassel med privat indkvartering på tyske gårde.

En anmodning fra Husmandskredsforeningen om igen til vinter at blive medarrangør af landbomøderækken på Varde Højskolehjem imødekommes af bestyrelsen.

I anledning af en stor fredningssag, der er

rejst omkring Linding å med *alle* tilløb, er der anmodet om bistand fra Foreningen af jydske Landboforeninger.

I februar 1963 afholdes vinterfest med teaterforestilligen »Mus og mænd« i Vardehallen efterfulgt af smørrebrød og dans i Arnbjerghallen.
Denne form for vinterfest blev gentaget en årrække med meget stor deltagelse.

I maj 1964 arrangerede landboforeningen sammen med Vardeegnens husholdningsforeninger en stor 4-dages mekaniseringsudstilling i Vardehallen og Arnbjerghallen.
Begge haller var fyldt med byggematerialer, staldinventar, kornsiloer og korntørringsteknik samt husholdningsmaskiner og en specialudstilling benævnt vestjyske hjems klenodier.
Besøgstallet blev 4.000. Overskud 8.000 kr.

I september 1964 oplyser formanden på et bestyrelsesmøde, at planteavlskonsulent Bent Olesen er valgt til at afløse Knud Henneberg som sekretær for Ribe Amts Vestre Landboforeninger. »Lønnen herfor er 1.500 kr. årlig. Heraf erholder Bent Olesen halvdelen – indtil der eventuelt ansættes en assistent«! Bestyrelsen drøftede dette grundigt og besluttede at søge ansat en assistent fra Landbohøjskolens tekniske linie, så der også kunne blive mulighed for kyndig, teknisk vejledning.

På generalforsamlingen i marts 1965 byder formand Laurids Søgaard hjertelig velkommen til de nye medlemmer fra Oksbøl og Omegns Landboforening.
Omtaler ansættelse af agronom Kjeld Bouet, som tiltræder i april 1965.
Medlemstallet steg i 1964 med 30 aktive til 690 (inden sammenlægningen).

August 1965 angives medlemstallet til 1.102, heraf cirka 200 passive.
Det besluttes at holde nogle af vinterens møder i Oksbøl.

På generalforsamlingen i marts 1966 oplyses det, at der har været 70 henvendelser om bygningsvejledning. Heraf har de 20 nødvendiggjort tegninger.

Første november 1966 ansættes agronom Helge Klemmensen på samme vilkår som Kjeld Bouet, planteavls- og bygningsvejledning. (K. Bouet flytter til en konsulentstilling i Nordenskov).

I september 1967 vælges to bestyrelsesmedlemmer til et fælles udvalg vedrørende etablering af en husbondafløserordning i samarbejde med Varde-Oksbøl Husmandskredsforening.
I december samme år fortæller protokollen, at ordningen er i gang med 35 medlemmer og to afløsere.

I september 1970 nedsætter bestyrelsen et specielt jubilæumsudvalg, og i oktober er det noteret, at pensioneret lærer N. Chr. Nielsen, Janderup, er igang med jubilæumsskriftet, som skal være klar inden sepember 1971.

Jubilæumsdagen 1. september 1971 blev fejret med reception om formiddagen på Højskolehjemmet, som var landboforeningens traditionelle »mødested«.
Her kom mange af Varde's forretningsdrivende, repræsentanter for byrådet, naboforeninger, slagterier, mejerier med

flere med gaver og en masse blomster.
Om aftenen var der stor festmiddag i Arnbjerghallen, hvor landbrugsrådets præsident Anders Andersen holdt hovedtalen – efterfulgt af et dusin (12) mere lokale gratulationstalere. Desuden var der musikalsk underholdning og dans.

Under festmiddagen vandrede en fornem gæstebog, som Varde Højskolehjem havde skænket, fra bord til bord og blev signeret af (næsten) alle 330 festdeltagere.
Efter festen indskrev Højskolehjemmets skriftfører Kr. Halager, Næsbjerg, som tidligere havde været landboforeningens næstformand og skriftfører, et ret udførligt referat fra jubilæumsdagen og alle de mange taler ind i bogen med sirlig håndskrift.

Sammenfattende om perioden 1946 til 1971 kan siges, at foreningens medlemstal øgedes, og der var mange vidt forskellige problemer at hjælpe medlemmerne med.
Der blev arbejdet meget ihærdigt på at søge de bedst mulige løsninger, og der blev sat mange nye ting i gang.
Foreningen fik sin egen planteavlskonsulent, og den var stærkt medvirkende til at få etableret et fælles, flerstrenget landbrugscenter i Varde.

Varde Højskolehjem forsvinder oktober 1995. Landboforeningens faste mødested fra 1885 til 1994.

Hvad fortæller forhandlingsprotokollen fra 1971 til 1996

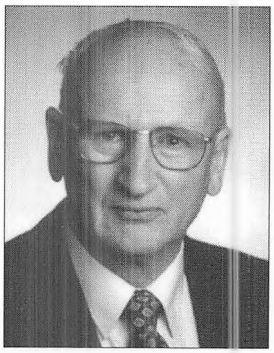

v/ Bent Olesen

1971

Marts — Generalforsamling. Formand Viktor Jessen beretter blandt andet om vellykket busudflugt til Sydslesvig, Program Nord med mere – med 80 deltagere.
Vintermøderække og studiekredse har haft mange deltagere.

Konstituering: Viktor Jessen, Sig, formand. Johs. J. Hansen, Toftnæs, næstformand. og Hans Chr. Thomsen, Orten, sekretær/skriftfører.

Sommerprogram for 1971: Sognerepræsentanttur til DOMI's klargøringscenter i Gellerup.
Aftenudflugt til Kjærgård Landbrugsskole. Busudflugt til Samsø.
5 lokale markvandringer/bedriftsbesøg.
Efteruddannelsen søges gjort mere systematisk.

1. september 1971. 125 års **jubilæumsdagen** markeres med reception om formiddagen og stor aftenfest i Arnbjerghallen med 330 deltagere.

1972 — Medlemskontingent for 1972: 30 kr. i grundkontingent + 35 øre pr. 1.000 kr.s ejendomsværdi. Maksimalt 175 kr. i alt.

Januar — Årsberetninger, regnskab og medlemsorientering læggges i konvolutter og påføres navn og adresse af alle bestyrelsesmedlemmer plus ægtefæller den 31. januar kl. 19.30 hos Viktor Jessen (formand),»Søndergården«, Sig.

Februar — Sognerepræsentantskabsmøde med drøftelse af foreningens virksomhed samt udlevering af nye medlemskort og medlemslister.

Planteavlsassistent Helge Klemmensen har sagt op pr. 1. april for at overgå 100 pct. til bygningsvejledning under Ribe Amts Vestre Landboforeninger med konsulent Aage Sønderby som chef. Ny planteavlsassistent: Finn Dyhr.

Marts — Generalforsamling. Formanden Viktor Jessen fremhæver blandt andet:
Vi skal med i Fællesmarkedet (EF). Ikke alene for landbrugets skyld, men for hele samfundets.
I forureningsdebatten skal vi huske at feje for egen dør.

Sammenslutningen Ribe Amts Vestre Landboforeninger bliver nu til Ribe Amts Landboforeninger, R.A.L., idet de to østligste foreninger har tilmeldt sig.

Maj — Udflugt med fly til Bornholm. 99 deltagere. »Fuldt hus«.
Aftenudflugt for sognerepræsentanterne med damer til Fiskerimuseet og Hotel Hjerting. Smørrebrød, musik og dans. (Erkendtlighed for kontingentopkrævning. red.).

Maj-juli — 5 lokale markvandringer/bedriftsbesøg med 80-100 deltagere pr. aften.

Oktober — 3. oktober 72. Bestyrelsesmøde. Formand Viktor Jessen indleder med at »lykønske hinanden« med det gode »Ja til EF« i går. Der var 63 pct. Ja og 37 pct. Nej.

Enstemmig beslutning om at overgå til fri entré til vintermøderækken. »Oplysningsgodtgørelsen« fra Landbo- & Husmandsforeningernes Frøsalg kan stort set dække alle mødeomkostninger.

Klageskrivelse fra en række lodsejere langs den nye amtsvej udenom Sig – over for små erstatningsbeløb samt urimelig lange ekspeditionstider ved ankeinstanserne.
Forretningsudvalget appellerer til amtsrådet om bedre behandling.

Amtsstrukturrapport blev gennemdrøftet på alle landbrugets fagområder.

1973

Marts — Generalforsamling. Formanden udtrykker glæde over EF-tilslutningen.
Husdyrauktionen i Varde går dårligt, men »griseformidlingen« går godt.

December — Kontingentopkrævning skal over på girosystem.
For 1974 er grundkontingent 80 kr. + 1 kr. pr. tønde land . Maksimalt 250 kr. i alt.

1974

Februar — Vinterfest med musik, sangunderholdning og dans. Entré 10 kr. »Platte« 25 kr.

Maj — Besøg på Varde Stålværk. (Byens største arbejdsplads. red.).

Juni — En række medlemmer fra Blaksmark til Søndermarken anmoder om foreningens bistand vedrørende linieføringen for Varde østre omfartsvej under planlægning.

August — Linieføringen for omfartsvejen ændres gang på gang af hensyn til såkaldt fredskov og naturinteresser. Landbrugsmæssige hensyn nedprioriteres.

1975

Januar — På grund af »personaleloft« over statstilskudsberettigede konsulentstillinger drøftes rationaliseringsmuligheder, specialicering og mere regionalt samarbejde om rådgivningen. Kvæg- og svinerådgivning ønskes adskilt personmæssigt.

Marts — Generalforsamling. Formand Viktor Jessen takker af.
Formandsposten overtages af Johs. J. Hansen, Toftnæs.

Møde med amtsrådet om omfartsvejens linieføring.
Specialudvalg skal pøny forsøge at få landbrugsinteresser tilgodeset.

December Formanden meddeler for bestyrelsen, at der på regionsplan (Ribe amt) er ansat en svineproduktionskonsulent, Folmer Dam. Får kontor i Grindsted.

1976

August Formanden indleder bestyrelsesmøde med at omtale »den katastrofale tørke, som kan få meget alvorlige følger for dansk landbrug«.

De afsluttende møder om omfartsvejføringen har vist, at embedsmandsvældet var det stærkeste. Lodsejerne og landbrugsorganisationerne fik ikke landbrugsinteresserne tilgodeset ret meget trods store anstrengelser.

September Landbrugsminister Dalsager med stort følge ser på de voldsomt tørkeskadede afgrøder i området med henblik på hjælpeforanstaltninger for de hårdest ramte.
Besøger blandt andre Thomas Locht, Orten og Lars Jessen, Blaksmark.

December Kvægeksportmarkedet flyttes fra Esbjerg havn til Varde Markedshaller.
Der er indgået aftale imellem Varde kommune og konsul Dujardin, Esbjerg, frem til 1982.

1977

Marts Generalforsamling: Der er indledt samarbejde med folkeskolerne om **besøgslandbrug** og andre former for **skolekontakt.**

Maj Planteavlsudvalget afholder specielt læplantningsmøde for at få mere plantet på Vardeegnen. 50 interesserede tilmelder sig. Der nedsættes lokale laug og plantning starter 1978 i Knoldeflod-Næsbjerg, hvor interessen er størst.

Bestyrelsen drøfter landboforeningsgrænser og vedtægter, fordi nogle medlemmer af Esbjerg Landboforening ønsker at skifte til »Varde«.
Gældende vedtægter siger, at medlemmer skal være bosat i Varde, Alslev, Hostrup, Aal-Ho-Oksby, Billum, Janderup, Thorstrup(&Øse), Grimstrup(&V.Nebel) sogne.
Der vælges ét bestyrelsesmedlem i hver sognekreds.

September Bestyrelsen beslutter at sende en protestskrivelse til landbrugsministeren imod etablering af et stort naturgasbehandlingsanlæg på Dyrebækgård's marker i Rousthøje. Henviser i stedet til de store statsejede arealer nærmere Vesterhavet.

1978

Januar Møde med sognerepræsentanterne. Tema: Landbruget og regionsplanlægningen. Ribe Amts Landboforeninger laver sammen med husmandsforeningerne en pjece »Vestjysk landbrug – et indlæg i planlægningsdebatten«. Pjecen fremhæver især nødvendigheden af et tættere samarbejde med planlæggende myndigheder.

Februar Generalforsamling. Formand Johannes Hansen: God avl og bedre priser giver ny optimisme efter de to tørkeår 1975 og -76.

August Der planlægges 400 kvm. tilbygning til Landbrugscentret, som dermed når maksimal bebyggelsesgrad.
Regnskabskontorets leder siden begyndelsen i 1959, Svend Aage Maretti, flytter til Jyllands Kreditforening, Ringkøbing. Henning Bollerup overtager lederposten.

Oktober — Protestskrivelse til landbrugsminister Niels Anker Kofod imod en ny planlagt placering af et naturgasanlæg ved Nybro.
Det henstilles igen at bygge på statens **egne** arealer nærmere kysten.
Store besparelsesmuligheder, fordi den såkaldte havledning vest for anlægget er langt dyrere end »landledning« øst for anlægget, og erstatningsbeløb for eksproprieret landbrugsjord kan undgås ved at benytte statsarealer.

1979

Februar — Generalforsamling. Vedtægtsændringer, fordi der nu på mange gårde gennemføres glidende generationsskifte og I/S-drift. Disse landbrug og brug med medhjælpende ægtefæller tilgodeses med ordlyden: »Medlemmer, der som ejere eller brugere er selvstændige landmænd, har stemmeret. Dog højest to stemmer pr. driftsenhed«.
Johannes Hansen takker af efter 10 år i bestyrelsen. De sidste 4 år som formand.

Marts — Bestyrelsen konstituerer sig med Lars Jessen, Blaksmark, som ny formand.

1980

Januar — Bestyrelsesmøde. På grund af de usikre og utilfredsstillende politiske forhold vedtager bestyrelsen at aflyse de traditionelle »staldbygningsvandringer« i februar-marts.
Endvidere opfordres i medlemsorienteringen til »**Investeringsstop**«.

Fællesdyrskue-regnskabet for 1979 til efterretning. Skuet havde besøg af dronning Margrethe. Resultatet var et underskud 43.000 kr.
Formandens kommentar: »Det er godt, vi ikke skal have dronningebesøg hvert år«.

»Skads m.fl. Herreders Brandkasse« har solgt sin forsikringsvirksomhed til TOP-sikring, men kører videre som fond med sin formue plus salgssummen. Brandkassens bestyrelse har besluttet, at renterne af den store kapital skal fordeles i det område, hvor kapitalen er oparbejdet.
Ribe amts nordre Landboforening får lov til at disponere over cirka 20.000 kr. årligt som »brandkasse-legater« til medlemmer bosat indenfor brandkassens mangeårige virkeområde.

Marts — Generalforsamling. Lars Jessen omtaler bl.a. den anden store tilbygning til Landbrugscentret. Håber at man nu en del år fremover har passende plads til de efterhånden mange kontorer. Investeringsstoppet for tiden – på grund af høj rente, over 20 pct. – virker stagnerende for maskin- & bygningsområdet.
Landboretligt udvalg er nødvendigt, fordi det stadig bliver sværere for enkelte medlemmer at begå sig overfor offentlige myndigheder.
Nyetablerede »husdyrsundhedsråd« omkring de 4 landbrugscentre i Ribe amt i samarbejde med dyrlæger og husmandsforeninger.

Formanden nævner kort protestgruppen LR 80, »som nok har været lige lovlig hård ved landbrugets ledere«.
Opfordrede til samarbejde og sammenhold indenfor landbruget.
Takkede alle de medlemmer, der havde bakket op om **Traktordemonstrationen** 19. december 1979, hvor 735 traktorer kørte ind til Esbjerg Rådhus i protest mod 0,7 pct. særskatten på jord.

April — Bestyrelsen får referat fra landsformandsmøde 15. april, hvor det efter meget heftig debat blev besluttet at ophæve investesteringsstoppet og at indbetale »særskatten« under protest.

Juni

Henning Ø. Bloch, Gellerup, vælges til et nyt udvalg til varetagelse af svineproducenternes interesser i den vestlige del af amtet.
Da foreningens husdyrbrugsudvalg efterhånden er blevet et rent kvægbrugsudvalg, dannes nu et **nyt svineproduktionsudvalg**.

Skolekontaktudvalget afholder **landbrugsspil**. Et tilbud til 15-16-årige skoleelever, som sammen med et par landmænd »spiller« sig til nærmere bekendtskab med landbrugsdrift og landbrugsøkonomi. (Stor succes i en lang årrækkke. red.)

November

Bestyrelsesmøde. 125 regnskabsførende medlemmer søger gældssanering.
48 har fået saneringen godkendt indtil nu. 4 har fået afslag.
Der kan søges om yderligere 3 års afdragsfrihed på tørkelån fra 1976.
Der har været 500 ansøgere om »rentesikring«.

Den alvorlige økonomiske situation efter sammenbruddet i landbrugets forhandlinger med regeringen om lavere forrentet driftskredit blev drøftet.
Hvis situationen krævede det, var der enighed om at gå ind for et produktionsstop, og hvad der iøvrigt ville blev besluttet af landbrugsorganisationerne på landsplan.

1981

Februar

Møde med Varde kommune om Varde Markedshaller, som landbrugsorganisationerne kan overtage driften af fra 1982.
Levekvægmarkedet havde i 1980 omsat 12.400 dyr, en fremgang på 12 pct. Eksportmarkedet 14.900 dyr, tilbagegang 8 pct. Grisemarkedet 19.100 dyr, 29 pct. tilbagegang.

Marts

Generalforsamling. Formand Lars Jessen ser tilbage på det negative år 1980 med faldende indtægter, øgede omkostninger og skatter. Tvangsauktioner og mange familietragedier. Eneste lyspunkt var sammenholdet i landbruget.
Omtaler en række støtteforanstaltninger, som skulle hjælpe landbruget.
Lars Jessen mener ikke, disse ordninger er den rigtige løsning, men at der skal ske prisforhøjelser på landbrugets produkter, for at erhvervet kan klare sig.
Medlemmernes timeløn er beregnet til 17 kr.

April

Ekstraordinært bestyrelsesmøde, hasteindkaldt på grund af slagteristrejker. Alle andelsslagterier er lukket af strejken.
De danske Landbo- og Husmandsforeninger ønsker, at de private slagterier også skal lukkes for at gøre konflikten så kortvarig som mulig.
Det ønskes, at man lokalt vil opfordre alle medlemmer til at undlade enhver form for levering af dyr til utraditionelle handelskanaler, slagtermestre, markeder eller private, for at undgå at nogle eventuelt kan profitere på den dybt alvorlige situation, strejken kan påføre både samfundet og landmændene.
Den foreliggende skrivelse udsendes straks til alle medlemmer.

Juli

Skolekontaktudvalget har haft 25 lærere med til »en tur på landet«. Lærerne ønsker at få det gode arrangement gentaget.

Udvalget for auktion og griseformidling er enige om, at 145.000 kr., som de disponerer over, kan bruges ved landboorganisationernes eventuelle overtagelse af markedsdriften i Varde.

Der har været en del klager over forurening omkring Nybro, hvor der ligger et fælleskommunalt forbrændingsanlæg og et andels-græstørreri.
Bestyrelsen enig om, at kontrollen med forureningen skal skærpes.

August — Bestyrelsen får referat fra et møde, forretningsudvalget har haft med Nybro Tørreri's bestyrelse, som var skuffet over, at landboforeningen havde offentliggjort en skrivelse, der kunne mistænkliggøre tørreriet for forurening.
Landboforeningen gjorde opmærksom på, at mistanken om forurening var rettet mod »Vestforbrænding«, men mente ikke, det kunne undgås, at græstørreriet også undersøges for eventuel forurening.

December — Bestyrelsen blev orienteret om blyforureningssagen omkring Esbjerg kommunes flugtskydningsbane ved Kokspang.
Man konstaterede, at myndighederne trak sagen i langdrag og lod forureningen af landbrugsjord fortsætte.

1982

Marts — Generalforsamling: Formand Lars Jessen omtaler regnskabsresultaterne for 1981 som et meget sort kapitel.
Udbytte af gældfri ejendom er gennemsnitligt steget fra 132.000 til 135.000 kr. Men da renteudgifterne er steget stærkt, er der et minus til konsolidering på 52.000 kr. pr. ejendom.
4-5.000 landmænd har endnu ikke kunnet betale terminsydelser for 1981.

Landboretligt udvalg har haft en del at gøre: Ekspropriationer til vejanlæg, Forurening omkring flugtskydningsbanen ved Kokspang og »Vestforbrænding« ved Nybro.
Der mangler vilje fra de offentlige myndigheder til at give tilstrækkelige erstatninger og velvillig behandling.

Beredskabsplanen blev lagt frem til debat. Den skal bestå af 1) En sikringsfond, 2) Fordelingsnøgle, 3) Nødplaner.
(Debatindlæggene var nærmest 50-50. red.)

Maj — Bestyrelsesmøde. Landbo- og Husmandsforeningerne har indgået aftale med Varde kommune om leje af markedshallerne samt drift af eksportmarkedet og levekvægmarkedet fra 1. juli 1982.
Markedsformand: Lars Jessen, Blaksmark. Driftsleder Hans Timmermand, Glejbjerg.

September — Bestyrelsen vedtager enstemmigt at stemme **for** Beredskabsplanen på landsdelegeretmødet i oktober.

1983

Marts — Generalforsamling. Formand Lars Jessen efterlyser en lovgivning, der gør det muligt for landbrugserhvervet at klare sig selv.

Der har i de sidste vintre kun været cirka 1.000 unge på landbrugsskole i hele landet.

Planteavlskontoret har etableret en såkaldt **telefonavis**, som giver aktuelle oplysninger om gødskning, plantebeskyttelse, vandingsbehov, arrangementer og andet aktuelt.

Bestyrelsen foreslår på grund af tiltagende specialisering dels at sammenlægge valgkredse for at få »frie mandater«, dels at udvide bestyrelsen med 2-3 medlemmer. For eksempel 1

til svineproduktion, 1 til kvægproduktion og 1 til deltidlandbrug.
Eventuel nedlæggelse af repræsentantskabet.
Livlig debat med overvejende stemning **for** forslagene.

April — Bestyrelsesmøde. Skuffelse over at der kun var indkommet 50 Ja-stemmer, men 197 Nej-stemmer til »Beredskabsplanen« – fra 650 aktive.

Bestyrelsen vil spørge de forskellige kommuner om, hvornår de eventuelt vil ud på gårdene og kontrollere kloak- og afløbsforhold – fordi landboforeningen gerne vil »med« i henvendelsen desangående.
Det blev foreslået at opfordre de generelle landbrugsorganisationer til at arbejde for økonomisk støtte til gylletanke og andre miljøforbedrende foranstaltninger.

Oktober — Bestyrelsesmøde. Det ekstremt våde forår efterfulgt af sommertørke har bragt mange problemer, fodringsmæssigt og økonomisk. Man er enig om at lægge pres på landsdelens folketingsmedlemmer for at få dem til at gå aktivt ind for gældssanerings- eller lignende ordninger.

Skolekontakt: Efter henvendelse fra København kommer 43 skoleelever ud til en uges »praktik« på gårde i Helle kommune.

November — Bestyrelsen noterer med tilfredshed, at der er indgået »forlig« med en fortsættelse af rentesaneringsloven, hvorimod der stadig er usikkerhed om høsttabsordning.

To medlemmer i Orten har fået en politianmeldelse for forurening med ajle/gylle.

Bestyrelsen diskuterer **timetakster/brugerbetaling** for Udvidet Planteavlsvejledning/-Markstyring.

1984

Februar — Ekstraordinær generalforsamling om vedtægtsændringer, med blandt andet navneforandring fra Ribe amts nordre Landboforening, Varde, til **Vardeegnens Landboforening**; bestyrelsen udvides med 2 medlemmer, som skal vælges uden hensyn til bopæl. Repræsentantskabet/sognerepræsentanter forsvinder.
Bestyrelsens forslag blev vedtaget.

Marts — Ordinær generalforsamling vedtager også bestyrelsens ændringsforslag – efter en del debat. Det nye navn var der 79 stemmer **for**, 12 imod og 5 blanke. Bestyrelsens »samlede ændringsforslag« fik herefter 79 for, 2 imod og 4 blanke.
De 2 »frie mandater« gik til en svineproducent, Hans J. Olesen, Orten, og en kartoffelavler, Jens Christensen, Rousthøje.

Formand Lars Jessen fremhæver de **jordfordelinger**, der var gennemført i området og opfordrer til at fortsætte og udbygge disse sager, så vi på den måde kan være med til at holde driftsomkostningerne nede.

Brugerbetaling for gødningsplanlægning og lignende argumenterede flere imod. »En almindelig gødningsplan bør være inkluderet i grundkontingentet.« Der blev dog også argumenteret **for** at indføre brugerbetaling.

April — Bestyrelsesmøde. Der er sendt indsigelse mod Esbjerg kommunes lokalplan nr.186, som

vil muliggøre genåbning af flugtskydningsbanen ved Kokspang. Det blev oplyst, at Ribe Amts Landboforeninger også har sendt en skarp indsigelse.

Bestyrelsen diskuterede mælkekvoteringsplanerne. Man søger på landsplan at styre produktionen , således at den samlede mælkemængde kan sættes ned med 6 pct.

Oktober Levekvægmarkedet er gået voldsomt tillbage på grund af virussygdommene IPV-IBR. Det betyder et underskud på 40.000 kr. i forhold til budgettet.

Man var enige om at gå i samarbejde med kommunerne omkring den miljøkontrol, der for tiden bliver strammet op.
Bestyrelsen vil kontakte de tekniske udvalg og forvaltningerne for at få dem med til en miljøkonference arrangeret af Ribe Amts Landbo- og Husmandsforeninger.

1985

Marts Generalforsamling. Formand Lars Jessen omtaler miljøproblemerne og er utilfreds med pressen's og især fjernsynets behandling af problemerne.
Opfordrer medlemmerne til at udøve det, man kalder godt landmandsskab.

Planteavlsudvalgsformand Henning Bloch oplyser, at 33 medlemmer har deltaget i »Markstyring« i 1984; og 50 har tilmeldt sig i 1985.

Under debatten kom det blandt andet frem, at 750 af de cirka 2000 medlemmer, regnskabskontoret betjener, har været involveret i gældssanering i de senere år.

April Fem af områdets grovvarefirmaer har tilmeldt sig en speciel samarbejdsaftale med planteavlsudvalget. Fælles møder og ret til at benytte konsulenternes »Afgrødenyt« og lignende.

Cirka 80 pct. af områdets vinterbyg og 10 pct. af hveden er udvintret.

Bestyrelsen drøfter, om man kan gøre noget for at bevare de gamle stednavne og gårdnavne. (I nutidens adressesystemer bliver de fortrængt af de nye vejnavne og husnumre. red.)

August Landbrugets miljøproblemer har været behandlet i et møde på Amtsgården i Ribe. Der iværksættes undersøgelse af mulighederne for at lave biogas af gylle i store centrale anlæg.

Der er udarbejdet spørgeskemaer om miljøforhold, som kommunerne vil sende til alle landbrugere for at få indtryk af forholdene.

Den nye **gruppelivsforsikring** har 34 af Vardeegnens Landboforening's medlemmer nu tilmeldt sig. På landsplan 4.200.

1986

Januar Der arrangeres to L.O.K.-debataftener med cirka 30 indbudte personer fra forskellige erhverv. Tema: »Livet på landet år 2000«.

Svineproduktionskonsulent Mogens Bækgård er nyansat og får kontor i Varde Landbrugscenter.
Centret er hermed **fem-strenget** – med planteavl, økonomi, teknik, kvæg og svin.
Centerbestyrelsen har arbejdet ihærdigt for at opnå denne status.

Svineproduktionsudvalget har fundet frem til, at svinene i den vestlige del af Ribe amt fordeler sig med cirka 50 pct. omkring Varde Landbrugscenter, 30 pct. omkring Bramming og 20 pct. omkring Grindsted Landbrugscenter.

Marts

Generalforsamling. Formanden udtrykker stor tilfredshed med, at folkeafstemningen gav et ja til den såkaldte EF-pakke.

Formanden ser med en vis bekymring på tilgangen af unge til landbruget. Dét kan blive den begrænsende faktor, især indenfor husdyrbrug.

Vi skal gøre mere for at oplyse den øvrige befolkning om de positive ting ved vort erhverv. Vi skal blive bedre arbejdsgivere og betragte os som læremestre, og delagtiggøre vore medhjælpere i bedriftens regnskaber.

Planteavludvalgsformanden beretter, at konsulenterne (kun) har udarbejdet 220 gødningsplaner sidste år mod 300 forrige år. Årsag: Overgangen til timebetaling.
48 har deltaget i udvidet planteavlsvejledning/markstyring.

Kvægudvalgsformanden oplyser, at 649 kvægbesætninger i Ribe amt har været registreret smittet med virussygdommen IBR. 325 er færdigsaneret, 208 er under sanering og 116 er endnu ikke begyndt.
I hele Danmark har der været cirka 4.000 IBR-smittede besætninger.

April

Bestyrelsesmøde. »Det spøger stadig med gødnings- og kemikalieafgifter, men intet er vedtaget endnu«.

Næstformanden Karl J. Madsen, Sig, vælges til at repræsentere landboforeningen i Varde Erhvervsudvikling.

Fællesskuet flyttes fra det traditionelle onsdag-torsdag til fredag-lørdag for at forsøge at få flere gæster fra byen.

Der arrangeres en 2½ dags tur til Sverige ligesom i 1983.

Landbrugsspil for 15-16-årige har nu 15 landmænd som instruktører her i området.
Der vil fra næste år køre 2 gange **samfundsspil** i Varde. Handler primært om landbrugets betydning i samfundet.

August

Bestyrelsesmøde. Fra Hedeselskabet meddeles, at det er meget vanskeligt at få nye dræningsplaner godkendt i Ribe amt på grund af udbredte okkerforekomster.

Varde kommunes »miljøvogter«/»kratlusker« er startet 1. august 1986.

Landbrugsministeriet har givet Esjerg kommune grønt lys for ekspropriation af de blyforurenede naboarealer omkring flugtskydningsbanen ved Kokspang, hvad landboorganisationerne er meget imod, fordi støjforureningen så kan komme igen.

Der kommer 52 københavnske skoleelever til en uges praktik på gårde, som skolekontaktudvalget finder.

Oktober

Bestyrelsesmøde. Planteavlsudvalget ansætter en tredie konsulent, Peder Chr. Thomsen,

Jyndevad Forsøgsstation. Tiltræder 1. februar 1987.

November Verner Jessen og Aksel Andersen, skolekontaktudvalget har været i København og kørt »landbrugsspil« for skoleelever.

1987

Januar Bestyrelsesmøde. Indgående drøftelse omkring forurening fra gødning og kemikalier.

Marts Generalforsamling. Formand Lars Jessen indleder sin sidste formandsberetning med at konstatere, at landmænd i løbet af det sidste år er blevet et jaget folkefærd, der får skyld for alverdens forurening.
Men det værste er, at folketinget lovgiver ud fra denne til tider hysteriske hetz.

Debatten handler meget om miljørestriktionerne og de store omkostninger på for løst grundlag.
Der udformes en **Protestudtalelse,** som de 115 fremmødte medlemmer énstemmigt vedtager at tilstille samtlige ministre og folketingsmedlemmer.
Hovedpunkter: Gødningsafgifter skal tages af bordet.
Forurening skal måles og ikke fastsættes på grundlag af usikre teoretiske beregninger og skøn.
Forskning og forsøg omkring næringsstofudvaskning skal fremmes.
Det skal gøres økonomisk overkommeligt at gennemføre de miljøforbedringer, folketinget ønsker.
Konskvensberegninger ønskes over påtænkte foranstaltninger, inden de skal realiseres.

På konstituerende bestyrelsesmøde vælges Henning Ølgård Bloch, Gellerup, som ny formand.

Juni Bestyrelsesmøde. EDB i planteavlsvejledningen drøftes (for første gang. red.) Eventuel anskaffelse af en PC (Personlig computer) sammen med maskin- og bygningskontoret samt Ribe Amts Landboforeninger. En trediedel til hver.

August Bestyrelsesmøde. Det noteres, at foreningens trediedel i den nyanskaffede computer og printer beløb sig til 9.000 kr. (En stor investering for en super-sløv computer. red.)

Varde Kvægtorv har fortsat dalende dyreantal. Handelsmændene, som er med i ledelsen, investerer 2 kr. pr. dyr til reklame. Markedsrestauranten lukker til nytår.

Oktober Bestyrelsesmøde. **Stavnsbåndsjubilæet** i 1988 skal markeres med fest i Hellehallerne og i Ølgod plus forskellige tiltag ved Fællesskuet i Varde.

Landmænd fra Ribe amt skal optræde som vikinger ved et stort arrangement omkring Frihedsstøtten ved Axelborg i København.

Medlemskontingent for 1988: Grundkontingent 700 kr. Plus 14 kr pr. ha.
For første gang beregnes kontingent pr. hektar i stedet for tønder land.
(Metersystemet var indført ved lov i 1915. red.)

Sammen med den traditionelle medlemsorientering blev det besluttet at udsende en bestillingsblanket for gødningsplanlægning, enten »EDB« eller sædvanlig manuel/kuglepen, samt ønsket tidspunkt for at få planen udarbejdet.

1988

Marts

Generalforsamling. Formand Henning Ø. Bloch omtaler miljødebatten, hvor man får indtryk af, at medierne styrer dette land, og at politikerne lovgiver ud fra den stemning, der er skabt af medierne.
Den nye »okkerlov« bekymrer os meget i det sydvestjyske område, hvor store områder ikke længere må drænes.
Braklægning er meget skadelig for samfundet.
Miljøinvestering i gylletanke har været stor, men vi kan ikke acceptere mere end 6 måneders opbevaringskrav.
Formanden mener dog, at det danske samfund vil komme til at holde af dansk landbrug, om ikke af lyst så af nød.
Landbrugsproduktionen er i 1987 faldet med 5 pct.
Malkekvægbestanden er faldet til 800.000 mod 1 million i 1983.
Planteavlsudvalgsformand Jens Christensen oplyser, at der er genemført 25 markforsøg og udarbejdet 234 gødningsplaner. 70 deltager i U.P.V./Markstyring.
Nye regler kræver, at der foreligger en gødningsplan på alle ejendomme.
Forbruget af plantebeskyttelsesmidler skal reduceres 20-25 pct. i løbet af 5 år.

Læplantningudvalgsformand Henning E. Jensen oplyser, at der nu er plantet 110 km trerækkede læhegn omkring Varde; og i det kommende år vil der blive plantet 250 km trerækkede læhegn i Ribe amt.

April

Bestyrelsesmøde. Formand Henning Bloch, Erik Vig og Bent Olesen havde – igen – været i Kjelst enge sammen med repræsentanter fra Miljøministeriet. (Sag opstået efter en ornitologs klage over lodsejeres oprensning af grøfter. red.)
Ved forhandling enedes man om, at det fortsat kan tillades at rense grøfter hvert tredie til hvert femte år – under forudsætning af, at oprenset materiale udjævnes og planeres pænt. (Landmænds selvbestemmelsesret begrænses – igen. red.)

Landbrugscenterudvalget har drøftet fremtidens rådgivningstjeneste. Om amtets 11 landboforeninger vil blive reduceret til én eller to? Vil undersøge, om centret her kan sælges og hvad det vil koste at bygge et nyt ved tyrestationen »Vardegård«.
(Ikke flere udvidelsesmuligheder ved Ndr. Boulevard. red.)

Juli

Bestyrelsesmøde. **Varde Kvægtorv**´s tilførsler er på et absolut minimum.
Der er planlagt en annoncekampagne for 22.500 kr. Beløbet hentes hos Auktions- og griseformidlingsudvalget, som har oparbejdet en formue på 270.000 kr.

Oktober

Bestyrelsesmøde. Vandløbssager: Karl Nielsen, Nørholm gods, har klaget til Ribe amt over, at Varde å ikke bliver vedligeholdt efter gældende regulativ igennem Nørholm's engarealer.
Via landboforeningen er der krævet 100.000 kr. i erstatning for tab af hø på 50 ha, som blev oversvømmet og gik tabt.
Bestyrelsen drøfter samtidig, hvor dårligt andre vandløb bliver vedligeholdt af det offentlige, og der er enighed om, at der skal rejses erstatningskrav i de værste tilfælde.

1989

Januar

Bestyrelsesmøde. Nyt kontingentsystem med **sektionskontingenter** for henholdsvis kvægbesætning og svinebesætning ved siden af sædvanligt grundkontingent og arealkontingent.

Der arrangeres et møde om etablering af lodsejerlaug langs de forskellige vandløb.

Varde Kvægtorv overvejer tilknytning til Grindsted Samlestald, som Verner Jessen sammen med »sin« markedsbestyrelse vil forhandle med om fortsat drift.

Februar

Generalforsamling. Formand Henning Ø. Bloch omtaler vandmiljøplanen, som blandt andet kræver forbruget af handelsgødning nedsat til 325.000 tons rent kvælstof mod nu cirka 400.000 tons.

Adskillige steder i foreningens område har det offentliges vedligehold af vandløb været meget dårlig, og det har vist sig nødvendigt at klage skriftligt og at fotografere problemerne. Vi har fået etableret lodsejerudvalg omkring områdets vandløb. De skal holde øje med, at vandløbene gøres ordentlig op, inden der foretages opmålinger som grundlag for de nye regulativer, der skal træde i kraft i 1993.

Skydebanen ved Kokspang er et sort kapitel. Efter at have været lukket i 5 år, er den nu igen åbnet, selvom støjmålinger har vist langt over det tilladte niveau.

Strukturtilpasning for rådgivningstjenesten arbejdes der meget med både lokalt og på landsplan på grund af faldende medlemstal og antal landbrug.
Formanden forventer, at der kun bliver plads til ét eller højest to »hovedcentre« i Ribe amt. I første omgang tages fat på den faglige rådgivningsstruktur. Senere kan foreninger lægges sammen, når man lokalt finder, at tiden er moden.

Planteavlsformand Jens Christensen: 19 markforsøg. 277 gødningsplaner som dækker cirka 80 pct. af medlemmernes totalareal. 75 er tilmeldt UPV/Markstyring.
80 medlemmer deltog i generalforsamlingen og 12 deltog i debatten.

April

Konsulent Peder Chr. Thomsen overtager 1. maj sekretærposten efter Bent Olesen, som fylder 60 år. (B.O. fortsætter som planteavlskonsulent og med landboret).

Juli

Verner Jessen fremlægger regnskab fra Varde Kvægtorv, som er under afvikling.

Griseformidlingsudvalget har omsat 16.800 grise og beholdningen er opgjort til 242.000 kr.

1990

Marts

Generalforsamling. Formand Henning Ø. Bloch omtaler 1989 som året, der fik optimismen til igen at spire frem hos mange landmænd. Vejrmæssigt var det et godt år. Kvaliteten af de høstede afgrøder var helt i top. Regnskabsresultaterne ser ud til at blive gode – undtagen for pelsdyravlerne.
De store omvæltninger, der er sket i de østeuropæiske lande i de seneste måneder har nok oversteget de flestes fantasi. De kan give store muligheder for dansk landbrug, hvis vi forstår at tage udfordringen op.

April

Bestyrelsesmøde. Slam fra kommunale renseanlæg vil bestyrelsen arbejde for at medlemmerne kun skal modtage efter skriftlig aftale med garanti imod skadelig eftervirkning.

Foranlediget af landbrugscenterbestyrelsen etableres nye, fælles, faglige udvalg imellem foreningerne omkring Landbrugscentret med henblik på at styrke rådgivningsstrukturen.

Oktober

Møde med repræsentanter for kommunerne i centerområdet angående vandløb, slam og andet vedrørende miljø betegnes som en succes.

November **Planteavlsudvalgene** for Ansager-Øse og Varde Østeregns Landboforening **lægges sammen** med Vardeegnens Landboforening, og konsulenterne Erik Bo Lauritsen og Jørgen Kristensen flytter kontormæssigt fra Nordenskov til Varde Landbrugscenter.
Erik Bo Lauritsen bliver leder af det udvidede planteavlskontor – med fem konsulenter.

1991

Marts Generalforsamling. Formand Henning Ø. Bloch: 1990 begyndte med ret pæne priser på landbrugsprodukter. Men de store omvæltninger i Østeuropa vendte op og ned på mange ting. Der blev sendt store mængder fødevarer ind i EF. Det fik – sammen med store fald i valutakurserne for vore hovedmarkeder i Japan, England og U.S.A. – priserne til at falde voldsomt sidste på året.
Høsten var god. Og heldigvis ligger regnskabsresultaterne fra vores område igen et godt stykke over landsgennemsnittet.
Om miljøforhold: Når forsøgsresultater viser, at gylle bør udbringes i vækstsæsonen, er der ingen tvivl om, at landmændene vil omsætte resultaterne i praksis efterhånden som udbringningsteknikken udvikles til det, og de økonomiske forhold gør det muligt. Kort sagt: Vi skal have en anden gyllekultur.
Vi kan ikke købe et godt renomé. Vi kan kun arbejde for det.

1992

Marts Generalforsamling. »Bæredygtighedsudvalget«s betænkning viser, at man stort set kun har taget hensyn til miljøet og ikke til økonomien.
Danske landmænd er meget miljøbevidste og vil gerne forbedre miljøet, når det er økonomisk og praktisk muligt.
I de nye EF-reform-planer regnes der med **tvungen braklægning** for at få fødevareproduktionen sat ned. Dét kan vi under ingen omstændigheder acceptere.
Det er fuldstændig tåbeligt at lade god landbrugsjord ligge brak, når den i stedet kan bruges til alternativ energi som biobrændsel eller biogas.
Hvorfor skrotter man ikke Energiplan 2000? (Som beskytter naturgasprojektet, red.)
Biobrændsel vil være lige så godt for landets økonomi som vindenergi, og CO_2-neutralt.

Bestyrelsen fremlægger forslag til vedtægtsændringer – som vil reducere antallet af bestyrelsesmedlemmer 12 til 7 – som skal vælges uden hensyn til sognegrænser eller driftsform. Forslaget vedtages énstemmigt af de 72 fremmødte medlemmer.

August Bestyrelsesmøde. Tørkeproblemerne og forskellige hjælpemuligheder blev drøftet.
Braklægning ventes for det kommende høstår, men regler kendes endnu ikke.

1993

Januar Tre gange to debataftener om Ny Landmandsstrategi.
Landbrugspolitisk stormøde i Hellehallerne med over 1.500 deltagere.

Februar Alle medlemmer orienteres skriftligt om mulighederne for at komme ind under tørkehjælpsordninger.

Marts Generalforsamling. Henning Ø. Bloch indleder beretningen med at omtale den katastrofale tørkesommer 1992.
Dernæst EF-reformen, som med et slag ændrede EF-landbrugspolitikken fra, at fødevarerne skulle produceres »bedst og billigst« til, at det skal være sociale hensyn til bjergbønder, der er det væsenligste. Det bliver en trussel mod et effektivt dansk landbrug.
Vor frygt for bureaukrati i forbindelse med EF-reformen var velbegrundet.

Vi finder det tåbeligt at skulle ansætte flere konsulenter for at klare rådgivningen i udfyldningen af komplicerede skemaer og formularer.
Men uanset hvor meget vi er imod papirnusseriet, vil jeg anbefale at kontakte konsulenterne. For der står mange penge på spil.

Konklusionerne fra de tre hold, vi har haft til at drøfte Ny Landmandsstrategi, vil blive sammenskrevet med de mange andre landboforeningersgruppers konklusioner og offentliggjort i forbindelse med De danske Landboreninger´s 100-års jubilæum i maj.

Trods al usikkerhed om klima, politik og markedforhold er det stadig sådan, at fremtiden tilhører dem, der forbereder sig på den.

I henhold til vedtægtsændringerne fra 1992 afgik alle 12 bestyrelsesmdlemmer, og der blev valgt syv, heraf 6 genvalgte.

Ved konstituering genvælges Henning Ø. Bloch som formand.

April Bestyrelsesmøde. Forliget omkring den såkaldte landbrugspakke drøftes. Man skønner, at en del af medlemmerne vil kunne få gavn af noget af forligets indhold.

Sommerturen til Schweiz er allerede fuldtegnet med 50 personer.

Oktober Bestyrelsesmøde. En henvendelse fra de to naboforeninger mod øst om tættere samarbejde, **eventuel sammenlægning** er bestyrelsen positiv overfor.

Planteavlskontoret har haft ekstraordinær travlhed efter EF-reformen. 119 medlemmer har fået opmålt marker i det ny auto-cad-system, som bygningskontoret har anskaffet. 542 har fået udarbejdet mark- og gødningsplaner. 237 ansøgninger om hektarstøtte plus 279 medlemmer til gruppemøder med udfyldning af ansøgningsskemaer om hektarstøtte.

December Bestyrelsesmøde fælles med bestyrelserne for Ansager Øse - og Varde Østeregns Landboforeninger angående foreningssammenlægning. Fordele. Ulemper. Visioner. Fremgangsmåde. Principbeslutning. Nedsættelse af arbejdsudvalg/vedtægtsudvalg.
Der var fuld enighed om at arbejde videre for sammenlægning af de tre foreninger.

Der afholdes orienteringsmøder om sammenlægningsplanerne i Varde og Nordenskov.
I mødeindbydelsen oplyses blandt andet, at antallet af aktive medlemmer i de tre foreninger til sammen er faldet fra 1170 i 1983 til 881 i 1993. Der må regnes med fortsat fald i medlemstal.

For at en landboforening har gennemslagskraft i det erhvervspolitiske arbejde og samfundskontaktarbejdet, er det nødvendigt, at den har en vis størrelse.

Indenfor rådgivning og service har de tre foreninger i forvejen et snævert samarbejde. Her vil en sammenlægning derfor ikke betyde nogen væsentlig ændring, udover at der vil blive behov for færre bestyrelses- og udvalgsmedlemmer.
Det er hensigten at danne en bæredygtig og slagkraftig forening, hvor det skal være enklere og attraktivt at være folkevalgt til gavn for medlemmerne.

1994

Marts **Sammenlægning** vedtages med stor majoritet på de tre ordinære såvel som de tre

Varde gør klar til bred fusion

Hurtig sammenlægning af tre foreninger her i vinter

Bestyrelserne for Varde Østeregns, Vardeegnens og Ansager, Øse og Omegns Landboforeninger lægger nu op til en lynhurtig sammenlægning af de tre foreninger omkring centeret i Varde.

En sammenlægning har været drøftet mange gange i de sidste år i foreningerne, men først i løbet af den sidste måneds tid og måske inspireret af sammenlægningen omkring centeret i Bramming, er de tre bestyrelser begyndt at tale mere konkret om idéen. Og på et møde i sidste uge mellem de tre bestyrelser var der stor enighed ikke bare om idéen, men også om hvordan den føres ud i livet.

Har fået brev

Varde Landboforening kommer den nye forening med knap 900 medlemmer til at hedde ifølge oplægget. Medlemmerne har i denne uge fået brev om planerne, ligesom der arrangeres orienteringsmøder den 6. januar. Her vil også spørgsmålet om de differentierede arealpræmier, som der skal tages stilling til på et ekstraordinært delegeretmøde i De danske Landboforeninger, komme med på programmet.

Planen går ud på, at sammenlægningen skal vedtages på de tre foreningernes ordinære generalforsamlinger. I Ansager/Øse sker det den 1. marts og i de to andre foreninger den 8. marts.

Ekstra møde

Bliver det her et ja fra medlemmerne, skal der ske yderligere vedtagelse på ekstraordinære generalforsamlinger den 22. marts, hvor også en overgangsbestyrelse på 12 medlemmer vælges.

Seks fra Vardeegnens Lbf. og tre medlemmer fra hver af de to andre foreninger.

Enige om vedtægter

Bestyrelserne har på grundlag af De danske Landboforeningers standardvedtægter lavet et udkast til vedtægter for den nye forening.

Det fremgår, at bestyrelsen, som fritvælges på generalforsamlingen, skal bestå af 11 medlemmer. Den konstituerer sig selv og nedsætter selv udvalg.

Ikke forskel

Formand for Vardeegnens Lbf., Henning Ø. Bloch, siger i en kommentar, at en sammenlægning har været drøftet i mange år og vil være til fordel for medlemmerne, idet omkostningerne kan reduceres. Han nævner her som eksempel, at regnskaberne nu skal under ekstern revision, og det er alt andet lige billigere med et frem for tre regnskaber.

Henning Ø. Bloch siger, at foreningerne i forvejen har et meget tæt samarbejde omkring centeret i Varde, og at medlemmerne ikke vil mærke nogen forskel i hverdagen. Alle, han har snakket med, går ind for en sammenlægning, og i flere tilfælde har medlemmer ment, at det skulle være sket for flere år siden.

Mere slagkraft

Formanden for Varde Østeregns Lbf., Thyge Nielsen, Årre, siger, at en sammenlægning kan betyde sparede omkostninger, men også give en landboforening den nødvendige slagkraft. Det kan være svært lokalt at bevare gejsten i små foreninger med omkring 150 medlemmer - især nær medlemstallet er vigende.

Han lægger vægt på, at en sammenlægning er lig med en fremtidssikring af landboforeningen, og at det er planen fortsat en arrangere eksempelvis kvæg- og planteavlsmøder både i Varde og Nordenskov.

Thyge Nielsen - sammenlægning en fremtidssikring.

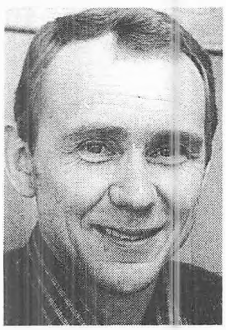

Henning Ø. Bloch - vi kan spare omkostninger.

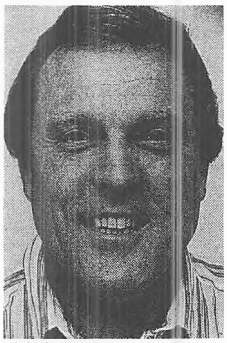

Kristian Kristensen - siger ja til ny forening.

Udklip fra Landsbladet den 17. december 1993.

ekstraordinære generalforsamlinger, hvor der bliver valgt sammenlagt 11 bestyrelsesmedlemmer til den ny **Varde Landboforening**.

Konstituerende bestyrelsesmøde. Til formand vælges Thyge Nielsen, Årre. Første næstformand Henning Ø. Bloch, Varde. Anden næstformand Kr. Kristensen, Skovlund. Forretningsudvalget består således af formændene fra de tre sammenlagte foreninger.

Sekretær Peder Chr. Thomsen, planteavlskonsulent og hidtidig sekretær for Vardeegnens Landboforening. Kasserer: Poul Erik Runge Sørensen, Nordenskov.

April Bestyrelsesmøde. Planteavlskontoret (som den nydannede forening er alene om) har fået

en ny konsulent, Inger Berthelsen, til afløsning for Bent Olesen, som går på efterløn 1. maj (efter 37 år).
Konsulenterne har udarbejdet 584 gødningsplaner og 298 hektarstøtteansøgninger enkeltvis.
138 landmænd har været på kontoret til gruppevis udarbejdelse af hektarstøtteansøgninger.
45 har fået ejendommene opmålt og nye markkort.
Planteavlsudvalgets forslag til sommerprogram blev godkendt.
Det indeholder næsten et aftenarrangement i hver uge, plus en busrejse til Letland og én til Schweiz.

August — Bestyrelsen planlægger markéring af landboforeningens **150 års jubilæum** 1. september 1996. Regionssekretær Aage Sønderby og Bent Olesen har påtaget sig at redigere et jubilæumsskrift.

Vintermøder planlægges til afholdelse skiftevis i Varde og i Nordenskov. Møderne skal ikke være fælles med »Familiebruget«, som de hidtil har været i Varde, men ikke i de to østlige foreninger.

November — Kvægbrugskontoret og dets leder konsulent Henning Petersen´s 25-års jubilæum markeres med en reception i Landbrugscentret.

1995

Januar — Et arrangement med Åbne Stalde hos fem medlemmer besøges af omkring 500 hvert sted. Stor interesse for staldbygninger og staldmekanisering.

Februar — Generalforsamling i Arnbjerghallen, hvor Thyge Nielsen byder velkommen til over 200 deltagere og aflægger beretning:
Økonomien har heldigvis udviklet sig positivt i 1994, og sædvanen tro er Vardeegnens landmænd foran andre områder med indtjening og konsolidering.
Vi vil stadig leve op til vort ansvar som Danmarks største grønne organisation.
Vi forvalter 70 pct. af Danmark, og det gør vi godt. Vi planter nye læhegn hver gang vi fælder et gammelt. Vi holder de mange kulturenge og moseområder afgræsset.
Om planer for det næste år siger formanden blandt andet: Vi vil styrke og udbygge rådgivningen. Vi vil holde markvandringer og bedriftsbesøg på højt, fagligt niveau. Vi vil lave møder med en række spændende emner af både faglig, politisk og kulturel art. Vi vil arrangere ture til både Skagen og Skotland. Vi vil forberede 150 års jubilæet i 1996.
Anton Jessen berettede kort fra kvægbrugsudvalget. Henning Ø. Bloch tilsvarende fra svineproduktionsudvalget og Kr. Kristensen fra planteavlsudvalget.

Livlig debat med over 20 indlæg om blandt andet mælkekvoter og miljøforhold.

Valg: Overgangsbestyrelsen har haft 12 medlemmer. Efter de nye vedtægter afgår alle, og der skal vælges 11. Hans J. Gammelgård ønskede ikke at fortsætte.
Der stilles 22 skriftlige forslag. Ved den skriftlige afstemning bliver de 11 fra overgangsbestyrelsen valgt.

Marts — Konstituerende bestyrelsesmøde med genvalg af Thyge Nielsen som formand og Henning Ø. Bloch som 1. næstformand og Kr. Kristensen som 2. næstformand.

April — Bestyrelsen drøfter den stadige strøm af planer for det åbne land. Sidste nye er **habitatområder** (som ingen ved hvad betyder, red.). Bliver disse koblet sammen med fremlagte forvaltningsplaner for vadehavet, er konsekvenserne uoverskuelige.

Enighed om at protestere imod flere »planer« for landbrugsarealer, fordi de bid for bid og uden erstatning fratager lodsejerne deres rådighedsret over arealerne.
I Varde Ådal er der restriktioner efter 11 forskellige planer – og flere er på vej. Græspilleproduktionen kan stoppes af disse planer. Bestyrelsen vil arrangere et møde med lodsejerne om situationen.

Oktober Bestyrelsen drøfter indgående, hvordan den faglige rådgivning kan forbedres og herunder muligheder for tættere sammenknytning af de forskellige faggrupper.
Sommerturen til England-Skotland var fuldtegnet (og var meget vellykket under formandens ledelse. red.)

December I budgetlægning for jubilæumsåret regnes med følgende kontingenter:

720	aktive medlemmer á 1.210 kr.	871.200 kr.
72	virksomheder med Landsblad á 800 kr.	57.600 kr.
12	virksomheder (uden blad) á 600 kr.	7.200 kr.
135	passive med Landsblad á 320 kr.	43.200 kr.
8	passive (uden blad) á 50 kr.	400 kr.
50	specielle medlemmer á 300 kr.	15.000 kr.
30	ægtefælle-medlemmer á 150 kr.	4.500 kr.
658	sektionskontinget planteavl á 300 kr.	197.400 kr.
440	sektionskontingent kvæg á 450 kr.	198.000 kr.
149	sektionskontingent svin á 225 kr.	33.525 kr.
25.000	hektar arealkontingent á 15 kr.	275.000 kr.
I alt	.....	**1.803.025 kr.**

1996

Marts Generalforsamling på Hotel Arnbjerg. Thyge Nielsen kunne som formand byde velkommen til cirka 120 deltagere og aflægge bestyrelsens beretning:
Det er den anden generalforsamling med den nuværende foreningsafgrænsning, og det er i år, vores forening kan fejre sit 150-års jubilæum – som den første i Ribe amt.
Jubilæet vil vi naturligvis markere i løbet af året, kulminerende med reception 30. august og jubilæumsfest 1. september.
Vi er ved at få optaget en videofilm, som skal følge tre landbrug gennem et år og dermed vise, hvordan landbrug på Vardeegnen fungerer i 1996.
Vi får udarbejdet et jubilæumsskrift, som vil blive uddelt til alle medlemmer.
Vi har udskrevet en prisopgave blandt 140 elever på de tre landbrugsskoler i amtet. De skal skrive om deres tro og håb til en fremtid som landmand samt deres vision om et fremtidigt landbrug.Vi vil servere landbrugsrigtigt morgenbord for alle gæster på Fællesskuet i Varde, og den store jubilæumsfest for alle medlemmer holdes i Hellehallen søndag, den 1. september, nøjagtig 150 år efter den stiftende generalforsamling.

Foreningens medlemstal på 1064 ialt inkl. passive er uændret fra 1994 til trods for stadig faldende antal landbrug. Dét tolker vi som stor opbakning bag foreningen.

1995 vil blive husket som året, hvor regeringen fandt på to nye afgiftområder: Plantebeskyttelsesmidler og CO_2. Sidstnævnte er direkte inkonsekvent. Afgift på den produktion, der finder sted, når man dyrker jorden og frembringer en stor grønmasse, som minimerer CO_2-mængden. Dét er i hvert fald ikke logisk for praktikere.
1995 blev også året, hvor Plantedirektoratet lavede de første bødeforlæg for overforbrug

af gødning. Grundlaget herfor er ikke i orden, og bødernes størrelse er helt ude af proportioner. Hvis I får ét af disse bødeforlæg, så vent med at betale, til vi har fået dem prøvet ved domstolene.
1995 blev også året, hvor økonomien rettede sig op for svineproducenterne; hvor planteavlerne fik et hip opad, og hvor minkavlerne endelig fik lidt lyspunkter igen.
Og hvor regnskabstallene for kvægproducenterne for første gang i mange år viste vigende tendenser som gennemsnit – og hvor spredningen blev endnu større.
Mælkekvoterne har en betydelig del af skylden. Det er bydende nødvendigt at sikre en bedre omfordeling af mælken. Eksempelvis ved at frigøre mælkekvoten fra jorden.
1995 blev også året, hvor Ribe amt nåede rundt med udpegning af de såkaldte paragraf 3-områder i forhold til naturbekyttelsesloven. Som sammen med alle de andre restriktive udpegninger fastlåser vores tilpasningsmuligheder. Samtidig med at vi opfordres til at omstille os efter markedsønsker og tilpasse os de økonomiske vilkår, som GATT-forliget foreskriver. Det passer ikke sammen. Vi kan ikke samtidig være dynamiske og fastlåste.
Hvad vi kan vente af 1996 er blandt andet opstramning af de såkaldte harmonikrav, som vil betyde at vi skal ned omkring 1,5 dyreenhed pr. hektar fra år 2003.
Det vil volde store problemer her i de husdyrtætte områder.
1996 bliver også året, hvor vi skal se, om regeringen mener det alvorligt, når den siger, at det skal blive lettere at leve i landdistrikterne.
De foreløbige meldinger er ikke gode: Nye krav til rensning af spildevand fra beboelser på landet (30-50.000 kr. pr. hus). Biobrændselsafgift vil betyde endnu dyrere opvarmning af beboelser på landet.

1996 skal også gerne blive året, hvor:

- Vi får et endnu bedre og endnu mere kvalitetsbevidst Landbrugscenter.
- Vi skal stabilisere økonomien i landbruget noget mere.
- Vi skal sende en busfuld glade medlemmer til Frankrig.
- Vi skal debattere godt landmandsskab.

Kort sagt, hvor vi som kolleger kan sige:

- Vi passer godt på 70 procent af Danmarks jord.
- Vi producerer fødevarer til 20 millioner mennesker.
- Vi bliver bedre og bedre til at udnytte ressourcerne.
- Vi passer godt på vores grundvand. Og hvor der har været problemer, har vi ændret eller vil vi ændre adfærd.

Vi er stolte af at drive et godt, bæredygtigt landbrug, til gavn for Danmark og for os.
Korte faglige beretninger fra udvalgene for kvæg, svin og planteavl samt regnskab og landboungdom plus vikarordninger i området, som sluttes sammen.
Debatten handlede blandt andet om miljøforhold, mælkekvoter, landbrugsloven og kontakten med offentlige myndigheder.

Der blev valgt fire nye bestyrelsesmedlemmer i stedet for fire, der ikke ønskede at blive genvalgt.

Jubilæumsudvalg: Thyge Nielsen, Kr. Kristensen og Henning Ø. Bloch.

April Redaktion slut.

Fra 3 til 300 heste

Af Aage Sønderby

Baggrunden for denne overskrift er, at jeg kom til at sammenligne arbejdsforbruget i høst før og nu. **Før** refererer til oplysninger i en maskinbog fra omkring 1956, hvor arbejdsforbruget ved anvendelse af selvbinder, ladetærskning m.v. var angivet, medens **nu** er de sidste nye tal for arbejdsforbrug i kornhøsten.

I selvbinderens tid brugte man 3 rigtige levende heste foran knivbjælken på høstmaskinen. Nu bruger man 300 heste – motorheste bagved knivbjælken. Men hvor man før i tilgift til de 3 heste skulle anvende 50 mandtimer for at bjerge og tærske kornet fra en ha, kan man idag nøjes med 1,5 mandtimer. Og så høster man ovenikøbet mere end det dobbelte på den samme ha. Det er en rationalisering, der batter noget.

Og sådan har udviklingen været på næsten alle områder inden for arbejdet i landbruget, især siden Varde Landboforening fyldte 100 år.

Jeg har fået til opgave at skildre den maskintekniske udvikling i landbruget i det åremål, Varde Landboforening har eksisteret, men med særlig vægt på tiden fra foreningens 100 års jubilæum.

Varde Landboforening blev til i en tid, hvor maskinkraft så småt begyndte at afløse menneskers og dyrs muskelkraft. Året efter foreningens stiftelse kørte det første jernbanetog i Danmark på strækningen mellem Roskilde og København. Turen tog 40 minutter. Dagen før tog den 4 timer – med hestevogn. 27 år senere var Varde Landboforenings område koblet på jernbanenettet. En begivenhed, som kom til at betyde umådelig meget for landbrugets udvikling. Det fortælles, at dagen efter, at banen kom til Varde, faldt prisen på 100 pund kalk fra 2 rigsdaler og 32 skilling til 1 rigsdaler og 24 skilling.

Harven fik jerntænder

Den tekniske udvikling i Varde Landboforenings første 50 år var mest præget af, at de huggehusfremstillede træredskaber blev afløst af jernredskaber fremstillet på maskinfabrikker og jernstøberier. Hjulploven blev afløst af den meget lettere svingplov. Harverne fik jerntænder frem for trætænder, og vognhjulene fik jernringe på fælgene.

Sidst i århundredet holdt tærskemaskinerne deres indtog i landbruget. I begyndelsen var de håndtrukne, men senere tog

man hestene i brug som trækkraft, idet man spændte dem for en hestegang. En hesteomgang blev den også kaldt, og det er en kraftmaskine, hvor hestenes trækkraft gennem en eller flere bomme fastgjort til et stort tandhjul i indgreb med et mindre tandhjul og tandhjulsudvekslinger og en lang vandret aksel overføres til den indendørs placerede tærskemaskine eller andre kraftkrævende maskiner.

Tærskemaskinen var et mægtigt spring fremad. Hvor man før i månedsvis stod og bankede med plejlen på kornnegene, kunne man nu på meget kortere tid udtærske årets høst. Avnerne skulle ganske vist efterfølgende renses fra kernerne, men også dette var blevet lettere med den håndtrukne vindharpe eller rensemaskine.

Selvbinderhøst ved Ho Bugt.

Selvbinderhøst

I tiden lige efter århundredskiftet var det især på høstområdet, der skete forandringer. Slåmaskiner blev almindelige. De blev anvendt til høhøst, men også i kornhøsten og da med en fodbetjent samlerist bag knivbjælken. De afhøstede strå blev aflagt i »negportioner«, som umiddelbart efter blev bundet og lagt ud til siden. Mere bekvemt var det med aflæggeren, hvor det afhøstede i portioner blev lagt ud til siden og derfor ikke nødvendigvis straks skulle bindes.

Meget mere rationelt var det med selvbinderen, som også kom til i denne periode, men som først blev almindelig efter 1920.

El- og petroleum

Traktoren begyndte nu også så småt at gøre sig gældende. Enkelte fabrikater var fremme allerede i begyndelsen af 1900-tallet, men det var først med den enkle og relativ prisbillige Fordson traktor, der kom til Danmark i 1919, at hestene som trækkraft i landbruget begyndte at få konkurrence og her fortrinsvis på de større gårde.

Vindmotoren eller -møllen og petroleumsmotoren kom ligeledes til i denne periode. Sidstnævnte viste sig at være en sikker og magtfuld kraftkilde til tærskeværket, hakkelsmaskinen og kværnen, som nu også var blevet fast inventar på mange landbrug.

I store dele af Varde Landboforenings område blev førnævnte kraftmaskiner dog ikke særlig udbredt, idet elektriciteten vandt indpas her allerde omkring 1920.

S.A.E.F., det regionale/lokale elforsyningsselskab blev stiftet den 1. juni 1918 og indviede Karlsgårdeværket den 19. marts 1921, og nu gik det hurtigt med udbygningen af elnettet i landdistrikterne. Allerede i 1923 benyttede hver trejde landejendom i Ribe amt elektromotorer. På landsplan var det kun hver femte.

Det skal tilføjes, at der var tale om vekselstrømsforsyning, der muliggjorde, at den ny kraftkilde kunne komme ud i de mindre tæt bebyggede landdistrikter.

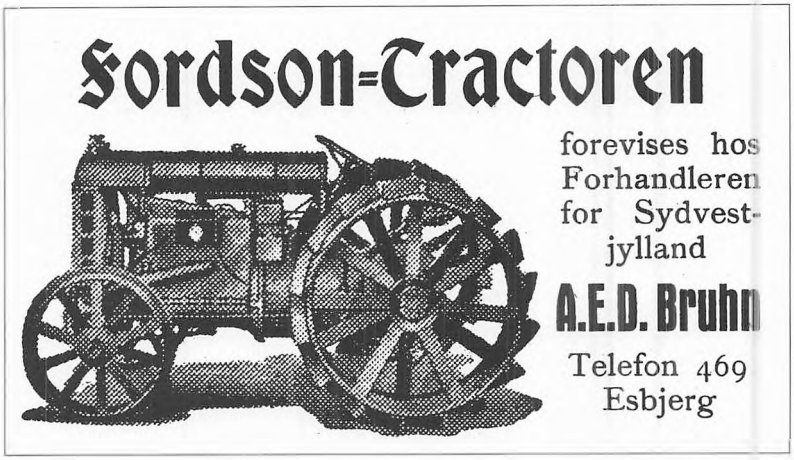

Annonce i bladet Vestjydsk Landbrug 1920

Den senere forstander for Askov Højskole, civilingeniør J.Th. Arnfred, der var født og opvokset i Sønderbøl ved Oksbøl, var den store drivkraft bag projektet. Han havde både den tekniske indsigt, visionerne og evnen til at forklare den nye tekniks fordele.
I marken skete der naturligvis også noget. Der kom høvendere, roe- og kartoffeloptagere til, og umiddelbart før anden verdenskrig begyndte malkemaskinen og elhegnsapparaterne at vise sig. Med til historien hører også, at man fik mere funktionelle roehakker og lette grebe og skovle og andre redskaber, som alle gjorde håndarbejdet, som der stadigvæk var meget af, mere bekvemt at udføre. Men så kom anden verdenskrig, hvor vareknaphed blev dagligdag, og det blev småt med fremskridt på det tekniske område.

Maskinkraft fremfor muskelkraft

Da Varde Landboforening fyldte 100 år i 1946, stod man på spring ind i mekaniseringens tidsalder. Der var opsamlet investeringsbehov under krigen, og der begyndte at blive mangel på arbejdskraft.
Antallet af medhjælpere i landbruget havde været nogenlunde konstant på omkring 300.000 i mellemkrigsårene og op til 1945, men herefter faldt det kraftigt. I tiåret 1945 til -55 faldt tallet med ca. 100.000 og i næste tiår noget lignende, og når produktionen samtidig steg væsentligt, vil man forstå, at det var nødvendigt at investere i tekniske hjælpemidler.

Trækkraft i landbruget, 1.000 stk.

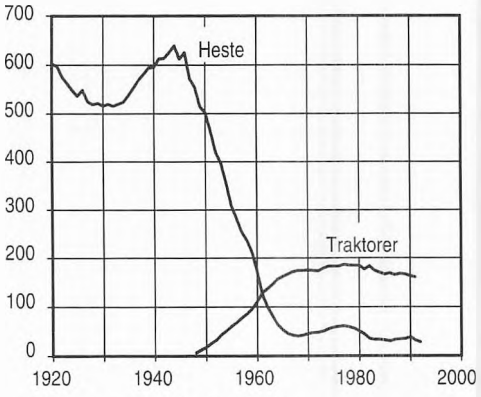

Kilde: Danmarks Statistik.

Det skete da også i et betydeligt omfang. Det begyndte med, at der kom amerikanske traktorer til landet kort efter krigens afslutning. Det var den såkaldte Marshallhjælp, der satte gang i denne udvikling. Amerikanerne så en fordel i at få den europæiske produktion og økono-

mi bragt på fode og bevilgede milliarder af dollar til formålet. Ikke sådan at forstå, at landmændene fik tilskud til at købe amerikanske traktorer og landbrugsredskaber. Nej, de måtte skam pænt betale for nyanskaffelserne, men staten fik valuta stillet til rådighed, så der kunne komme en import igang af amerikanske varer, og det kom der. Mange forskellige fabrikater og typer amerikanske traktorer og redskaber kom i arbejde på danske marker.
De mekaniske hestekræfter blev for alvor sluppet løs.

Beskæftigelsen på landbrugsbedrifterne, 1.000 personer

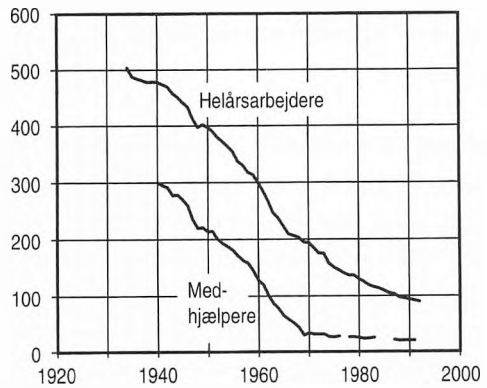

Kilde: Danmarks Statistik.

»Den lille grå«
Maskinimportørerne var ivrige, og der var en vis pengerigelighed hos landmændene, så det var ind imellem sære konstruktioner, der kunne ses på markerne, og ikke alle var lige velegnede.

Men hovedparten var udmærkede og meget universelt anvendelige traktorer. Ja, det var næsten sådan, at man var ved at mene, at det kun var de ret højstellede amerikanere, der kunne bruges.

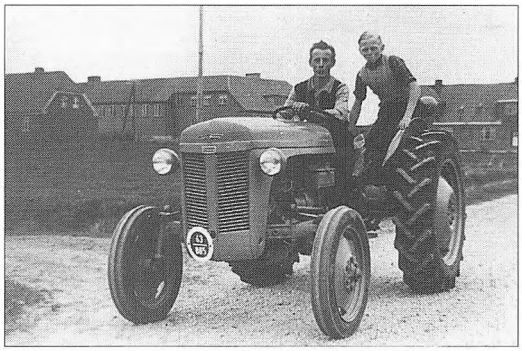
»Den lille grå« Ferguson kunne bruges til andet end markarbejde! De to har nok været i Brugsen i Kærup. Drengen på skærmen, Villy Bech, er i dag medlem af landboforeningen.

Men så kom der fra England i 1947 en lille »killing« af en lav, let traktor med forholdsvis små hjul. Det var den grå Ferguson. Den blev i begyndelsen mødt med megen skepsis, men denne blev snart gjort til skamme.
Ferguson kunne mere, end den så ud til. Takket være et særligt træksystem – vægtoverføringen, indbygget i det hydrauliske trepunktsophæng – ydede den som de betydelig større traktorer, og den var bekvem at bruge. Den blev en bestseller, og i løbet af få år var den dominerende på det danske traktormarked. I 1947 blev der importeret 10 stk. Året efter 1.200, og få år senere var omkring halvdelen af traktorerne i Danmark, Ferguson.

Nu skal det dog retfærdigvis tilføjes, at en medvirkende årsag til Fergusons sejr var, at importen af amerikanske traktorer med et slag ophørte i efteråret 1949, fordi den danske krone blev devalueret med ca. 40 pct. i forhold til dollar. Hermed blev USA-traktorer for dyre, og man var henvist til europæiske og her i stor udstrækning engelske traktorer, idet forholdet mellem den danske og den engelske

valuta forblev uændret. Men det bortforklarer ikke, at Ferguson traktoren var som skabt til danske bøndergårde. Mange landmænd solgte det ene af to spand heste og fik en grå Ferguson med tilhørende to-furet plov i stedet. Helt slippe hestene ville man ikke. Man havde ikke helt tiltro til, at traktoren kunne klare alt, og en erindring om krigstidens knaphed på brændstof stod også klart hos mange.

Mange heste forlod imidlertid landbruget, og det var der også mange medhjælpere, der gjorde. I tiåret 1945 til 1955 blev antallet af både heste og landbrugsmedhjælpere reduceret med 40 pct. Antallet af traktorer blev til gengæld 40 pct. større. Motorkraft afløste muskelkraft. En udvikling som er fortsat lige siden.

Diesel

I begyndelsen var der overvejende tale om 20-40 hk traktorer og overvejende petroleumsdrevne, men i 1948 blev benzin til landbrugstraktorer gjort afgiftsfri, og så var det benzin, der var brændstoffet. Senere kom dieseltraktorerne til. I begyndelsen af halvtredserne dog kun i begrænset omfang. Startvanskeligheder og reparationsproblemer var en hæmsko, men med fremkomsten af Fordson Major dieseltraktoren omkring 1953 slog dieselmotoren igennem i landbruget. Fordson dieselmotoren startede med et brag – selv i streng kulde, og der var sørget for skoling af reparatører og servicefolk. Samtidig begyndte traktorerne at blive større. Snart blev 40-50 hk, det almindelige. Ti år senere var det 60-70 hk, der dominerede i salgsstatistikken.

Stort set fulgte gennemsnitsstørrelsen med hensyn til hestekraft årtierne op gennem sidste halvdel af århundredet. 70 hk i halvfjerdserne, 80 hk i firserne og så fremdeles.

Mere komfort

Der var i traktortidens ungdom megen prestige forbundet med at køre traktor. Det var ejeren og forkarlen, der kørte det nye trækvidunder. Sært nok, for der var ikke megen komfort forbundet med det. Et hårdt sæde og en en akavet siddestilling, når man skulle holde øje med redskaberne bag traktoren. Mange dårlige rygge blev da også resultatet. Men så kom de bedre sæder i slutningen af tresserne, og det hjalp på det. Men kulde og træk, måtte man stadigvæk døje med indtil op i halvfjerdserne, hvor der kom tætte og opvarmede førerhuse på traktorerne.

Det var bestemmelsen om det styrtsikre førerværn, der gav stødet til, at der kom gang i det med førerhusene, der snart også blev lydisolerede, så høreskader kunne undgås. I hvertfald på grund af motorlarm. Efterhånden var det stereoanlægget i kabinen, der blev den største støjkilde. Nu er mobiltelefonen så også kommet med som et forstyrrende eller underholdende element i traktorførerens ensomme tilværelse.

Nu da vi er inde på det med komfort, vil jeg ikke undlade at fortælle om en episode fra et maskinmøde her i oplandet omkring 1972. Jeg skulle der fortælle om krav og forventninger til fremtidens traktorer, og jeg kom da til at nævne, at om få år vil landmændene kræve samme bekvemmelighed af traktorens førerhus, som findes i en moderne personbil. Dette udsagn tilbageviste en tilstedeværende

lokal traktorforhandler meget kategorisk, idet han udtalte: »Det vil landmændene her på egnen aldrig betale for!«.
Hvordan gik det?

Elektronik
Jeg vil ikke afslutte omtalen af traktoren uden at nævne, at den i de ca. 40 år, der er gået, siden den for alvor begyndte at vinde indpas, på mange andre end de førnævnte områder har undergået formidable ændringer. Nævnt i flæng: Fra 3 gear til mere end 20 gear. Koblingen er delvis afskaffet. Betjeningen er elektronisk-hydraulisk. 4-hjulstræk er enerådende, og der er masser af elektronik monteret overalt på traktoren. Elektronik, som gør, at føreren kan følge med i næsten alt, hvad der foregår både inden i, uden på og foran og bagved traktoren.

Der er et mægtigt spring fra den enkle petroleumsmotor på jernhjul til nutidens trækmaskine, hvor motoren og hjulene kun er enkelte dele af et teknisk kompliceret maskineri – Også på prisen.

Gummihjul
Det var i traktoriseringens første tid småt med redskaber specielt konstrueret til traktorbrug, og derfor var det tit de førhen hestetrukne, der i tillempet form blev brugt. Ikke særlig rationelt, men traktortrukne var de i alle tilfælde blevet.

Nogle kan endnu huske, hvordan konen i huset eller den halvvoksne søn eller datter undtagelsesvis fik lov til at køre traktoren, medens manden »him-self« gik bagefter og styrede den torækkede radrenser.
Nå, også dette fik en ende, og idérige landmænd og fabrikanter udviklede nye redskaber, og arbejdslettelserne voksede. En af de virkelig gode nyheder var arbejdsvogne med luftgummihjul. Udviklingen af denne tog vel egentlig sin begyndelse under krigen, hvor mange biler var opklodsede på grund af benzinmangel. Initiativrige smede fandt da ud af at lave nogle af disse biler om til arbejdsvogne, og brugerne erfarede hurtigt, at de var langt lettere at trække end de gængse arbejdsvogne med træfælge og jernringe. Ved hurtig kørsel var luftgummiringe endvidere langt behageligere. Et forhold som gav sit til, at de rigtig slog igennem, da man fik traktoren med gummihjul som trækkraft.
Nu kunne der køres stærkt. Helt op til 25 km i timen, og så var det kun luftgummihjul, der kunne bruges.

Høstteknik eller fra 33 til 1 mand
Samtidig med at traktorerne for alvor blev taget i brug af danske landmænd, begyndte mejetærskeren at vise sig i kornmarkerne. Der var imidlertid ikke mange, der troede, at det at høste og tærske i en arbejdsgang kunne lade sig gøre under danske klimaforhold. »Det er vor høstmåned alt for regnfuld til«, sagde de. Men nogle havde mod til at prøve, og de slap faktisk heldigt fra det – i reglen da. I Ribe amt blev der i 1950 registreret 8 mejetærskere. I 1955 var tallet vokset til 56, og i 1960 blev der talt 212. I 1970 fortalte Statistiske Meddelelser, at nu var der 2.633 mejetærskere i amtet. Heraf var de 75 pct. 5-6 fods bugserede maskiner. Det var mange, når det tages i betragtning, at antal landbrugsejendomme ialt i amtet var 9.333. Heraf 4.756 over 20 ha.

Men det var da også året, hvor det toppede. Siden da er antallet af mejetærskere

Tærskning før . . .

. . . og nu.

gået tilbage, men de er til gengæld tiltaget i størrelse og anvendelse, og idag høstes stort set alle stråafgrøder med mejetærsker. Teknikken duede altså alligevel til danske forhold! Nu skal der hertil siges, at man i mellemtiden fik lært at anvende teknikken rigtigt.

Halm og hø

Halmbjergningen har også gennemgået en rivende udvikling i de sidst forløbne 25-40 år. Først var det presseren på mejetærskeren. Den kombination var imidlertid ingen succes. Bedre blev det med de traktortrukne halmpressere. Først de såkaldte letpressere, som laver ret løst pressede halmballer, som er forholdsvis lette at læsse med håndkraft, men arbejdsindsatsen ved halmbjerning var alligevel fremdeles ret høj, nemlig 5 - 6 timer pr. ha.

Ballelæsser.

Mere fart kom der på, da hårdpresseren vandt indpas. Det skete for alvor sidst i tresserne. De noget tungere baller var imidlertid trættende at håndtere, og derfor blev der hurtigt udviklet ballelæssere. Først dem med remme med medbringere, som greb ballerne, der med stor fart blev ført op ad en skrå slidsk og afleveret på den efterfølgende vogn. Ballekanonen blev den også kaldt. Iøvrigt blev et par typer opfundet her på egnen. Den ene i Søvig, og den anden i Randsig. Begge opfindelserne blev sat i fabrikation af større maskinfabrikker og solgt i et betydeligt antal. Den traktormonterede hydrauliske ballegaffel er en anden teknisk mulighed, der kan det samme som remlæsseren, og som måske er lidt snildere at arbejde med.

Omtalte ballelæssere sammen med balletransportører – ofte fast monteret på halmloftet – tog det tunge slæb af hø- og halmbjergningen og fik en betydelig udbredelse. Nu var arbejdsforbruget til hø- og halmbjergning bragt ned til 2,5 mandtimer pr. ha. Omkring 1975 kom så en helt afvigende halmbjergningsmaskine, nemlig rundballepresseren, som er en enkel og lidet vedligeholdskrævende maskine med en rimelig høj kapacitet.

Den slog imidlertid aldrig rigtig an i Danmark, og da slet ikke i Ribe amt.

Folk »kunne ikke« med de runde kæmpeballer. De egnede sig ikke til vor måde at lagre og udfodre hø og halm på, og de blev ret hurtigt fortrængt af storballerne – de såkaldte bigballer – og senere minibigballer. Fra først i 1980'erne og til nu er denne balleform den absolut foretrukne. Rationel er teknikken da også. Kompakte baller, der betyder, at der er få af dem på hver ha, og så kan de håndteres med frontlæssere ved hjemkørsel og udfodring, som også bidrager til at arbejdsindsatsen er blevet minimeret, og nu kun er 0,7 mandtimer pr. ha.
Maskinkraft har afløst håndkraft i kornhøsten – ikke med ét slag, men alligevel – det gik stærkt.

Bigballepresser.

I binderhøsten og ladetærskningens tid for ca. 50 år siden var arbejdsforbruget ved høst, bjergning og tærskning af afgrøden fra 1 ha 50 mandtimer.
Så fik man mejetærskeren samt letpresseren, og så kunne man klare sig med 18 mandtimer. Da man så fik tank på mejetærskeren og hårdpresning af halmen, kom man ned på ca. 5 mandtimer pr. ha.
I 1990'erne med 18-20 fods mejetærskere, storballepressere og frontlæssere klarer man sig med 1,5 mandtimer pr ha. Det er kun 3 pct. af den tid, det tog, da Varde Landboforening blev 100 år.
En mand klarer i dag på samme tid lige så meget, som der dengang skulle 33 mand til, og så høstes der i dag endda væsentlig mere pr. ha end dengang.
Til gengæld har dagens mand 300 heste bag skærebordet, hvor han dengang måtte nøjes med 3 heste foran. Ganske vist ikke helt samme slags heste – men alligevel. En fantastisk udvikling!

Om jordbehandling

Ploven har altid været fundamental for jorddyrkningen. Ja, gennem årtusinder har ploven været brugt som et symbol på det at være bonde. Efter store krige har sejrherrerne sagt, at nu skal vi smede plovskær frem for sværd. Og det har man så gjort!
Ikke helt samme model som tidligere, idet også ploven har været igennem en udvikling.
Nu er det den 3- eller flerfurede vendeplov, der vender rundt på bondens jord. En halv ha i timen kan den overkomme.
I 1946, da traktorploven kun var noget, man talte om blandt landmænd, skulle man med en 10 tommer hesteplov bruge en hel arbejdsdag til at klare en halv ha. Arbejdets kvalitet er der nødvendigvis ikke megen forskel på. Der kunne laves første klasses pløjearbejde med den hestetrukne plov, ligesom der kan laves fint pløjearbejde med gode traktorplove. Men overgangen fra hesteplov til traktorplov var ikke lige let overalt. De bugserede plove, der blev brugt indtil Fergusonsystemet vandt indpas, gjorde det godt, når ellers traktorføreren forstod at bruge sit redskab. Det gik knapt så godt med det nye system med den liftophængte plov. Dels var plovene ikke alle lige gode. Dels var der et håndværk, som skulle

læres af traktorførerne, nemlig at bruge det nye redskab.
Dårligt pløjearbejde var resultatet, men oplysningsarbejde og pløjekursus afhjalp mange begyndervanskeligheder, og plovfabrikanterne fik lært at lave traktorplove, som var lettere at indstille, og som havde fået en opbygning og udformning, der sikrede et godt pløjearbejde.

Eminent pletskud

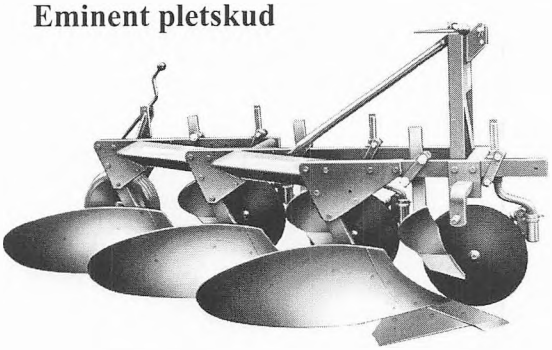

Skjold Eminent – en enkel men robust plov.

Jeg husker ganske tydeligt, da den første Skjold Eminent plov blev demonstreret her på egnen. Det var på Nørholm ved Sig. Tre omgange blev kørt, og da sagde jeg højt til mig selv: »Den konstruktion er et pletskud!« – »Ja«, sagde en yngre landmand, der stod ved siden af mig: »Nu tror jeg, at selv min bedstefar kan lære at pløje med traktorplov«. Senere kom flere andre fabrikater til med lignende udmærkede konstruktioner. Ægte traktorplove, der med dygtige traktorføreres hjælp højnede pløjekulturen betydeligt. Og siden er det gået slag i slag med 3-4- og 5-furede plove.

Omkring 1980 kom vendeploven til, og allerede nu i jubilæumsåret er den blevet næsten enerådende i plovfuren i Varde Landboforenings område.

Furepakkere
En anden nyskabelse, som fik en nærmest eksplosiv udbredelse, var furepakkerne, der nu triller bag efter næsten enhver plov, og som efterlader den nypløjede mark jævn som en fodboldbane. Formålet er først og fremmest at få efterladt mindre dybe hjulspor ved færdsel med efterfølgende traktorer og redskaber, og dermed et mere jævnt såbed.

Kombi-sæt
Samme mål når man med kombinationsredskaberne,der også kom frem i begyndelsen af firserne.

Kombisæt.

Her sættes harve, tromle og såmaskine sammen til en enhed og klarer tre operationer på en gang.
En praksis, der især i efteråret har stor værdi, idet man faktisk kan høste, pløje og så marken til lige i hælene af hinanden.
Skal det være rigtig avanceret, er det en rotorharve, der indgår i kombisættet, og man får et superjævnt såbed ud af det.

Grovfoderproduktion

Farvel til roehakken
Fra roedyrkningen blev almindelig omkring århundredskiftet og til ca. 1970, har denne del af planteavlen været meget arbejdskrævende. Indsatsen var omkring 100 arbejdstimer pr. ha. Heraf gik mere end halvdelen til udtyndning, lugning og radrensning. Første fremskridt var énkornssåmaskine og de såkaldte monogerme frø, som bragte timeforbruget pr. ha ned til omkring 70.

Omkring 1970 kom kemien så ind i billedet. Først som jordmidler mod frøukrudt, senere også midler, der kunne fjerne kvikken i den etablerede roemark, og hermed var det snart farvel til både roehakken og radrenseren.

Nabosamarbejde
Optagningen af roerne blev i mange år klaret med to-rækkede Tim- eller Thyregod elevatormaskiner. Almindelig praksis var, at 3 naboer var fælles om en maskine, og at de hjalp hinanden med roeoptagningen. En mand kørte optageren, og to andre hver sin aflæsservogn. Det gik kvikt og uden ret meget kropsligt arbejde. Dog tog roeoptagningen lang tid. Op til 3 uger gik der let, fra man begyndte, til sidste roe var kørt i kule. Husk på, at det var roerne fra tre bedrifter, der skulle bjerges. Desuden var dagene korte, idet man kun arbejdede mellem fodertiderne. Dyrene var jo i reglen på stald i roeoptagningstiden.
Tid til socialt samvær omkring kaffebordet skulle der også være. Jo, det var en hyggelig og afvekslende periode i landmandens årsrytme.
Som konsulent lærte man, at i den tid var det vanskeligt at træffe landmænd hjemme. Enten kørte de roer sammen hos sig selv eller hos naboen. Og fik man endelig audiens, var det lige omkring kaffetid, og da kunne man komme med i det fornøjelige lag ved køkkenbordet, hvor det også kunne hænde, at der blev serveret et par af de små sorte.
Fagligt blev der ikke meget ud af mødet, til gengæld kunne man risikere at blive mobbet på eftertrykkelig vis – men altid på en godmodig og venlig måde.

Roeoptagning i 1990'erne.

Maskinstationer
Men ak, de tider er forbi. Nu er det maskinstationen, der med en tre-rækket optager med kæmpetank iler op og ned ad rækkerne fra tidlig morgen til efter midnat og klarer optagningen og ofte også hjemkørslen af årets roehøst.
Summa summarum er, at nu er arbejdsforbruget ved roernes pasning og optagning reduceret til 10 - 15 timer pr. ha, og heraf laver maskinstationen næsten det hele, så for den enkelte landmand er roemarken ofte kun noget, man pløjer og harver før og efter, at roerne har været der.

Græsmarken

Kvæg og græs har altid hørt sammen, og derfor er der mange græsmarker i Vestjylland. Køerne går der sommeren igennem, holdt på plads af en glat ståltråd med el-stød i. Forøvrigt et af de helt store fremskridt, da det kom frem omkring 1940. Så kunne man sige farvel til tøjr og tøjrpæle og kodrifter i kobler.

Men det er nu mere den del af græshøsten, der laves til ensilage, der skal nævnes her.

For 40-50 år siden var det med tilsætning af A.I.V. syre, hvis det skulle blive godt. Da var der nemlig ikke tale om forvejring af græsset. Det blev afhøstet og efter kort tids forløb læsset med en kompliceret maskine, der blev kaldt en grøntlæsser. Egentlig ikke så tosset en maskine, blot lidt dyr i vedligehold, men det var dog betydelig lettere end at læsse med håndkraft.

Grønthøsteren

Men så skete miraklet. Grønthøsteren kom frem. Denne ukomplicerede maskine blev almindelig i 1950'erne og var en revolution i grovfoderhøsten. Den kunne høste, knuse og rive og læsse materialet. Det vil sige, at den kunne bruges både til direkte ensilering, ensilering med forvejring, og senere som læsser af det afhøstede.

Til brug i høbjergningen blev den også sat ind. Det knuste materiale vejrede hurtigt, ihverfald i overfladen, men så kunne man jo også vende skåret med grønthøsteren. At det undertiden gav et enormt spild er en anden sag.

Også i roemarken lavede grønthøsteren revolution, idet den her klarede aftopning og læsning af roetoppen. Jo, den viste sig at være meget universel, og den fik da

Roeaftopning med grønthøster.

også navnet: Universalgrønthøsteren. Den fik også øgenavnet: Kampmann, opkaldt efter den daværende finansminister Viggo Kampmann. Ligheden mellem de to var, at de begge tog det hele. Finansministeren holdt ikke særlig længe. Det gjorde grønthøsteren, og den er stadigvæk en skattet maskine i landbruget, men nok mindre universelt anvendt nu end i de første par årtier, den var fremme.

Forvejring

Fra omkring 1970 overtog skiveslåmaskiner med »crimpere« græshøsten, og finsnittere fik overladt opgaven med snitning og læsning af materialet, der efter en vis forvejring blev lagt i silo. Nogle investerede i høje, lufttætte stålsiloer, hvor konserveringen var sikker, men tekniske problemer med udtagningen, og en uforholdsmæssig høj pris begrænsede udbredelsen.

Andre ensilerede i markstakke – overdækket med plastik. Her lykkedes processen ikke altid lige godt. For små stakke, for ringe sammentrykning og dårlig plastik kombineret med manglende omhu ved overdækningen gav ofte varmedannelse og dermed en betydelig kvalitetsforringelse af ensilagen. Resultatet var

problemer i kostalden med nedsat ydelse og dermed økonomiske problemer.

Ensilering i markstak – indtil der blev råd til køresilo.

Vi konsulenter mærkede det på vores tøj, der lugtede som gammel ost, når vi havde været på besøg i stalde, hvor der lå en brungrå stinkende masse i krybbene foran køerne. Så var det med at få luftet jakken straks efter hjemkomsten, hvis man skulle bevare freden i hjemmet. Og så kan jeg fortælle, at det med varmedannelsen gik så galt et sted i foreningens nordlige del, at der blev selvantændelse i ensilagen, og da landmanden hen på efteråret skulle til at bruge af ensilagen, var stakken væk. Tilbage var kun forkullet græs under den delvis smeltede plastik.
Men det blev anderledes: Nu bliver der lavet fremragende god ensilage. Man har lært det med de tre T-er, som vi talte meget om i slutningen af halvfjerserne og langt ind i firserne. De 3 T'er er: Tempo, Tryk og Tæthed. Man har føjet et fjerde T til, som står for Tørhed.
Forvejring, eksaktsnittere og en gummiged til at fordele og trykke grøntmassen i siloen sammen er fremgangsmåden nu.

Sidste nyt i ensileringsteknikken er plastikindpakning af de enkelte rund- eller firkantballer, wrapping kalder man det også. Forløberen for denne teknik må vel siges at være den ensilering i kæmpeplastposer, der kom frem omkring 1975. Flere maskinstationer anskaffede sig maskiner hertil, og der blev lavet megen god ensilage i disse poser. Problemet med eftergæring, når poserne blev åbnet ved udtagning, var dog næsten lige så udtalt her som ved almindelige ensilagebeholdninger. Dette problem undgås, når man benytter wrappingen. Her er det små portioner, der lukkes op for, og bl.a. derfor gør mange brug af denne form for ensilering, omend den er forholdsvis dyr. Metoden blev præsenteret omkring 1984, men der skulle gå gå 6-8 år, inden den blev almindelig accepteret. Nu anvendes den sideløbende med ensilering i stak og silo, og vinteren igennem ser man overalt de karakteristiske hvide plastboller og -pakker ved gårde og på marker.
Samme gode fremgangsmåder, som ovenfor nævnt, praktiseres i ensileringen af kornhelsæd og majs, som fra firsernes begyndelse og til idag har indtaget en større og større plads i grovfoderdyrkningen.

Roerne er trængt tilbage af de to sidstnævnte afgrøder, som er lettere at have med at gøre både i mark og stald. De kan ganske vist udbyttemæssigt ikke helt måle sig med roerne, men økonomisk fik de et betydeligt løft op, da de i 1992 kom med i kategorien »reformafgrøder«, så der i modsætning til roerne kan fås arealtilskud til dem.

Vanding på Vardeegnen

Vand skal der til, hvis afgrøderne skal trives, og på de lette sandjorder på Vardeegnen skal der meget vand til. Erfaringen siger, at allerede efter 8-10 dage uden nedbør hæmmes plantevæksten. Vardeegnen var da også et af de første steder, der blev lavet markvandingsanlæg.

Vandkanoner

Allerede inden 1950 kunne man flere steder på egnen se den karakteristiske stråle fra vandingskanonerne. Det var anlæg med store uhåndterlige aluminiumsrør og med traktorer som drivkraft for pumperne.

Vandindvindingen skete som regel fra åer og bække. Senere blev anlæggene gjort mere betjeningsvenlige med nedgravede eternitrør som hovedledning og store el-motordrevne pumpeanlæg.

I begyndelsen gik det dog langsomt med udbredelsen af kunstig vanding, selv om forsøg og praktiske erfaringer kunne påvise betydelige merudbytter. Det var først med de tørre år i 1956-57 og især 1959, at der kom fart på.

Der blev i de sidste år af halvtredserne lavet mange anlæg, som nu var af typen med sprinklere, der dels muliggjorde en mindre rørdimension, og dels krævede et mindre pumpetryk og dermed ikke så store motorer til driften. Desuden fik man med sprinklerne længere intervaller mellem anlæggets flytning.

Omkring 1960 blev plastikrør (PVC) taget i brug til nedgravet hovedledning, og man havde dermed fået vandingsanlæg, som var væsentlig mindre arbejdskrævende end de gamle kanonanlæg. Endvidere blev vandindvinding fra boring nu det almindelige.

Store merudbytter

Forsøg og praksis viste fremdeles store merudbytter, når anlæggene blev brugt rigtigt. I kløvergræsmarken var der i gennemsnit af 9 år tale om en fordobling, og i de særligt tørre år, var det noget med 3-4 gange udbyttet fra uvandet. Men i tresserne gik det lidt i stå. Pengene blandt landmændene blev færre, og nedbøren i vækstsæsonen mere rigelig. Interessen tiltog herefter igen lidt i begyndelsen af halvfjerserne.

Forventningerne til EF-medlemsskabet gjorde sit, men det var navnlig de nedbørsfattige vækstsæsoner omkring mid-

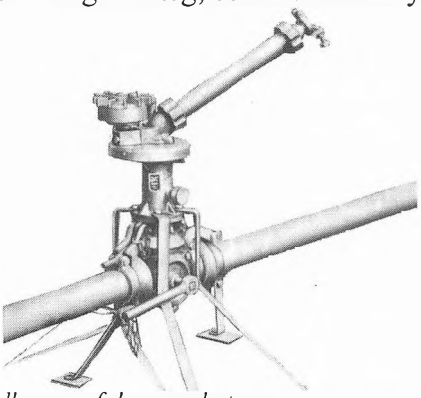

Vandkanon af den gamle type.

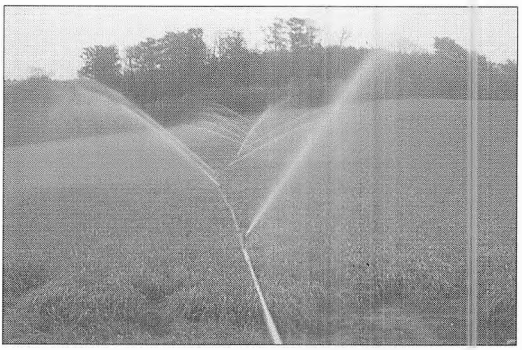

Effektiv men arbejdskrævende vandingssystem.

ten af halvfjerdserne, der gav stødet til det helt store spring fremad. Mange landmænd havde også fået flere køer i staldene, og dermed havde de behov for en stor og sikker grovfoderavl. I hvertfald skulle der vandes nu, selv om vandingen betød mere arbejde.

Vandingsmaskiner

Men så kom vandingsmaskinerne frem. Allerede i 1973 blev der vist enkelte udenlandske maskiner på de vestjyske marker. I 1974 holdt Landsudvalget for Maskiner en demonstration ved Skjern. Her var der 7 forskellige vandingsmaskiner i drift. Folk strømmede til for at se nyhederne an, men interessen blev lidt afkølet, da man hørte om priser på 80-100.000 kr. Det var 4-5 gange så meget, som et sprinkleranlæg med samme kapacitet kostede, så selv om det kunne bevises, at flyttetiden for en maskine kun var en trejdedel af den tid, det tog at flytte et sprinkleranlæg, var man tilbageholdende med at investere i den ny teknik.

En indstilling vi i rådgivningen understøttede, og det gjorde os ikke altid lige populære hos forhandlerne. Jeg kom ved en lejlighed til at sige, at med de priser, som vandingsmaskiner er i for tiden, er de kun for luksuslandmænd. En tilstedeværende importør, som lige havde påbegyndt salget af en meget dyr tysk maskine, blev så fornærmet, at han ikke ville hilse på mig mange år frem i tiden!

Lokal opfindsomhed

Men der var opfindsomme maskinhandlere og fabrikanter, der så mulighederne i den nye teknik, og da vi året efter holdt en tilsvarende demonstration i Oved ved Nordenskov, var der mere end 20 forskellige maskiner med. Mange af dem af dansk fabrikat – ja, i en vis udstrækning lavet af opfindsomme folk her på egnen. Og sådan gik det slag i slag. År for år kom der flere til. Alene i Ribe amt, var der omkring 1978 cirka 20 firmaer, der med salg for øje fremstillede vandingsmaskiner.

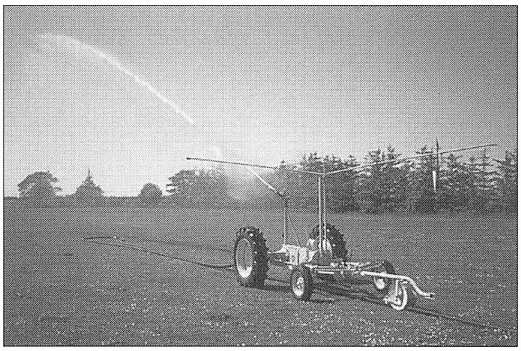

Vandingsmaskine model Burgaard.

Det var ind imellem sære konstruktioner, der så dagens lys, og de fleste forsvandt da også igen i løbet af få år. En enkelt fortjener imidlertid at få en særlig omtale, nemlig den fra Ejler Burgaard i Kjelst. Allerede i 1973 viste Ejler en konstruktion, som skulle blive epokegørende for udviklingen af vandingsmaskiner i Danmark. Maskinen var bygget over transmissioner og hjul fra en udrangeret Ferguson traktor.

En vanddrevet rotor leverede trækkraften, og vandet blev ført frem til maskinen gennem et bøjeligt plastikrør (Pel-rør) og spredt gennem at par sprinklere i hver sin ende af en 12 meter lang bom monteret på kroppen af den omtalte Ferguson traktor.

Enkel, men effektiv – især på græsmarker. Ideen blev solgt til Omme Maskinfabrik, som dog ikke mente at kunne bruge en gammel traktor som basis for maskinen. Men det var der andre, der kunne, og næsten alle de øvrige 20, der før blev

omtalt, fandt ideen god, og det var der et betydeligt antal ud over landet, der også gjorde.

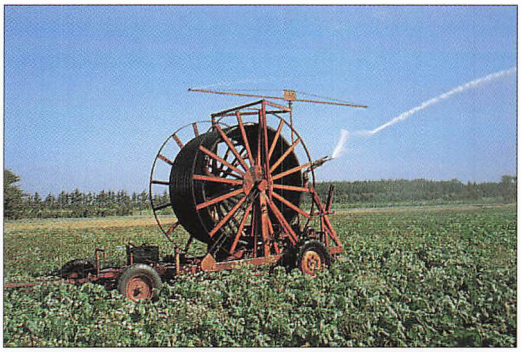

Selvkørende maskiner blev hurtigt dominerende.

Det med den slæbende slange var dog mindre heldigt i høje afgrøder; derfor blev der bygget en slangetromle oven på den gamle Ferguson, og så havde man en virkelig brugbar vandingsmaskine, som troligt kørte ager op og ager ned med sprederen på ryggen, alt medens den pøsede vand ud over de tørstende afgrøder, men som også gik sin sejrsgang ud over det ganske land, og det har den gjort lige siden. Formentlig er mere end 90 pct. af samtlige vandingsmaskiner i Danmark af denne type.

Ideen er fostret i Varde Landboforenings område. Det kan vi være stolte af! Og Ferguson traktoren kom på en måde igen til at skrive historie i dansk landbrugs mekanisering.

Prisfald

Der var dog ikke alene tale om en nyskabelse, for med den kom der også en realistisk pris frem på vandingsmaskiner. I løbet af kort tid, var den nede på det halve af, hvad man blev præsenteret for ved det første møde med nyheden i 1974. Og så gik det løs. Nu var det økonomisk forsvarligt at investere. Og det blev der. Ingen nye vandingsanlæg uden vandingsmaskine, og mange bestående anlæg med sprinklere blev ændret til anlæg med maskine. En stor arbejdslettelse kom der ud af det, og nu var vanding ikke mere den byrde, det ofte var før i tiden. I hvertfald ikke, hvis regnvejr ind imellem kunne give en kærkommen afbrydelse midt i sæsonen.

Som før nævnt blev denne dominerende type skabt i midten af halvfjerdserne. Basiskonstruktionen er her i 1996 den samme, men nu er sprinklerbommen erstattet af en enkelt storspreder, og rotoren er i en del tilfælde afløst af en vanddrevet turbine.

Retfærdigvis skal der også levnes en omtale af andre typer end den specielle vestjyske/danske. For eksempel de såkaldte stationære maskiner, der fra en fast posi-

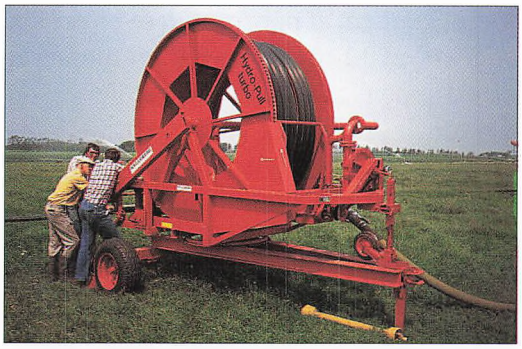

Indtræksmaskinen står fast ved fødeledningen.

Sprederen (kanonen) trækkes »hjem«.

tion ruller slangen op, og herved trækker sprederen ind til sig. En type, der er værdsat af mange, og den findes da også i et ikke ubetydeligt antal på danske landbrug, og i udlandet er den den dominerende type. Flere danske fabrikater findes, og de har gjort sig godt gældende både hjemme og ude.

Over halvdelen vandes

Vandingsanlæg er som bekendt særdeles meget udbredt i Ribe amt. Mere end halvdelen af agerjorden her kan vandes, og det gælder også i Varde Landboforenings område. For landet som helhed er det kun omkring en sjettedel. Der har været tale om en investeringsbølge, som savner sit sidestykke inden for mekaniseringen i landbruget i Vestjylland.
På Bygnings- og Maskinkontoret i Varde var vi meget involveret i planlægning og rådgivning omkring emnet.
I årene 1975-80, var en til to personer konstant beskæftiget med dette fagområde, og endda kunne vi ikke følge med. En overgang havde vi næsten 300 medlemmer på vor venteliste alene i vandingsspørgsmål.
Og hvad kom der så ud af det, ud over at der bliver pumpet en masse vand op af undergrunden og brugt mange kilowatt timer el?
Dyrkningssikkerhed! Store afgrøder – hvert år – uanset om det regner eller ej.
Vi er kommet fra en mager rugmark til en bugnende hvedemark. Blandsæd er afløst af byg. Spergel og turnips kendes ikke mere.
Der er også landmænd her på egnen, der har været inde at vende i »10 tons klubben«. Vestjyske sandjorder er mere frugtbare end nogensinde, og det har vandingsanlæggene sin store del af æren for. Vanding koster penge, men den har givet flere, og det er vanskeligt at se, hvordan vi skulle have klaret os uden. Man kan vist roligt sige, at vandingen har været en altafgørende faktor i det spil, der har bragt landbruget i vor del af landet frem til det høje stade, som det står på idag.

Gylle

Møg for sig, og ajle for sig, var den almindelige praksis i opbevaring og håndtering af husdyrgødning indtil omkring 1960, da man på enkelte landbrug tog ideen op med at blande de to ingredienser sammen til flydende gødning, dét som vi i dag kalder gylle.
Det ny system krævede ny udbringningsteknik, som kort skal omtales i det følgende. De gængse ajlepumper kunne ikke klare den mere tyktflydende gylle, og man udviklede mere robuste pumper. I begyndelsen med 10 hk motor og 10 cm rør, hvilket var store dimensioner sammenlignet med ajlepumpen. Med møje og besvær gik det, men man fik da som regel gyllen pumpet op i en overdimensioneret ajlevogn, der kunne rumme 3.000 liter. Vognen var til forskel for ajlevognen forsynet med en kraftoverføringsdrevet pumpe, som skulle presse gyllen ud til sprederen.

Nedfældning eller hørm

Nu var det sådan, at man ikke havde glemt børnelærdommen om ammoniak-

fordampningen, og derfor blev der også praktiseret nedfældning af gyllen. Landia fabrikken i Lem ved Ringkøbing var pioner på området og fremstillede både pumper, vogne og nedfældere til gylle, og dette system blev brugt af næsten alle gyllefolk her på egnen. Men det gik ikke heller ikke uden problemer med nedfælderen. Skærene lukkede til, og snart blev nedfældningen derfor opgivet til fordel for en simpel bladspreder, der kastede den stinkende brune vælling ud i en vifte efter vognen.

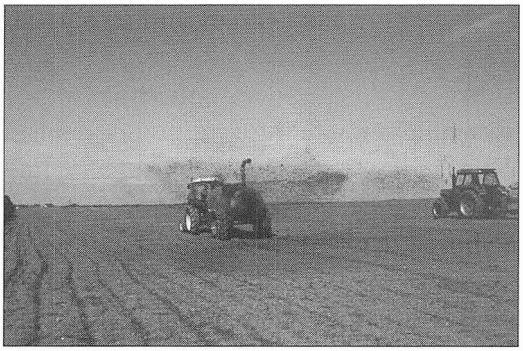

Gyllehørm.

Gyllehørmens tid var indledt, og fortrængt var tesen om ammoniakfordampningen, der var terpet ind i hovedet af alle, der havde været på landbrugsskole eller blot været til nogle få landbrugsfaglige foredrag om husdyrgødningens betydning.

Denne fortrængning holdt i et par årtier, i hvilken periode gyllepumperne blev mere og mere mægtige. Fra 10 cm rør over 12,5 cm til 20 cm og fra 10 hk til 20 - 30 ja og nu, hvor mange af dem drives af traktorer, kan de gøre tilværelsen anstrengende for selv en 100 hk traktor.

Også gyllevognene blev større. Nu kører man med mere end 20.000 liter pr. læs.

Lokale pionerer

Det skal her nævnes, at også inden for denne udvikling har vi pionerer i foreningens område. »Harsø« i Fåborg har med sine produkter ligget i front, ja mange gange et godt stykke foran kollegerne i faget.

Harsø gyllevogn med pendulspredere.

Men så kom vi ind i miljøtiden i 1980'erne, og nu skulle der igen tages vare på husdyrgødningen og i særdeleshed gyllen, som i medierne fik skyld for næsten alle problemer i luft og vand, såsom nitrat i drikkevandet og det at lystfiskere ikke lige så let fik bid på krogen som i gamle dage.

Der skulle gøres noget ved dosering og fordeling, så der kunne komme styr på næringsstoftilførslen til planterne.

Udfordringen blev taget op af landmænd og maskinfolk, og konstruktioner som pendulspredere, sprederbomme med slæbende slanger, og forskellige former for nedmuldere og nedfældere så dagens lys. Senere er der også kommet elektronisk styret udstyr og andre tekniske spidsfindigheder til til sikring af doseringen og fordelingen. Bygnings- og Maskinkontoret har også været medaktør i denne udvikling. Blandt andet som arrangører af flere demonstrationer i lokalområdet eller på regionsplan. Ve be-

søgte arrangementer, hvor de fremmødte landmænd fik lejlighed til at stifte bekendtskab med tekniske muligheder for bedre gyllehåndtering. Endvidere har vi sammen med kolleger fra andre regioner været med til at foretage orienterende undersøgelser af gyllevognenes spredeog fordelingsegenskaber.

Publikumsoplevelser

Et ikke altid særligt behageligt og velduftende arbejde, og man blev mødt med nogen mishag, når man vendte tilbage til kontoret efter endt dagsarbejde. Der har iøvrigt været mange morsomme episoder fra disse gylledemonstrationer. En sikker måde at få publikum igang på var, når pendulsprederen Fido (Harsø) blev vist. Publikum ville gerne tæt på, for at se så meget som muligt, men kom ofte for tæt på, og når Fido vendte, var det ikke alle, der nåede at komme væk, og de fik da mere eller mindre af gyllens karakteristiske brune farve og den lige så karakteristiske lugt med hjem.

Hvor kan folk i grunden løbe hurtigt, når de opdager den hurtigt nærmende gyllestråle!

Et anden og knap så morsom hændelse – specielt for vedkommende det gik ud over, forekom under oppumpning af gylle fra beholder til vogn. Her var en slange mellem pumpe og vogn blevet lidt for lemfældigt fastgjort, og pludselig løsnede den sig og piskede rundt i luften, idet den spredte gylle til alle sider. En af tilskuerne stod op ad en pæn hvidmalet stalddør, da han blev ramt af strålen, og alt blev brunt på ham og døren med undtagelse af det område, som den uskyldige dækkede for. Hans kontur stod tydeligt aftegnet på døren bagefter. Det gjorde den også dagen efter, da jeg var ude at se efter, om oprydningen efter vor demonstration var gjort ordentlig.

Hvordan vor mand slap hjem, og hvordan han blev modtaget dér, fortæller historien intet om!

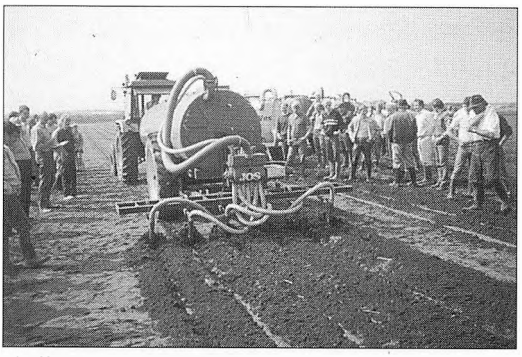

Gyllevogn med nedfælder.

Men bortset fra fortrædelighederne er det lykkedes at udvikle og fremstille gylleudstyr, som i dag lever op til kravene om god dosering og fordeling, og udstyr med stor kapacitet, som betyder, at gyllen kan udbringes inden for de lovbestemte tidsrammer. Og hørmen er næsten væk!

Vi håber, at den før omtalte negative indstilling også må forsvinde.

Byggeri i Varde Landboforenings område

Siden Varde landboforening fyldte 100 år i 1946 er der bygget mange nye landbrugsbygninger her på egnen.

Omkring midten af halvtredserne var et af højdepunkterne. Der kom mange nye stalde til, men ikke i indretning og stil,

der afveg meget fra byggeskikken inden for de foregående 25 år.
Fornyelserne kom først hen omkring 1965 - 70. Specialiseringen i landbruget var i sin vorden, og den nye måde med at opbevare og håndtere husdyrgødningen i flydende form begyndte at vinde indpas.

Riste og spalter
Omkring 1968 lavede jeg udkast til enkelte risteanlæg, og spaltegulvsbokse begyndte også at komme på tegnebrættet. Blandt andet fik jeg til opgave at være rådgiver omkring en staldudvidelse i den østlige del af det nuværende foreningsområde. Det var dengang, det var kommet på mode at udvide en 2-rækket kombineret ko- og svinestald til en 3-rækket ved at bygge på siden af stalden. Den unge bygherre, som jeg hjalp, havde hørt om det med spaltegulvsbokse, og for en sikkerheds skyld tog vi en besigtigelsestur rundt i nabosognene, hvor der var enkelte af den type anlæg. Nogen betænkeligheder var der ved det nye, men bygherrens gamle far, som var med, gik med fynd og klem ind for ideen, og så gjorde sønnen det også.
Der blev efterfølgende lavet mange af den type anlæg i slutningen af tresserne og ca. 10 år frem. Som regel nøjedes man ikke med at bygge en række spaltegulvsbokse på siden af stalden. Den række svinestier, der var i staldens ene side blev i reglen lavet om til kobåse, og stalden blev forlænget ned gennem laden. Altsammen som et led i specialiseringen, hvor svinene blev sat ud, og koantallet blev mere end fordoblet.
Man gik for eksempel fra 15 køer og op til over 40. Samtidig blev der installeret rørmalkeanlæg, og der blev anskaffet motorfodervogn. Det var en staldindretning, som viste sig at være vældig rationel, og som holdt i mange år. Ja, de fleste holdt indtil den dengang unge bygherre ikke var ung mere og undertiden endnu længere.
Det var i det hele taget en hektisk tid, fra omkring 1970 og fremad. Alle ville lave om og udvide til noget større og til noget mere rationelt. Vi bygningskonsulenter forsøgte at hjælpe så godt, vi kunne. Medlemmerne var imidlertid i almindelighed ikke indstillet på, at der skulle fornemme tegninger til. Det samme gjalt håndværkerne. Bare de fik en målsat skitse og et snit af gulvplanen, klarede de sig. Tit var det sådan, at når vi tilbød at gå hjem og lave en tegning, blev det afslået, hvorefter vi på stedet tegnede plan og snit ned på et kvadreret stykke A-4 papir. De gængse mål blev sat på, og så gik byggeriet i gang. Ja, jeg har endda adskillige gange, når der kun var tale om mindre udvidelser eller ændringer, tegnet plan og snit på den kalkede væg i den stald, hvor sagen var aktuel. Et stykke af en papirsæk kunne også bruges. Det var hurtigt og billigt, og vor landmand var tilfreds og hans hjælpere ved byggeriet ligeledes.

Der var jo dengang heller ingen myndigheder, der blandede sig i afløbsforhold, loftshøjder og andre tekniske detaljer. Når vi så senere besøgte bedriften i andet ærinde et år eller mere derefter, ja så var arbejdet udført, og de nye båse eller bokse i brug.Tegningerne kunne vi tit genfinde på væggen mange år senere. Jeg har på fornemmelsen, at landmanden værnede om dem, og lod kalkkosten gå udenom, når stalden fik sin traditionelle sommer-make-up.

Tectumtyper

Nuvel, det var ikke bare ændringer og udvidelser af bestående bygninger. Der blev også bygget nye stalde og her næsten kun af den såkaldte »Tectum« type. Disse lave bygninger var efterhånden blevet anerkendte, omend det varede adskillige år, før dette skete. Vore landmænd syntes ikke rigtigt, at der var stil over dem. De dukkede sig for meget i landskabet, og at der ikke var plads til halm og hø på loftet, fandt man upraktisk.

Men de var relativ billige, og da det viste sig, at man i reglen kunne bygge en stor lade for dét, hvælvingeloft og høj rejsning kostede, måtte betænkelighederne vige.

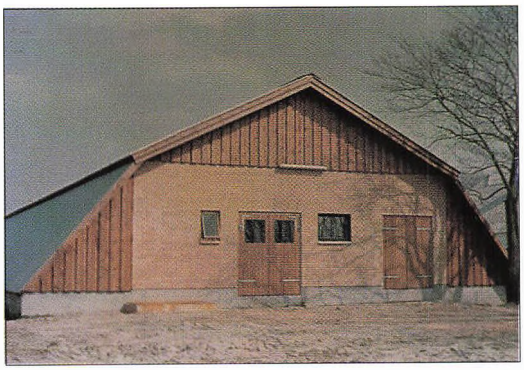

Den første Vardestald bygget i Lifstrup i 1975. Profilen var særpræget, men det skyldtes opbygningen over en særlig stolpekonstruktion.

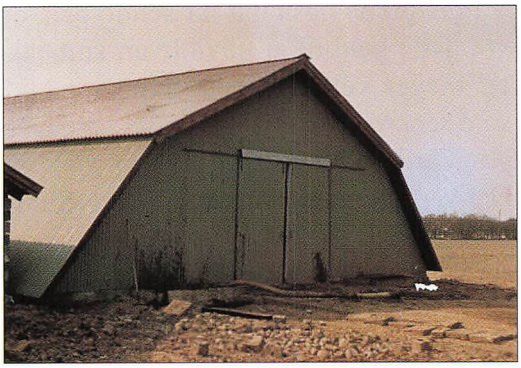

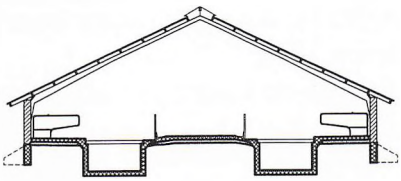

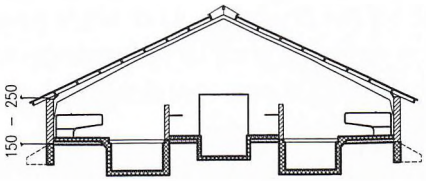

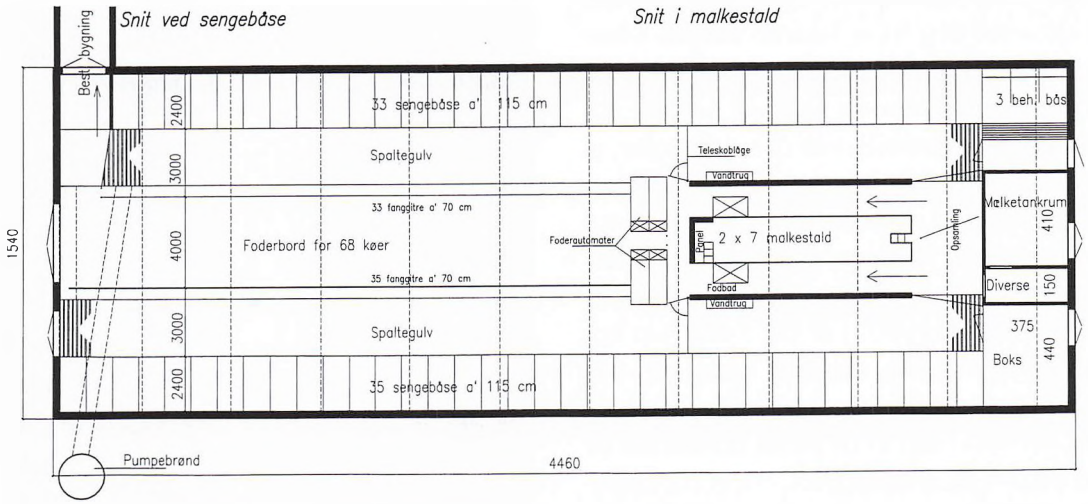

Senere kom Vardestalden til at se således ud. Nu er det stålspær, der bærer bygningen, men indretningen er uændret. Her med plads til 68 køer.

Løsdriftstalde

I begyndelsen af halvfjerdserne var det mest bindestalde, der blev bygget, men tendensen slog forbavsende hurtigt om, og det blev løsdriftstalde, der fik overtaget.

Det var især de gode arbejdsforhold ved malkearbejdet, der øgede interessen for løsdriftsystemet. På Bygningskontoret i Varde, gik vi også ind for staldtypen, og vi havde held til at udvikle en kompakt og meget velfungerende type løsstald, som senere kom til at gå under betegnelsen Vardestalden.

Det var bygningskonsulent Helge Klemmensen, der var ophavsmand til stalden, som er bygget i et meget stort antal både i vor region og ud over landet. Vardestalden udmærker sig ved foruden at være rationel at arbejde i, også ved at være et godt opholdssted for køerne, og desuden er den relativ prisbillig. Endvidere passede den særdeles godt til besætningsstørrelser på 40-60 køer, som dengang var de almindelige på vor egn.

På Bygningskontoret gik vi ligeledes ind for, at der skulle være spaltegulv overalt i de områder, hvor køerne færdes i løsstalden. Her var vi langt fra enige med landskonsulenter og kolleger i andre egne af landet, som havde den opfattelse, at det var bedre for køerne at gå på fast betongulv, som periodevis blev renset med et mekanisk udmugningsanlæg. Resultatet var blot, at køerne her næsten konstant vadede rundt i et ca. 5 cm tykt lag gødningsvælling, medens køerne i vore spaltegulvsstalde var tørre om klovene, og det viste sig, at de holdt udmærket til at færdes på spaltegulvet. Nu er mekaniske rensningsanlæg helt ude af billedet i løsstalde.

Der blev bygget omkring 380 løsdriftsstalde i Ribe amt i perioden 1975 til 1980. I 1980 kom opfordringen til investeringsstop, og en vis stilstand blev resultatet. Senere kom der dog gang i det igen, og der blev i løbet af firserne bygget yderligere 100 løsdriftstalde i Ribe amt. Allerede i 1985 var 17-20 pct. af køerne her opstaldet i løsdriftstalde. På landsplan var det kun cirka 5 pct.

Stålspær

Fra 1985 og fremad var bygningen af foderlader og ensilagesiloer det store boom. Mange erkendte, at det var bekvemt, at have foderbeholdningerne under tag, fremfor at lade dem opbevare i udendørs siloer og -kuler. Både disse bygninger og de fleste af kvægstaldene, er rejst over stålspær, der giver den fordel, at rummene er fri for generende søjler og stolper. Stålspær kom frem omkring 1972.

Før den tid kendte vi kun til limtræsspær, hvis vi skulle lave selvbærende konstruk-

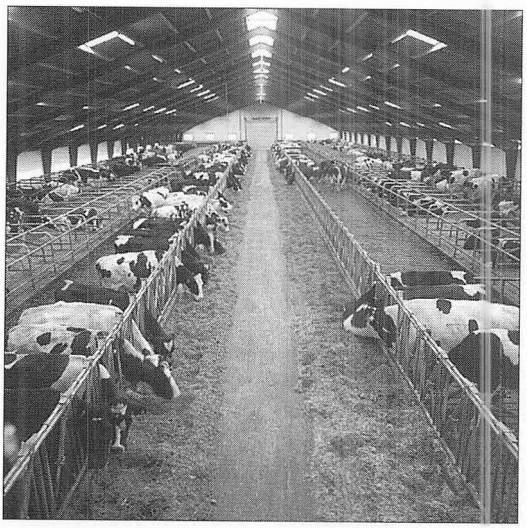

Løsdriftsstaldene blev hurtigt den foretrukne staldtype på Vardeegnen.

tioner. Nuvel, visse konstruktioner med skråstolper i siderne var også en løsning, men stadigvæk ragede spærkonstruktionen ind i rummet og var ikke uden gene i brugen af bygningen. Jeg husker tydeligt, første gang jeg stiftede bekendtskab med stålspærrene. Det var på en udstilling i Paris omkring 1970, og jeg så straks mulighederne i denne konstruktion. Da jeg kom hjem, henvendte jeg mig til Landskontoret og flere andre steder, hvor jeg mente, at man måtte være i besiddelse af viden herom. Her blev det oplyst, at man ganske vist kendte konstruktionen, men kun til drivhusbyggeri og her i en forholdsvis spinkel udførelse, idet spærrene der ikke skulle udføres til at holde for snetryk, da drivhusglasset jo blot bristede, hvis belastningen oversteg en vis grænse. Nå, der var andre end jeg, der så ideen med stålspærrene. Mange smede og maskinværksteder tog ideen op og fabrikerede og faldbød spær, som i mange tilfælde ikke var beregnet og fremstillet efter gældende normer. I de fleste tilfælde gik det godt, og spærrene holdt til de skiftende beslastninger, de blev udsat for i tiden fremover. Enkelte var dog mindre heldige, og vi havde på Bygningskontoret en del sager med at udrede tvistigheder mellem bygherrer og leverandører af forkert dimensionerede stålspær. Nu tilhører sådanne sager historien.
Stålpærfabrikationen er blevet sat i system, og nu overholder de normerne og er en del af stort set alt landbrugsbyggeri. Godt tyve år er der gået siden, de blev lanceret! Det er en af de epokegørende ting, som bør erindres.

Miljøtiden

I halen af de store staldbyggerier i halvfjerdserne og senere kom behovet for store gødningsopbevaringsanlæg og først og fremmest gyllebeholdere. N.P.O.-redegørelsen fra 1984 satte fokus på husdyrgødningen, og siden da er der kommet det ene påbud om opbevaringskapacitet og udbringningstider efter det andet. Resulatet er, at landbruget er blevet pålagt milliardinvesteringer, som vi i vor part af landet har bidraget meget til.
Nu står der en eller flere mægtige gyllebeholdere ved enhver af husdyrbedrifterne. Også her er der sket en vældig udvikling fra dengang, en gyllebeholder var noget, man lavede af krumme fundamentsblokke med tentorstål i hvert eller hvert andet skifte. Armeringsplanen fremgik undertiden af leverandørernes brochurer, hvor der blandt andet også kunne læses, at skifterne under jordoverfladen ikke nødvendigvis skulle armeres. Det gik godt – i de fleste tilfælde. Mange af beholderne står endnu og gør stadig fyldest som lagertank. Uheld kom man dog ud for. Det kunne være, når bygmesteren så stort på, at enderne af armeringsjernene skulle gå godt forbi hinanden i skarringerne (stødes), eller når brugeren af beholderne tillod, at svømmelaget fik lov at danne top på beholderen. Så skete der undertiden sprængninger, og gyllen løb ud over omgivelserne, ja sågar ind i staldene under dyrene. Det var et værre roderi med betonblokke, der sejlede rundt i pløret, og med armeringsjern strittende ud til alle sider. Blot måtte vi her næsten altid konstatere, at der ikke var andre til at betale end ejeren af anlægget. Bygmesteren var over alle bjerge, og aftalegrundlaget meget spinkelt.
Den slags sker ikke mere. Nu er der orden på både dimensionering og aftaler med garantiforpligtelser.

Stadig større
Og så kom vi ind i halvfemserne, og der bygges videre i landbruget i Varde Landboforenings område, i hele regionen og ud over landet.
Nu er det gennemgående store projekter der planlægges og udføres. Det er 2. generationskostalde, der nu opføres, idet de stalde, vi udvidede og ombyggede i halvfjerdserne, mange steder nu er tjenlige til udskiftning. De er nedslidte og gennemgående for små og lever ikke op til nutidens krav.

Svinestaldsbyggeri
er der også god gang i, og der bygges store produktionsenheder i et betydeligt omfang og til beløb, som kan synes svimlende for mennesker, der vred sig ved udgiften til de investeringer, de påtog sig for 25 år siden. Men de unge har mod på tilværelsen – heldigvis!

Mekaniseringen af arbejdet i staldene

Medens mekaniske hjælpemidler for alvor holdt deres indtog i markbruget omkring 1950, varede det et årti mere, inden der rigtigt kom arbejdslettende hjælpemidler ind i staldene. Det højeste det blev til, var hængebaneanlæg og motordrevet roeskærer. Jeg husker endnu en annonce fra sidst i fyrrerne, hvor der blev søgt en fodermester til at passe 15 køer. Her blev det fremhævet: Malkemaskine, roebane og mekanisk roeskærer forefindes.
Malkemaskinen, der blev almindelig i tiårene fra 1943 til 1953, indebar store arbejdslettelser navnlig for kvinderne i landbruget. Nu blev de fri for malkearbejdet, som var en fast pligt for dem tre gange om dagen. Nu var det mændenes arbejde, men de fik nu hurtigt indført, at man kunne nøjes med at malke to gange om dagen. Nogle år senere kom mælketanke til, og så slap man for den tidkrævende spandevask, hvilket også var en gevinst for pigerne. Da så mælketankene blev forsynet med køleaggregat, fik man også en klar kvalitetsforbedring af mælken.

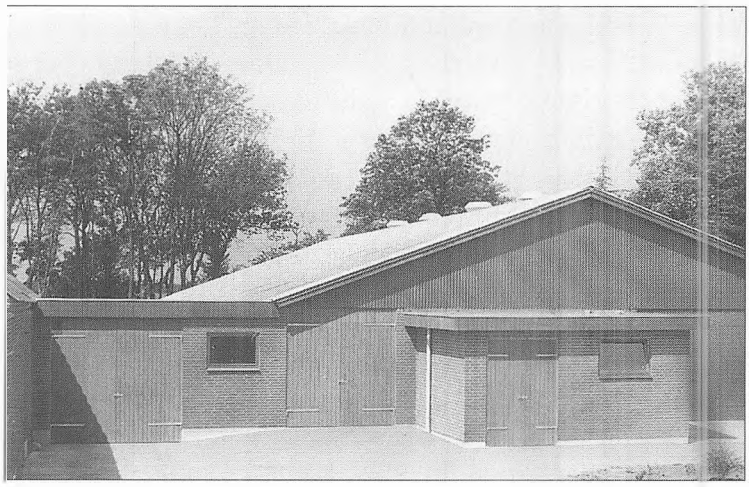

Mange moderne og rationelle stalde er bygget i foreningens område.

Mekanik i roeudfodring.

Møgbør på aftægt

Næste trin i staldmekaniseringen var udmugningsanlæggene. Dels som gylleanlæg, dels som mekaniske skrabeanlæg. Det var hen i tresserne, at dette skete, og møgbøren kom på aftægt. Igen en lettelse, som betød færre ømme muskler, men som også betød udgifter.

»De kloge« – landbrugets rådgivere, forsøgsledere og lignende satte økonomi op mod arbejdsbesparelser ved såvel udmugningsanlæg som tankafhentning af mælken, og fandt, at ingen af delene kunne betale sig.

En af forsøgslederne udtalte i et foredrag – vist også i Varde Landboforening, at intet sted kunne landmanden tjene en større timeløn end bag møgbøren – set i forhold til et udmugningsanlæg.

Også mælketanken var der mange betænkeligheder ved ud over det økonomiske. Hvordan ville det gå med veje og gårdspladser, når de store tankbiler skulle færdes der hver dag, og hvad med børn og hunde? Det ville være en stor risiko for dem hver dag, når mælkebilen kørte ind på gårdspladsen. Og så var der det med smittefaren ved at sugesnablen fra tankvognen kom i berøring med mælk fra flere besætninger. Jo, der var betænkeligheder nok, men de blev overvundet, og snart var de glemt.

Næste skridt var rørmalkningsanlæggene, som kom ind samtidig med udvidelsesbølgen i midten af halvfjerdserne. Nu kunne en malker passe en maskine eller to mere, i særdeleshed da man begyndte at se væk fra eftermalkningen.

Motorisering

På udfodringssiden fik man roeskærere med lav ifyldning og store motorfodervogne med kraftige motorer, der klarede både fremkørsel og udfodring. Frontlæssere med ensilageklo lettede arbejdet i siloen, hvorfor udfodringsarbejdet nu gik let fra hånden. I firserne fik mange automatisk udfordringsanlæg til kraftfoder i såvel binde- som løsstald, og så var der heller ikke her ret meget arbejde mere.

Sidste nyt er minitraktorer - Bobcat - og traktortrukne foderblandevogne, og i bindestalden hængebaneanlæg til malkesættene, der betyder, at malkeren slipper for at bære rundt på de uhåndterlige malkeaggregater, der ligeledes i firserne blev med automatisk aftagning.

Tidstudier fortæller, at nu kan en mand passe 80 køer eller mere i en moderne løs- eller bindestald.

En anden måde at illustrere udviklingen på kunne være: I den tid, som en mand i dag i en moderne løsstald kan malke 90 køer, kunne han tidligere med et gængs spande-malkeanlæg med to malkesæt kun overkomme at malke 25 køer.

Senere med rørmalkeanlæg og tre maskiner kunne han i samme tid klare 44 køer, og nu med det helt moderne udstyr i en bindestald 60 køer.

Denne rationalisering får mig til at mindes et par episoder for ca. 25 år siden, hvor jeg ved et landbrugsfagligt møde skulle fortælle om moderne staldbyggeri. Jeg kom da til at nævne, at i løbet af få år

ville det ikke være usandsynligt, at en mand kunne passe 30 køer. Da blev der uro i salen, og en af deltagerne råbte: »Nu må du holde op. Du må jo være skør, hvis du tror, vi vil pukle os selv ihjel«! Ved en anden lejlighed – det var henne øst på – hvor de dengang gik mere ind for grisehold, end man gjorde her ovre i vest, kom jeg til at nævne, at man i moderne stalde med de hjælpemidler, der da fandtes, skulle en mand nok kunne klare at passe en besætning med 40 søer.
Ingen sagde noget, før mødet var forbi. Da kom der en kone hen til mig, og jeg kunne se, at hun var rød og gal i hovedet, og så hvæsede hun mig op i ansigtet: »Sikke noget bavl! Den slags snak skal du i hvertfald ikke gå og udbrede. Det er ikke det, vi betaler dig din løn for!«

Men i svinestaldene kom der automatiske foderanlæg og drikkenipler. Senere kom der vådfodringsanlæg til, og disse sammen med spaltegulve i dele af eller i hele stiarealet fjernede næsten behovet for manuelt arbejde i slagtesvinestalden.
Omkring 1975 begyndte man med kassestier i farestaldene. Det betød flere stipladser på et givet staldareal, og kravet om overvågning i forbindelse med faringen blev reduceret. Siden da er staldsystemet blevet videreudviklet, og der blev installeret automatisk fodring foran soen og spaltegulv bag ved hende, og hun blev placeret på et opvarmet leje, så strøelse næsten kunne undværes, ligesom ventilations- og varmeanlæg blev fuldautomatisk reguleret, og nu er der heller ikke meget arbejde tilbage i farestalden.

Man regner det i dag ikke for uoverkommeligt for en person at have 250 søer eller 3.000 slagtesvin at tage vare på.

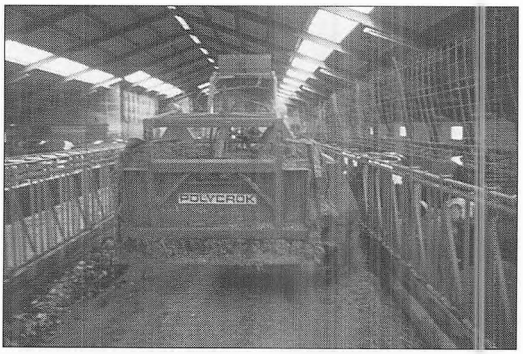

Ensilageudfodring i løsdriftsstalden.

Fantastisk udvikling
Udviklingen har været fantastisk! I særdeleshed for vore landmænd, som har gennemlevet den og været med i den i praksis. Vi på Bygningskontoret synes ikke mindre, at den har været overvældende.
Der er kun 25 år fra, at vi stod ude i staldene og tegnede på vægge og kraftfodersække, til man i dag på Bygningskontoret betjener sig af avancerede autocad/EDB tegneudstyr, der laver perfekte tegninger, hvor selv røde mursten kommer med på papiret. Projekterne er med et væld af detaljer og tekst, samt beskrivelser der ikke lader nogen tvivl tilbage hos dem, der skal have med byggeriet at gøre. Der bliver ikke levnet meget til bygherrens og bygmesterens fantasi. Sådan kræver tiden det, siger man. Og det er ikke engang løgn!
I nutiden er det en anden generation af håndværkere, der udfører arbejdet. Långiverne bedømmer planerne meget mere detaljeret end før, og myndighederne forlanger dokumentation for konstruktionernes stabilitet og opfyldelse af miljøkrav, husdyrvelfærd med mere. Endelig er der bygherren – landmanden, der nu om stunder har mere behov end nogensinde for stærke sparringspartnere i sin planlægning af byggeri for millioner.

Fra hedeopdyrkning til braklægning

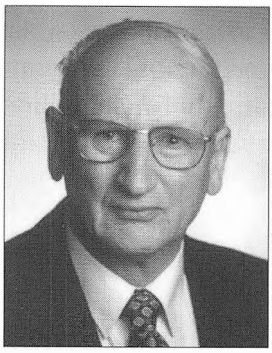

Af Bent Olesen

Fra udstykning til sammenlægning
kunne også stå som overskrift, når jeg skal forsøge at beskrive udviklingen fra 1957 til 1994, hvor jeg var planteavlskonsulent på Vardeegnen.

Der blev nemlig oprettet 48 nye statshusmandsbrug i Ribe amt i de tre første år, jeg var konsulent. Fortrinsvis i amtets vestlige del – på hedejord eller arealer sammensat af dyrket og uopdyrket.
Ret snart gik det meget hurtigt den anden vej – med sammenlægninger.
Braklægning i betydeligt omfang kom med EF-reformen i 1992.

Nye konsulentstillinger
I 1957 besluttede 10 landboforeninger i den vestlige del af Ribe amt at ansætte fem nye, ***lokale*** planteavlskonsulenter i stedet for to ***fælles***ansatte, som man havde haft siden 1920 i sammenslutningen Ribe Amts Vestre Landboforeninger, der dengang bestod af 13 lokale landboforeninger – med Varde som hjemsted.

Denne »udstykning«s hovedmotiv var den positive virkning af lokalkonsulentansættelse, man havde iagttaget i de tre yderligst beliggende foreninger, Ribe, Nr. Nebel og Grindsted, som var brudt ud af planteavlsfællesskabet og havde ansat hver sin lokale konsulent i løbet af krigsårene 1940-45.
Medlemmerne brugte konsulenterne meget mere, når de boede i lokalområdet; så det havde virket meget positivt for både landbrug og landboforeninger i disse lokalområder.

Jeg var heldig at få én af de nye lokalkonsulentstillinger og begyndte i november 1957 at virke i Esbjerg & omegns- og den gamle Ribe Amts nordre Landboforening fra 1846 – som fik navneforandringer i 1984 til Vardeegnens Landboforening og ved sammenlægning i 1994 til Varde Landboforening.
I 1959 var arbejdet vokset så meget, at de to foreninger valgte at ansætte hver sin konsulent. Da jeg havde stiftet hjem i Varde og var faldet godt til, blev jeg her.

I halvtredserne var det en selvfølge, at man skulle have kontor i egen bolig. Det var i første omgang i en lærerindelejlighed i Gellerup skole og senere midt i Varde by.

I 1965 fik jeg en assistent i forbindelse med at Oksbøl og Omegns Landboforening blev sammenlagt med »Varde«.
Ham fik vi også anbragt ved et skrivebord i det lille kontor i parcelhuset, vi havde bygget i 1962.
Vi havde på det tidspunkt to børn, så det kneb lidt med både plads og arbejdsro. Især når der kom landmænd ind for at få rådgivning og få udarbejdet «planer«.

Bedre kontorforhold
Derfor var det en meget glædelig begivenhed, da agronom Helge Klemmensen og jeg i november 1966 kunne flytte skrivebordene ud i det nybyggede konsulenthus på adressen Nordre Boulevard 100, i hver sit kontor á 16 kvadratmeter.

Huset, som udgør sydfløjen af det nuværende landbrugscenter, var etableret af sammenslutningen Ribe Amts Vestre Landboforeninger – primært for at skaffe kontorplads til denne organisations daværende to regnskabskonsulenter og fem assistenter samt bolig til kontorets leder Sv. Aa. Maretti.

Den lokale landboforening lejede sig ind i de to kontorer til planteavl.
Man kunne dog nøjes med at betale for det ene, fordi undertegnede i 1964 havde fået et deltidsjob som sekretær for bygherren Ribe Amts Vestre Landboforeninger.
(»Vestre«blev slettet i 1972, da amtets to østligste foreninger tilsluttede sig).

Flere fagkonsulenter
I konsulenthuset var der afsat et kontor til en ønsket maskinkonsulent.
Aage Sønderby flyttede ind her i 1967, og han kom til at virke som bygnings- og maskinkonsulent i hele amtet frem til 1995 og er i 1996 stadig sekretær for Ribe Amts Landboforeninger.
Sekretærposten havde Aage Sønderby overtaget i 1984.

I 1969 blev der indrettet et kontor til en nyansat husdyrproduktionskonsulent, Henning Petersen, som blev ansat af fire af de lokale landboforeninger omkring Varde.

Mest dominerende og pladskrævende var regnskabskontoret. Medlemmerne strømmede hastigt til. Dels på grund af stadig mere udvidet bogføringspligt, dels på grund af konsulent Maretti´s dygtige ledelse og gode medarbejdere.
Maretti begyndte i 1959 med knap 100 regnskaber i sin private lejlighed.

Landbrugscentret Varde

I 1970 havde over 2.000 landmænd meldt sig til regnskabsføring, så det var nødvendigt at udvide huset med over 300 kvadratmeter, for at de cirka 35 medarbejdere kunne få rimelige arbejdsvilkår.
Varde havde pludselig Danmarks største landbrugsregnskabskontor; så da begyndte vi at omtale kontorhuset som Landbrugscenter, selv om underdrivelser er en gammel vestjysk dyd.

I 1979 måtte centret igen udvides med over 300 kvadratmeter.
Der var da ansat en heltids ejendomskonsulent, Johan Holm, og i 1984 blev den første jurist, Per Bovién Christensen, ansat.
I 1984 kom den første svineproduktionskonsulent Mogens Bækgård ind i centret.

Modernisering
I 1994 blev landbrugscentret delvis ombygget og fik EDB-netværk m.m., så der er nu særdeles gode rammer for, at de 100 dygtige medarbejdere kan rådgive og servicere nutidens og fremtidens landmænd optimalt og tværfagligt.

Kontormæssigt har udviklingen således været meget dynamisk og spændende. Og da jeg i kortere eller længere perioder har været sekretær/protokolfører ved de allerfleste af de nævnte tiltag – og en del flere – har det ind imellem været lidt hektisk med de små bierhverv.
De gav meget aftenarbejde.

Planteavl
Planteavlsarbejdet var jo hovedsagen, og der var nok at tage fat på.
Arbejdet bestod de første år meget i at finde årsager til misvækst – og at undgå gentagelser heraf.
Der var rigtig meget kalktrang; og på de mange nyopdyrkede hede- og mosearealer var der også udbredt mangel på fosfor og kobber.
For at underbygge diagnoserne tog jeg mange såkaldte pletanalyser af jorden: God vækst og dårlig vækst i hver sin æske. Ved analyseresultaternes udsendelse var det naturligt at anbefale såkaldte standardprøver af alle marker til efteråret.

Disse ***jordprøver*** udtaget af konsulenten sammen med landmanden var nok det allerbedste »kontaktmiddel« imellem landmand og konsulent.
De lokale mergelselskaber sendte af og til navnelister på landmænd, som ønskede mergellån – eller kalklån, som det snart blev til. De skulle have udtaget jordprøver, fordi reglerne sagde, at jordanalyser og kalktrangserklæringer fra en planteavlskonsulent var en forudsætning for at få disse fordelagtige lån.
Udover kontakt gav det også kærkommen indtjening til planteavlskassen – både jordanalyserne og kalktrangserklæringerne. Budgetterne var ret stramme dengang.

Markforsøg
Forsøg blev der ofte indgået aftaler om ved markbesøg og jordprøveudtagning.
De var – og er – en meget vægtig del af konsulentvirksomheden, fordi man der igennem finder frem til optimale problemløsninger, økonomiske doseringer, bedre sorter, metoder osv.

På nyopdyrkede arealer, som der var rigtig mange af i mine første konsulentår, gav fosfor ofte lige så store udslag som kvælstof, og på humusrig/sortsandet jord gav kobber også tit kolossale udslag.

Forsøgsarbejdet gav også god kontakt med forsøgsværterne og godt grundlag for rådgivningen.
Forsøgsplanerne var hovedsagelig »fællesplaner«, som kom fra Foreningen af jydske Landboforeninger's planteavlskontor i Skanderborg, hvortil resultaterne efter høst blev sendt for at indgå i »forsøgsoversigten«, som var og vedblev med at være den mest benyttede håndbog, både

på kontoret og ved planteavlsmøder og -kursus.

Kollektiv vejledning
blev der gjort meget ud af. Markvandringer og bedriftsbesøg om sommeren. Møder og kurser om vinteren. Dels for de voksne landmænd og dels for de mange medhjælpere, man havde den gang.
Der var mange landbrugsfaglige eftermiddagsskoler rundt omkring i sognene – i vidt forskellige forsamlingslokaler – ikke alle lige egnede til undervisning.
Både ved markvandringer og planteavlsberetningsmøder oversteg deltagerantallet ofte 100. Flere gange var det endda over 200.

Gødningsplanlægning
blev altid foreslået/tilbudt, når der blev udsendt jordanalyseresultater med kalkningsplan og vejledende kommentarer.
Og da det var gratis for medlemmer, kan man undres over, at under 10 pct. af medlemmerne fik udarbejdet en egentlig gødningsplan de første 3 - 4 år af min konsulenttid.

Sædskifteplaner
var der derimod betydelig større interesse for.
Det skyldtes, at næsten alle landmænd omkring Varde dyrkede kålroer, havre og kartofler – afgrøder hvor kålbroksvamp og nematoder kunne give misvækst, hvis de ikke blev dyrket med et passsende antal år imellem.

Der blev brugt meget tid på at diskutere, om det var mest passende med 5- 6- eller 7-marksdrift. Undertiden 8- eller 10-marksdrift som »vippeplaner«, hvor arealet inddeltes i 4 eller 5 store marker, hvor i de følsomme afgrøder skulle skifte side for hver rotation.
Vi opstillede fine skemaer med 2-3 års sindrig overgang/indgang til det optimale sædskifte for den enkelte bedrift udfra besætningsstørrelse, grovfoderbehov, arrondering, bonitet m.v.
Mange fine sædskifteplaner blev dog efter få år »ødelagt« af den hastigt tiltagende strukturudvikling, læs køb af nabojord. – Som iøvrigt resulterede i, at cirka to tredjedele af bedrifterne i området forsvandt som selvstændige brug i de 37 år, jeg var konsulent.

I løbet af 1980'erne blev de specielle sædskifteskemaer meget sjældnere benyttet.
De allerfleste landmænd fik nu hvert år på planteavlsontoret udarbejdet en Mark- og Gødningsplan på ét snildt A4-skema, hvor vi med kuglepen noterede marknummer, hektar, forfrugt, afgrøde og gødskning. Ofte tillige sortsvalg samt fodnoter om ukrudtsbekæmpelse og andre specielle ting.
Disse enkle »planer« indsat i et ringbind år for år gav ret god styring på både sædskifte og gødskning.

Markstyring
Markstyring blev et nyt ord og begreb sidst i 1980'erne, hvor EDB for alvor kom ind i planteavlsrådgivningen.

Landskontoret for Planteavl fik udarbejdet et nogenlunde let overskueligt og anvendeligt program benævnt MS87, som ved hjælp af en »moderne« personlig computer eller PC, – hvis pris oversteg et kvartals konsulentløn – kunne beregne og udskrive pæne gødningsplaner og indkøbslister med mere.

Bedriftsløsningen
Et mere avanceret EDB-program med behovsberegnings- og optimeringsmuligheder og omfattende hele bedriften, inklusiv driftøkonomien, kom så småt i anvendelse omkring 1990.
Men først i 1994 blev der udarbejdet flere gødningsplaner på dette program end på det enklere MS87.
Dels krævede Bedriftsløsningen bedre EDB-teknik. Dels var brugervenligheden begrænset, ligesom der var mange indkøringsproblemer/programfejl de første år.
Her bør som parantesbemærkning indskydes, at Bedriftsløsningen i sin fremtidige form, sandsynligvis vil blive et af landboforeningens allerbedste værktøjer på grund af de tværfaglige muligheder.

Pakkeløsninger
Frem til 1980 fulgte planteavlsrådgivningen det gamle sygekasseprincip: Når landmanden havde betalt sit kontingent til landboforeningen, var der gratis vejledning ad libitum, inklusiv gødningsplanlægning og markbesøg med udarbejdelse af sprøjteplaner, etc.
Kun jordanalyser og opmålinger og lignende blev faktureret.

Men landbrugets tiltagende specialisering og variationsbredde fra ren bygdyrkning for pensionister og deltidslandmænd til højintensivt malkekvægbrug eller specialafgrødeproduktioner bevirkede, at man måtte i gang med timetælling og udfakturering efter timeforbrug.
Udbud af vidt forskellige rådgivningspakker fandt hurtigt sted fra alle planteavlskontorer, inklusiv Varde's .
Ud over mark- og gødningsplan indeholdt »pakkerne« fra 1 til 8 faste markbesøg, deltagelse i smågruppeture med landmænd med samme afgrøder, et antal dagsaktuelle »afgrødenyt« til ejendommens forskellige afgrøder, beregning af dækningsbidrag for alle afgrøder/marker, ekskursion til forsøgsstation eller lignende.

Markstyringspakkerne blev meget efterspurgt og det blev en meget krævende men spændende periode som planteavlskonsulent i slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne.
Nye medarbejdere kom til med nye ideer og talenter, hvilket blandt andet på EDB-området var meget kærkomment for seniorkonsulenter som undertegnede.

Samarbejdsaftale
Planteavlsudvalgene i Ansager-Øse-, Varde Østeregns- og Vardeegnens Landboforening indgik i 1990 en samarbejdsaftale, hvorefter de to konsulenter, der havde haft kontor i Nordenskov for de to førstnævnte foreninger, flyttede ind i Landbrugscentret i Varde.
Det gav mulighed for fornuftig arbejdsdeling, specialisering og rationalisering og bedre udnyttelse af avanceret, kostbar teknik.
Vi var nu fem planteavlskonsulenter i Varde, hvor jeg var begyndt som »alenekonsulent«.
Erik Bo Lauritsen blev leder af det sammenlagte planteavlskontor og Peder Chr. Thomsen overtog sekretærposten for Vardeegnens Landboforening; så jeg blev ved den lejlighed – som 60-årig – almindelig planteavlskonsulent uden særlig krævende bierhverv.
Kun sekretærposten for Regionsudvalget for Læplantning i Ribe amt beholdt jeg til jeg gik på efterløn i 1994.

Gammeldags granhegn syd for Varde. Udlevet efter 40 år.

Læplantningsformand i en årrække, Henning E. Jensen, »Egely«, Gellerup, ved trerækket løvhegn med mange generationers bestandighed.

Læplantning

Læplantningen har – på linie med vandingsanlæggene – haft kolossal stor betydning for det vestjyske sandjordslandbrug.

De gamle, enkeltrækkede granhegn havde kort levetid og virkede mørke og dystre.
Nutidens flerrækkede hegn af blandede løvtræarter har gjort egnens landskaber langt mere lyse, frodige og venlige for både folk og fæ, samt insekter, fugle og andet vildt.

Plantningen er foregået i frugtbart samarbejde imellem lokale læplantninglaug, regionsudvalg hvor landboorganisationernes planteavlsudvalg indgår, fællesudvalg/landsudvalg og Hedeselskabet.
Staten har altid støttet læplantningen under én eller anden form; og siden midt i 1970'erne har også EF/EU ydet nogle bidrag til denne form for landskabspleje.

Jordfordeling

Jordfordelingssager har været gennemført i de fleste sogne mindst én gang.
Med store rationaliseringsgevinster til følge – især siden vandingsanlæggene kom til.
Desværre har der næsten ikke kunnet gennemføres jordfordelinger siden mælkekvoterne blev indført i 1984.
Tværtimod er der efter 1984 købt mange arealer med tilhørende mælkekvoter ind til kvæggårde, som de absolut ikke ligger rationelt i forhold til.
Det må håbes, at reglerne snart bliver mere smidige, så jordfordelinger igen kan komme igang med at forbedre landbrugets struktur.

Landboret

Landboretslige sager har også periodisk krævet en hel del arbejde.
Mange landmænd har haft vanskeligt ved at få en rimelig og retfærdig behandling fra de offentlige myndigheders side.
Særlig med relation til ejendomsrettens ukrænkelighed. Grundlovens paragraf 73: »Almenvellet« og »Fuldstændig erstatning«.
Det har eksempelvis handlet om:
Linieføringer og ulemper i forbindelse med nye vejanlæg.
Manglende vedligeholdelse af offentlige vandløb.
Grov forurening med blyhagl og fenolholdige lerduer på marker omkring en alt for lille, kommunal flugtskydningsbane

i Sønderhede samt støj langt over gældende grænseværdier.
Røg-, støv- og tungmetalforurening omkring et primitvt, fælleskommunalt forbrændingsanlæg, der lå ved Nybro fra 1971 til 1984.
Militære markskader i forbindelse med store efterårsøvelser.
Fredningssager i forskellige afskygninger og størrelsesordener.
Kemiske afgrødeskader i forbindelse med vinddrift eller fejlsprøjtninger har der desværre også været nogle af. Undertiden til skade for godt naboskab.

Braklægning
Med den såkaldte EF-reform vedtaget juli 1992 på grund af overflod af planteprodukter i EF/EU-landene kom der betydeligt lavere priser på korn og andre planteprodukter samt braklægningspligt.
Som kompensation herfor kom der hektarpræmier.
I 1993 eksempelvis 1.172 kr./ha for korn, 3.087 kr. for ærter og 3.688 kr. for raps.
Dyrkedes der mere end 17,6 ha med såkaldte reformafgrøder pr. ejendom, skulle der braklægges eller »udtages« 15 pct. af arealet.

Bureaukrati
Reformen og braklægningen gav utrolig meget bureaukrati. Og mange frustrationer hos landmændene. Selvom »præmiebeløbet« for braklægning det første år var 2.107 kr./ha.
Især hvor braklægningen ramte »ny jord« – hede og mose dyrket op af nuværende ejer eller dennes far – var der meget modvilje imod braklægning.
De talrige tilhørende skemaer, som kom i flere meter »endeløse baner« og skulle udfyldes meget omstændeligt, mødte og-

så overordentlig stor modvilje.
De allerfleste landmænd opgav skemabehandlingen på forhånd og søgte bistand på planteavlskontoret.
Her tilbød vi kollektiv skemaudfyldning, som vi indkaldte landmændene til gruppevis 10 - 30 ad gangen med nogenlunde samme afgrøder og driftsform.
Men mange ønskede individuel, timebetalt assistance til ansøgningsskemaernes behandling, så dèt knoklede vi meget med i ugerne op mod ansøgningsfristerne.

Frustrationer
Ret meget før fristens udløb kunne man ikke komme igang, fordi detailreglerne eller fortolkningen af dem ændredes igen og igen. Det var meget frustrerende!
Da kunne man godt længes efter sin pen-

sionering – og mindes den gang, der var sport i og arbejdsglæde ved »at få to strå til at gro, hvor der før kun groede èt«.
Her bør nok indføjes, at braklægningskravene for jubilæumsåret 1996 reduceres noget, fordi reservelagrene er skrumpet stærkt ind.
Brakarealet i Danmark toppede i 1994-95 med næsten 10 pct. af landbrugsarealet. – Samme størrelsesorden som brakarealet udgjorde i vore oldeforældres tid, – da man måtte have brak i omdriften for at reducere mængden af kvik, tidsler og andet rodukrudt. Uden kemiske midler og med primitive redskaber.

Regionsudvalg
Det kollegiale forhold blandt planteavlskonsulenter i Ribe amt var udmærket i 1950'erne og 1960'erne.
Vi arrangerede ganske uformelt besøg på forskellige forsøgsstationer og markture med hidkaldte plantepatologer og andre specialister.
Alligevel var det et stort plus, da det i 1971 lykkedes at få etableret et regulært regionsudvalg for planteavl i Ribe amt med fuld tilslutning fra alle amtets land

LANDBRUG
grøn viden
NR. 156 ✿ JUNI 1995

Kvælstofudvaskning
efter tilførsel af kalkammonsalpeter og kvæggylle i sædskifte på sandjord

Tilførslen af plantenæringsstoffer influerer på indholdet af næringsstoffer i jorden, udbyttets størrelse og kvaliteten af afgrøden.
I spørgsmålet om forurening af vore vandløb og søer samt om grundvandets kvalitet, diskuteres det ofte hvor store kvælstofmængder, der tilføres drænvandet og grundvandet fra dyrkede landbrugsarealer, herunder hvilken indflydelse landbrugets gødningsanvendelse har på vandets indhold af kvælstof.
Både udfra et forureningsmæssigt som et ressourcemæssigt synspunkt er det af stor interesse at få klarlagt, hvor store mængder næringsstoffer specielt kvælstof, der udvaskes ved forskellig dyrkningsintensitet, både efter anvendelse af handelsgødning og efter husdyrgødning, samt ved forskellige dyrkningsmåder.
Denne Grøn Viden beskriver 15 års resultater mellem tilført kvælstofmængde og drænvandets indhold af nitratkvælstof i et 3 ha stort drænet areal. Hos gdr. Niels Jørn Nikolajsen, Næsbjerg.

V. Kjellerup, Afdeling for Plantevækstfaktorer, Forskningscenter Foulum, 8830 Tjele

Landbrugs- og Fiskeriministeriet
Statens Planteavlsforsøg

bo– og husmandsforeningers lokale udvalg og planteavlskontorer.
Herved fik vi en langt mere målrettet forsøgsplanlægning, specielt vedrørende grovfoderdyrkning, som var særlig relevant i Ribe amt.

Med specielle høstmaskiner blev grovfoderforsøgene bedre og mindre arbejdskrævende.

I samarbejde med Askov Forsøgsstation fik vi gennemført betydningsfulde forsøg om kvælstofudvaskning fra handelsgødning og gylle hos Niels Jørn Nikolajsen, Næsbjerg.
Vi fik en regionsberetning om forsøg og andet aktuelt. Plus et fornuftigt økonomisk grundlag for forsøgsarbejdet, så de lokale foreninger, der gjorde mest ved forsøgsarbejdet, blev tilgodeset økonomisk af dem, der ikke fik gennemført ret mange forsøg.
Vi ansøgte om og fik via Landskontoret bedre hjælpemidler såsom gødningsspredere sprøjter og høstmaskiner fra Landbrugets Produktivitetsudvalg, ligesom vi fik fastere rammer om planteavlsudstillinger ved amtsdyrskuer, regionsmøder om plantebeskyttelse, faste årlige ekskursioner med mere.

Udvalget arrangerede også flerdages ekskursioner med bus til Holland for at studere græsproduktion og til Sydtyskland angående »Integreret Planteproduktion« – som der er blevet forstærket debat om i 1995-96 – hvor der også er ivrig diskussion om økologisk landbrug – som drives på godt én procent af Danmarks landbrugsareal.

Fem-seks malkekvægbrug på Vardeegnen er i gang med økologisk produktion og flere spekulerer på det i jubilæumsåret.

Landbrugets Rådgivningscenter
Som lokal konsulent har det været meget værdifuldt at have »Landskontoret« som en slags støttepædagog i bagggrunden.
Både indenfor planteavl og landboretslige spørgsmål.
Den årlige planteavlsberetning samt løbende orienteringsskrivelser i forskellige aktuelle udformninger har lettet problemet med at følge nogenlunde med i den hastige udvikling på de mange delområder – gødskning, plantebeskyttelse, vanding, miljøregler, slam, markstyring, erstatningstakster, etc.
Aktuelle seminardage har Landskontoret også arrangeret mange af.

Landbrugets Informationskontor's fine pjecer, lysbilleder og film bør også nævnes. De har gavnet meget i de forskellige former for undervisning og vejledning.
Forskellige firmaer indenfor frø-, korn-, gødnings- og kemikaliebranchen har også nu og da leveret gode informations- og undervisningsmaterialer, ligesom deres møder og ekskursioner i ind- og udland har haft både faglig og kollegial værdi.

Eftertanker
De seneste års kedelige konstateringer af restkoncentrationer af ukrudtsbekæmpelsesmidler i grundvand – og ikke mindst de kommentarer, det har givet anledning til fra mange journalister og andre – i retning af »miljøsvineri« og »landbrugets uhæmmede overforbrug af sprøjtegifte«, påvirker naturligvis – også – en gammel planteavlskonsulent, som har skrevet »recepter« på ukrudtsbekæmpelse i tusindvis.
Har jeg været et »miljøsvin« og er jeg skyldig i de grundvandsforureninger, som konstateres på Vardeegnen, fra midler udsprøjtet af de landmænd, jeg har vejledt?
Mit svar er et klart **nej**. Jeg giver med god samvittighed – men med stor skuffelse – skylden til dé offentlige myndigheder, der løbende har kontrolleret, undersøgt og godkendt alle de midler,

som jeg har tilrådet landboforeningens medlemmer at anvende.

Ikke kloge nok

Skammeligt, at ikke engang landets offentlige myndigheder var kloge nok og/eller havde tilstrækkelig effektiv undersøgelsesteknik til, at vi kunne have undgået disse kedelige konsekvenser af noget, der er sket med myndighedernes »blå stempel«.

Også skammeligt, at der ganske givet har været ***over***doseret langt mere på offentlige arealer end på landbrugsarealer.

Landmænd har været gode til at stå tidligt op om morgenen for at få bedre effekt af lavere doseringer – og for at spare mange kroner.

Afslutning

Det har været meget spændende, udfordrende, meningsfyldt og ofte morsomt at være med i den udvikling, der er sket i landbruget og i landboforeningen fra 1957 til 1994.

Selvom halvfemsernes tiltagende bureaukrati stjal en del af arbejdsglæden i den sidste ende, har det positive alligevel stor overvægt. Samarbejdet med den enkelte landmand, med formænd, bestyrelser, udvalg og kollegaer, og de tillidsforhold, der har været fremherskende, har øget både arbejdsglæden og livskvaliteten.

Sammenhold fremover

Samarbejdet og sammenholdet i en landboforening bliver ikke lettere efterhånden som specialisering gør medlemmerne og deres interesser mere forskellige.

Mit jubilæumsønske til Varde Landboforening skal være, at det fortsat må lykkes at finde formænd og bestyrelsesmedlemmer med talent for samarbejde og sammenhold, så der igen – både om 25 og om 50 år vil være grundlag for et festligt jubilæum.

Til lykke med 150 års jubilæet!

Udviklingen i kvægbruget fra sidst i 60'erne til 1996

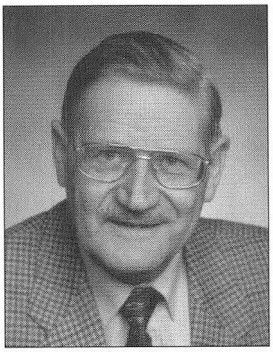

Af Henning Petersen

Sidst i 1960'erne blev det mere og mere klart, hvor stor en rolle foderomkostningerne spillede for den samlede økonomi i kvægholdet. Bytteprisen på mælk og fodermidler var meget dårlig. Et kg mælk blev afregnet med ca. 55 øre og prisen på en foderenhed A-blanding var ca. 65 øre og C-blanding kostede 75 øre pr. foderenhed.
Gode kælvekvier kostede ca. 2.000 kr. Foderomkostningernes rolle i kvægholdets økonomi blev også godt illustreret i bidragsregnskaberne, som netop på dette tidspunkt var i stærk fremgang.

Det var baggrunden for, at man i landboforeningen i 1969 traf beslutningen om, at man ville ansætte en fodringskonsulent.

Da det samme ønske imidlertid også var opstået i Ansager-Øse-, Varde Østeregns- og Esbjerg Landboforeninger, gik Ribe Amts Nordre Landboforening i efteråret 1969 sammen med dem og dannede et fælles Fodringskonsulentudvalg, hvis første formand blev Laurids Søgaard, Rousthøje.

Udvalgets første opgave var at ansætte en konsulent, hvilket skete med virkning fra den 15. november 1969 og dermed kunne fodervejledningen begynde.
Konsulenten fik kontor i Landbrugscentret i Varde og det var fra starten af klart, at arbejdet skulle ske i tæt kontakt med de øvrige fagafdelinger i centret.

Ser man tilbage før den tid, fandt der dog i et begrænset omfang foderplanlægning og foderregnskab sted via kontrolassistenter og avlskonsulenten eller dennes assistent.

Lærere i kvægbrugsfag på Riber Kjærgård- og Grindsted landbrugsskoler havde også i mindre omfang udarbejdet foderplaner til kvægbrugere i landbrugsskolernes nærområder.

Både kvæg og svin
Fodringskonsulentens arbejdsområde var dog ikke kun indenfor kvæg, idet han også skulle varetage produktionsvejledning indenfor svinesektoren. De øvrige aktiviteter indenfor svineproduktionen, avl, kåring og svinekontrolforening blev vare-

taget af svineavlskonsulent og Fællesledelsen for svin.

På grund af stigende efterspørgsel i svineproduktionen besluttede man i 1976 at lade hele vejledningen indenfor svin overgå til svineproduktionskonsulenterne, men forinden var den første SPF-besætning og den første krydsningsbesætning blevet oprettet på Vardeegnen.
Igangsætningen af disse skelsættende ændringer i svineproduktionen blev de sidste arbejdsopgaver for fodringskonsulenten vedrørende svineproduktion, inden dette arbejde overgik til svineproduktionskonsulenterne.
Som konsekvens af, at der nu kun skulle arbejdes med kvæg, blev navnet ændret fra Fodringskonsulentudvalget til Kvægbrugsudvalget.

Organisatoriske ændringer
I efteråret 1971 indgik Bramming og Åstrup Landboforeninger i samarbejdet, og det blev aftalt, at konsulenten skulle have en kontordag i Bramming onsdag eftermiddag. Onsdag var landboauktionsdag i Bramming
Dette samarbejde fortsatte frem til efteråret 1975, hvor der skete en større omorganisering, idet Esbjerg- samt Bramming og Åstrup Landboforeninger indgik i det nye Kvægbrugsudvalg omkring Brammingcentret.
Samtidig indgik Nr. Nebel Kredsforening, Varde-Oksbøl Husmandskredsforening, og Nr. Nebel Landboforening i Varde Kvægbrugsudvalg. Skæringsdatoen blev den 1. oktober 1975.

Kvægbrugsudvalget kom nu til at bestå af seks personer. En valgt fra hver af de seks deltagende foreninger.

I 1986 skete der igen organisatoriske ændringer, idet Nr. Nebel Kredsforening og Varde-Oksbøl Kredsforening blev sammenlagt, og udvalgets sammensætning ændres dermed fra seks til fem personer. Kvægbrugsudvalget har således gennem årene vist, at det har været forandringsparat, når der har været organisatoriske eller strukturmæssige forhold, der har talt for samarbejde og tilpasninger.

Med virkning fra 1. januar 1994 blev Vardeegnens-, Ansager-Øse og Varde Østeregns Landboforeninger samlet som Varde Landboforening. Den nye forening får tre medlemmer i udvalget. Vardeegnens Familielandbrug samt Nr. Nebel Landboforening, fik begge en observatør i udvalget, så det nu bestod af fem medlemmer plus to observatører.

Vejledningen i fårehold blev i efteråret 1988 reorganiseret og udlagt til de enkelte amter. Og efter anmodning fra amtsforeningerne blev det besluttet, at Kvægbrugsudvalget skulle varetage vejledningsopgaverne i fårehold i Ribe amt.

Udviklingen i kobestanden
Antal køer pr. 100 ha landbrugsareal.

år:	1971	1989	1994	
Ribe Amt	49	50	50	
Varde og Helle kommuner 1)	55	55	55	2)
Hele landet	38	30	30	

1) Danmarks Statistik har i perioden 1971 til 1989 opgjort kvægbestanden på kommunebasis. Tallene fra Varde og Helle kommuner vil være et godt udtryk for kvægtætheden i Varde Landboforening.

2) Tallet er delvis skønnet, idet der nu ikke længere foretages opgørelse på kommunebasis.

Rådgivning i fodring og produktion

Det første vejledningssystem, der blev sat i gang indenfor kvæg, var start af en fodervejledningskreds. Besætninger tilknyttet denne ordning fik mod en mindre betaling tre årlige konsulentbesøg. Succesen med dette arbejde samt de andre opgaver, der hurtig kom, betød, at allerede i 1971 blev arbejdskraften udvidet med en konsulent.

Der var to hovedproblemer, der var gennemgående i næsten alle besætninger på det tidspunkt. Det var høje foderomkostninger i forhold til mælkeindtægten og for lille mælkeydelse pr. ko.
En typisk vinterfoderplan til nykælvere, som skulle have 15 til 16 foderenheder, var 6 foderenheder grovfoder, 4 foderenheder roer samt hø og halm og en smule ensilage, samt 8 til 10 foderenheder A- og C-blanding.
I sommerperioden afgræsning suppleret med A-blanding og roetopensilage i græsknappe perioder.

Kunsttørret græs var et nyt fodermiddel, der var ved at vinde indpas i foderrationen på egnen omkring det nyetablerede Nybro Tørreri.
Grovfoderandelen var altså lille i forhold til det, der er almindeligt i dag. Og med den situation at et kg kraftfoder kostede mere end et kg mælk, var vejen frem til at nedbringe foderomkostningerne, at øge grovfoderandelen og nedsætte kraftfoderforbruget, samt udnytte foderet bedst muligt.
Der var især to perioder af året, hvor mælkeydelsen faldt stærkt. Det var omkring grundlovsdag og om efteråret. Disse fald i ydelsen betød, at den samlede årsydelse blev lav.

Faldet i ydelsen omkring grundlovsdag var forårsaget af, at forsommerens græsvækst aftog, samt at græssets kvalitet ændrede sig drastisk. Det gik især ud over forårskælverne, og ofte kom deres mælkeproduktion ikke op på fuld styrke igen.
De to dominerende græsarter var Thimote og Hundegræs, og de er som bekendt meget stængeldannende og langsomt startende igen efter slæt.
Suppleringsfoderet, som i næsten alle tilfælde var A-blanding og roetopensilage, blev sat ind for sent og i for små mængder, da prisen som allerede nævnt var høj på A-blanding i forhold til mælkeprisen.
Men sommertiden var trods alt en god tid både for køerne og »fodermesteren«. Og mange så frem til at få køerne på græs; både på grund af arbejdslettelsen og den mindre kraftfoderregning.

I efterårstiden var muligheden for supplering af græsset med andre grovfodermidler ofte ringe. Den bestod som regel af roer med top og krop trukket op med håndkraft og kørt hjem med trillebør eller på ladet af en vogn trukket af traktoren. Det var almindeligt at servere disse roer for køerne uskårne, hvilket især var et problem for unge køer i tandskift.

Løsningen af de to hovedproblemer var altså koblet meget sammen med en forbedret grovfoderforsyning, især i sommertiden og efterårsperioden, og at få det sat tidsnok ind før ydelsen var faldet.
Udbredelsen af vandingsanlæggene, bedre græsblandinger, større grovfoderareal og nye grovfoderafgrøder og forbedret ensileringsteknik, samt mange andre forhold, har for lang tid siden ændret disse

forhold. Men det var situationen omkring 1970.
Det er måske også fra dette tidspunkt, at udtrykket: »Vinterfodringen er en videnskab men sommerfodringen en kunst«, stammer.

Et tredje område, som var »oppe i tiden«, var at få udviklet nye og velegnede mineralblandinger, hvilket også foderstofbranchen gik meget positivt ind i.
Mange marker, specielt hvor kvierne afgræssede, var på det tidspunkt meget fosforfattige.

Produktionskontrol
Snart kom ordet produktionskontrol ind i billedet, og det gav stødet, til at Eendags foderkontrollen blev sat i værk, og begreber som foderudnyttelse og restbeløb pr. ko pr. dag blev dagligdags begreber og nøgletal i produktionsstyringen.
Med indførelse af Een-dags foderkontrol blev vægten for alvor indført som et arbejdsredskab i vejledningsarbejdet.

Det var også på det tidspunkt, at analyse af grovfoderet for alvor tog fart. Der var især behov for at få foderværdien af ensilagen bestemt. Kvaliteten af græsensilagen varierede nemlig meget, og man skulle til at lære et helt nyt grovfodermiddel at kende, nemlig helsædsensilage.
Mængden af ensilage steg hurtigt, og samtidig skete der en kraftig kvalitetsforbedring, hvilket maskinstationernes hurtige og sikre ensileringsteknik bidrog væsentligt til.

Besætningerne blev større og større for hvert år der gik, og samtidig var de økonomiske konjunkturer ikke altid lige gunstige for kvægbruget. Det gav stigende behov for øget styring og produktionskontrol i besætningerne.
Kvægbrugskontoret gik derfor sammen med nogle interesserede kvægbrugere i gang med at udvikle et styrings- og kontrolsystem til brug i kvægbesætninger.

Der blev fra medarbejdernes side og de deltagende kvægbrugere udført et pionerarbejde, som resulterede i et produktionskontrolsystem, i det daglige kaldt PFK (**P**eriode**F**oder**K**ontrol), som bredte sig ud over landet. Det har fungeret lige

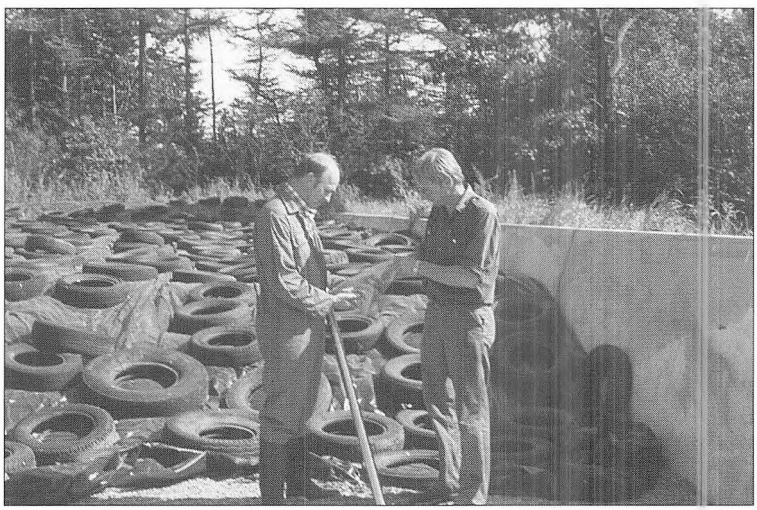

Udtagning af ensilageprøve til analysering for foderværdi.
Prøven vurderes af gdr. Hans Chr. Bruun, Orten, og landbrugstekniker Leo B. Madsen, Landbrugscentret, inden indsendelse til laboratoriet.

siden uden grundlæggende ændringer. Først her i foreningens jubilæumsår sker der en større modernisering og omlægning.

Interessen for fodervejledning og produktionskontrol steg stadigvæk blandt egnens kvægbrugere, og det betød ansættelse af mere arbejdskraft og antallet af medarbejdere kulminerede i 1985 med 3 konsulenter og 4 teknikere. Der var da 249 medlemmer/besætninger til fodringsvejledningskredsen, 90 til PFK og 61 besætninger til Een-dags foderkontrol.
Til forbedring af service-niveauet over for kvægbrugerne blev der i 1982 taget EDB-udstyr i brug til opgørelse af periodefoderkontrol, Een-dags foderkontrol og i mindre omfang besætningsprognoser. Siden er der udviklet et EDB-baseret foderplanlægningssystem, der inddrager den nyeste viden om fodring, og samtidig kan beregne den billigst mulige foderplan.

Mælkepris og kraftfoderpris
Øre pr. kg sødmælk med 4,20 pct. fedt. Kraftfoder lavprocentig blanding.

År	1969/70	1979/80	1984/85	1989/90	1994/95
Sødmælk	55	168	242	272	248
Kraftfoder	70	143	177	175	136

Udviklingen i foderforsyningen
Der er over de sidste 25 - 30 år sket meget væsentlige ændringer i kvægets foderforsyning. Nye fodermidler er kommet til, og grovfoderet er blevet mere dominerende i foderrationen. I begyndelsen af 1970'erne kom byghelsæden på banen, samtidig med at interessen for græsensilage var stigende. Ærter og hestebønner har været prøvet både i ren bestand til modenhed og som ensileringsafgrøde. Ærter har vundet indpas og bliver brugt både som ensileringsafgrøde og til modenhed. Den sidst tilkomne ensileringsafgrøde, som har vundet betydeligt fodfæste, er majs.

Snitning af byghelsæd til ensilering. Skamstrup Maskinstation på en mark ved Nordenskov.

Roearealet er til gengæld reduceret og på mange ejendomme er roedyrkningen ophørt.

NH_3-behandlet halm var i mange år en væsentlig del af kviernes vinterfoder. Og de store plastdækkede halmstakke stod ved næsten enhver gård.
Halm er ikke længere et billigt fodermiddel, og da der samtidig er miljømæssige problemer med ammoniakken, er dette fodermiddel gået stærkt tilbage.
Der har været mange forskellige alternative fodermidler inde i korte perioder, blandt andet matriumludet snittet halm, og en af de mere kuriøse var tørret hønsegødning.

Kunsttørret græs, melasse, roepiller og kartoffelpulp var kun anvendt i få besætninger omkring 1970. Siden er anvendelsen heraf øget.

Det er svært at tale om en typisk foderration i 1996 alene af den grund, at der kun i godt og vel halvdelen af besætningerne anvendes roer. Når roerne går ud af foderplanen, bliver ca. halvdelen af foderenhederne erstattet med ensilage og den sidste halvdel med korn eller andet letfordøjeligt foder som kartoffelpulp, melasse eller roepiller.

Men det er helt klart, at den mest betydende ændring i foderforsyningen er sket ved en kraftig forøgelse af ensilageforbruget.

Den større mælkeproduktion på ca. 3.000 kg mælk, som en ko producerer mere pr. år nu, end den gjorde for 20-25 år siden, bliver således i altovervejende grad produceret på ensilagefoder.

Ensilagen består af græs, helsæd af byg, hvede eller ærter samt majs – med byghelsæd som den mest dominerende.

Fra foderskovl til fuldfoderblander
Kvægbrugerne på Vardeegnen har altid været med i front, når det gælder produktionseffektiviteten i kvægholdet. Der er bygget mange nye og større stalde, siloer og foderlader samt opbevaringsplads til gyllen og den faste gødning. Der er indført ny teknik til at lette arbejdet med fodring, malkning og udmugning i staldene. Foderskovlen er blevet afløst af elektronisk styret udfodringsteknik og fuldfoderblandere, og spandemalkningen er afløst af rørmalkning med automatisk aftagning af malkesættet, og i løsdriftsstaldene bliver køerne malket i en malkestald. I 1996 går en tredjedel af køerne i Ribe amt i løsdrift.
Men produktionseffektiviteten er også steget væsentligt som følge af, at der er taget nye og forbedrede fodringsprincipper i anvendelse samt på grund af, at der er sket store forbedringer i foderets kvalitet.

Ydelsesstigning
Mælkeydelsen pr. ko er som bekendt steget kraftigt. Det har der været mange grunde til. Jeg vil fremhæve to grunde, som specielt – ud over det avlsmæssige – har været medvirkende.
Den første er den kraftige stigning i brug af ensilage af høj kvalitet. Fremskridtene på dette område skete især i sidste halvdel af halvfjerdserne og begyndelsen af firserne, og udviklingen er fastholdt og fortsat.

Det andet område er overgangen til nye og forbedrede fodringsprincipper, som

praktiske erfaringer, forsøg og den biologiske udvikling har medført.
Specielt har Helårsforsøg med Kvæg vist vejen med deres praktiske fodringsforsøg, hvortil kvægbrugere i Varde Landboforening også har bidraget.

Malkekøernes ydelse i Vestjyllands Kontrolforening

År	1969/70	1979/80	1989/90	1994/95
Kontrollerede besætninger	2.554	1.790	1.274	1.102
Antal køer	45.324	67.552	59.849	62.565
Kg smørfedt pr. ko	200	220	303	318
Kg protein pr. ko			234	249

Bemærk den store stigning i smørfedtydelsen i 10-året fra 1979/80 til 1989/90

I midten af 1970'erne blev forsøgene med strategifodring afsluttet. Princippet er at tildele foder efter forventet ydelse i den første del af laktationsperioden, typisk de første fire til seks måneder.
Det var et væsentligt brud med det hidtil anvendte princip, hvor foderet skulle tildeles individuelt efter den aktuelle ydelse målt ved kontrolleringen.
Det nye princip forudsatte et godt strukturfoder efter ædelyst. Det vil sige god ensilage for at få succes. Fremkomsten af fodringsprincippet faldt sammen med interessen for at anvende meget mere ensilage end tidligere, og med de kraftige besætningsudvidelser, der fandt sted i midten og sidst i 1970'erne efter optagelsen i EU.

I 1980'erne fik vi et nyt proteinvurderingssystem til malkekøer, som har betydet enormt meget for proteintildelingen. Proteinbehovet regnes nu i AAT (Absorberbare Aminosyrer i Tarm) og PBV (Proteinbalance i Vom).
Det har medført, at proteintildelingen til køerne er blevet reduceret med 10 - 15 pct. Dette har betydet en væsentlig reduktion i mængden af kvælstof, som udskilles i koens urin; samt en sundere ko.

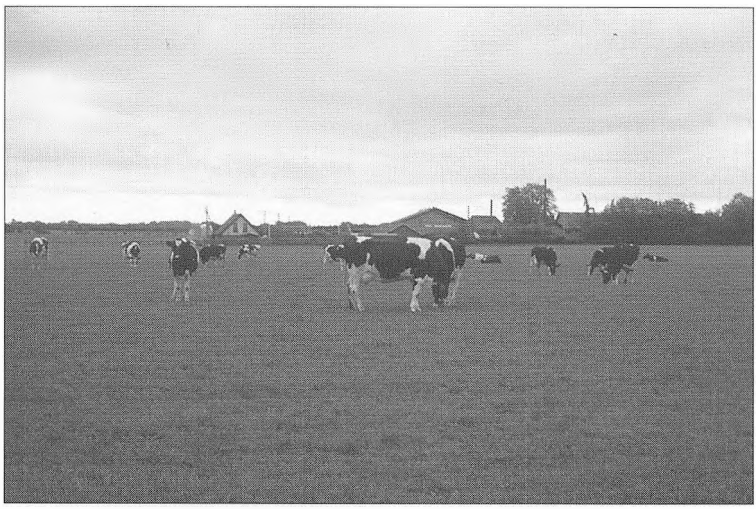

Køer på græs ved Helle Hallerne, Vrenderup. Afgræsning efter princippet reguleret storfold.

Ved tilrettelæggelse af køernes fodring tages der ligeledes meget hensyn til, at de som drøvtyggere er i stand til at udnytte meget grovfoder, og at der skal være sammenhæng mellem foderets indhold af næringsstoffer og dyrenes reelle behov.

Nye produktioner

Nye produktioner er gennem årene kommet til. Et af de nyere skud på stammen er økologisk mælkeproduktion, som er blevet en naturlig del af kvægbruget på Vardeegnen. En af grundpillerne i den økologiske mælkeproduktion er fodring med et stort hjemmeavlet økologisk foder, som er dyrket uden brug af handelsgødning og kemikalier. Siden 1992 har der i Varde Landboforening været 3 økologiske malkekvægbesætninger med tilsammen ca. 225 køer. Og flere nyomlagte får økologisk status i 1996.

Mælkekvoter

Med indførelsen af mælkekvoter i 1984 blev der iværksat en kraftig styring og regulering af mælkeproduktionen på den enkelte kvægejendom.
Man forventede, at kvoteordningen ville virke lammende på strukturudviklingen. Men der er udlejet og handlet så meget jord med mælkekvoter, at Danmarks mælkekvote i 1996 udfyldes af ca. 14.000 producenter. Ved indførelsen af kvoteordningen var der ca. 32.000 mælkeproducenter.

Kødkvæg

Omkring 1960 var kødproduktion på ammekøer næsten et ukendt begreb på Vardeegnen; men med udsætning af malkekøer fra en del ejendomme og med flere fritids- og deltidslandbrug, var grunden lagt til en øget interesse for kødkvæget. Det var dog først fra midten af firserne, at antallet steg støt, samtidig med at mælkekvoterne bevirkede en nedgang i antallet af malkekøer.

Racemæssigt spænder kødkvæget vidt. Det er hovedsageligt racer fra Frankrig, England og Skotland, der har vundet indpas.

På landsplan har antallet af ammekøer nu stabiliseret sig omkring 120.000 - 125.000.

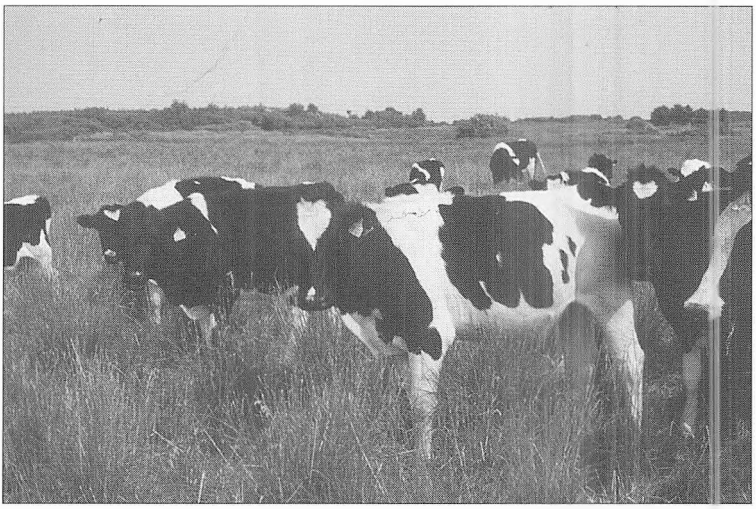

Kvier afgræsser marginaljord. Roust Mose.

Hvis antallet af malkekøer fortsat vil falde på grund af kvoteordningen, og hvis de forskellige støtteordninger til beskyttelse og udvidelse af såkaldt miljøfølsomme områder – såsom Varde ådal og marskengene – vil få arealerne med varigt græs til at stige stærkt, vil der blive basis for flere ammekøer. Men prisforhold vil naturligvis også spille ind.

Kvalitet og sundhed

I landboorganisationerne indså man tidligt, at der var behov for at gøre en særlig indsats omkring husdyrenes sundhed. Det resulterede i, at man dannede Ribe Amts Husdyrsundhedsudvalg.
Sundhedsudvalget er sammensat af repræsentanter fra landboorganisationerne, dyrlæger og konsulenter.
Kvægbrugsudvalget blev ret hurtigt inddraget i dette arbejde og havde sekretærposten fra 1985 til 1991. Netop i den tid hvor saneringen af kvægsygdommen IBR kulminerede og blev afsluttet.

Arbejdet med mælkekvalitetsrådgivningen blev styrket, da Mejeriernes Fællesorganisation ved en reorganisering af dette arbejde placerede to mælkekvalitetsrådgivere på Landbrugscentret i Varde med tæt tilknytning til Kvægbrugsafdelingen.

Tidligere var efterspørgslen efter vejledningen nært knyttet til ønsket om stigende udbytter og stigende effektivitet. I de senere år er der sket en drejning, der i produktionen går mere på kvalitet end kvantitet, kombineret med ønsket om en produktivitétsfremgang.
I det lys skal også interessen for den økologiske produktion og integreret kvægproduktion ses.

Fremtiden?

Landboforeningen oprettede kort tid før sit 125 års jubilæum et kvægbrugsudvalg og en konsulenttjeneste med det formål at styrke vejledningen omkring kvægbruget. Medlemmerne tog straks godt imod dette tilbud og har brugt det siden.

Udviklingen mod stadig større men færre besætninger vil utvivlsomt fortsætte, men for de der ønsker at fortsætte produktionen og for de nyetablerede der kommer til, vil det være af afgørende interesse at frembringe en produktion af højest mulig kvalitet og med lavest mulige omkostninger.
Fremtiden vil uden tvivl give mange udfordringer til kvægbruget.

På denne egn har kvægbrug altid været et af de bærende elementer i landbruget, og Vardeegnen er stadig én af de mest kvægrige dele i landet. Det vil den også være i de kommende år.

Fra vildsvin til bacongris

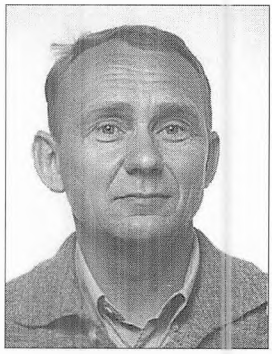

Af Henning Ø. Bloch

Svinerådgivningens udvikling
De sidste fritlevende vildsvin i Danmark blev skudt i 1802 i skovene omkring Silkeborg.
Efter næsten 200 år er der igen mindre bestande af fritlevende vildsvin, opstået af undslupne dyr fra fangenskab.
Disse bestande vil svineproducenterne meget gerne have fjernet på grund af smittefare.

Miljøministeriet har efter stort pres, dels fra svineproducenterne og dels fra veterinærerne, mere eller mindre helhjertet besluttet, at den største vildsvinebestand – i Lindet Skovdistrikt – skal bortskydes eller reduceres til et »passende niveau«.

Efter år 1800 gik tamsvinet ind i en fremgangstid og blev til det, det er i dag, nemlig en væsentlig bidragyder til den danske samfundshusholdning.
Eksportværdi af svinekød i 1994 var 21 milliarder kroner.

Det har gennem tiderne været en meget svingende forretning at være svineproducent.
I 1930'erne indførtes svinekort på grund af overproduktion af svin.
I bogen »Fra vildornen til baconsvinet«, skrevet af Salomon Frifelt i anledning af Esbjerg Andels Svineslagteri's 50-års jubilæum i 1938, kan man læse om svineregulering anno 1574: »Hvem der har flere svin, end han har føde eller himmel til, skal bøde 1 tønde øl til byen uden betaling«. Denne begrænsning af svinebestanden var begrundet af miljøhensyn, idet datidens svin skulle finde deres føde i skovene.
Overført til nutidens harmonikrav omkring jordareal i forhold til mængden af husdyrgødning.

Den første egentlige rådgivning vedrørende svin startede først omkring 1895, hvor de første svineavlscentre oprettedes.
Svineavlsarbejdet var stærkt styret af slagterierne på grund af eksporten til England af de såkaldte bacongrise, hvor det var vigtigt at få så kødfulde svin som muligt.
Esbjerg Andels Svineslagteri opkøbte avlsorner på forskellige avlscentre og udstationerede dem hos nogle af andelshaverne. I 1937 var der udstationeret avlsorner hos 47 af slagteriets leverandø-

rer. Dyrene, som blev brugt ude i fremavlsbesætningerne, blev udvalgt af et lokalt kåringsudvalg, der i 1950'erne og 1960'erne bestod af gdr. Harry Jensen, Nr. Nebel, gdr. Ejner K. Hansen, Billum, der selv havde avlscenter, og husdyrbrugskonsulent Harald Peen, Varde.

Fodringsvejledning udførte en af Harald Peen's assistenter (Peter Arthur Jensen 1956-61).
Da Henning Petersen i 1969 blev ansat som husdyrbrugskonsulent i Varde, varetog han fodervejledningen for svin i nogle år. Henning Petersen nåede, inden han afgav svinerådgivningen i 1975, at være med til at starte den første S.P.F.-besætning i området i 1973 hos Arne Bech Sørensen, Rousthøje.

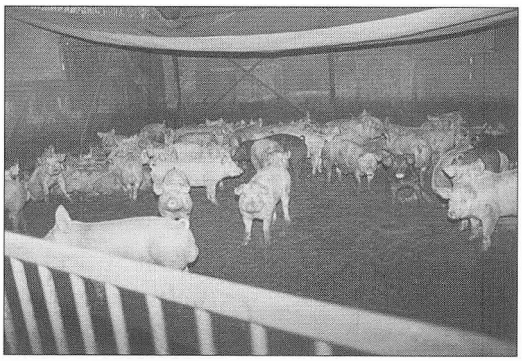

Svinekontrolforeningerne
Svinekontrolforeningerne blev dannet i 1957-58. Der var på et tidspunkt 7 af dem i Ribe Amt.

Svinekontrolforeningernes opgave var at veje slagtesvinene ude hos landmanden og sætte svinene i foderklasser efter vægt, såkaldt restriktiv fodring. Svinekontrolassistenterne kom rundt hver 14. dag.
I maj 1974 holdt Sammenslutningen af Svinekontrolforeninger i Ribe Amt møde, hvor man drøftede en sammenlægning af kontrolforeningerne. Resultatet blev én forening i Ribe Amt, som endnu eksisterer den dag i dag.

I 1971 blev der i "6. distrikt" (Ribe og Ringkøbing amter) ansat en (special) svineavlskonsulent, som skulle vejlede både avlscenterejere og almindelige producenter. Men i 1974 var presset fra almindelige svineproducenter for at få produktionsvejledning blevet så stort, at der blev indkaldt til møde om situationen.
Repræsentanter fra Landbo- og Husmandsforeningerne og konsulenter drøftede tingene. Man erkendte fra organisationernes side det stigende behov for kvalificeret vejledning, og da slagterierne var stærkt interesseret i at få svineproduktionsniveauet hævet – både mængdemæssigt og kvalitetsmæssigt – lykkedes det i 1975 at finde en samarbejdsform, hvor landboorganisationerne skaffede to statstilskudsberettigede personalenumre, hvor efter alle slagterier, der slagtede svin i Ribe amt – »andels« såvel som »private« – gik ind på at betale 10 øre pr. slagtet svin til den nye specialkonsulenttjeneste.
Det blev besluttet at ansætte 2 heltids svineproduktionskonsulenter i Ribe Amt.
I september 1975 begyndte Folmer Dam på Grindsted Landbrugscenter, som den første svineproduktionskonsulent i Ribe Amt. I juli 1976 ansattes Poul Erik Nielsen på Bramming Landbrugscenter.
1. maj 1986 blev der etableret et nyt svineproduktionskontor på Landbrugscentret i Varde.
Som ledende konsulent for området Bramming-Grindsted-Varde kom Mogens Bækgård.

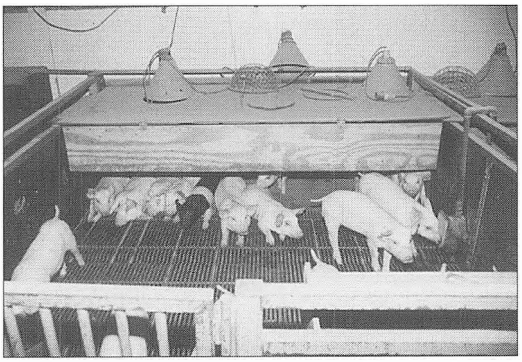

Brørupområdet ønskede fra foråret 1986 selv at administrere deres svinerådgivning. Det varede dog kun til efteråret 1988, hvor de vendte tilbage til »folden« igen.

Fra januar 1990 var svinerådgivningen for hele Ribe amt samlet i centret i Varde, og fra maj 1990 blev Jens Mortensen leder af kontoret. Derudover er der konsulent Claudi Andresen, og assistenterne Ulla Windinge, Inge Johnsen og Helle Nøddegaard.

Man arbejder her i jubilæumsåret med planer om at ansætte en driftsøkonomikonsulent på svinekontoret.

Svineproduktionsrådgivningen har altid været rettet mod størst mulig effektivitet i produktionen for dermed at opnå det bedst mulige økonomiske resultat for landmanden.

Nu er der også kommet andre værdinormer såsom dyreetik og velfærd. Forbrugerne vil vide, hvordan grisene har haft det under opvæksten.

Svineproduktionens udvikling

Beslutningerne om at krydse Dansk Landrace med især Yorkshire og indførelsen af S.P.F.-systemet først i 70'erne, samtidig med at man begyndte at fravænne grisene noget tidligere, har haft afgørende betydning for dansk svineproduktion.

Her nogle enkelte tal som fortæller lidt om udviklingen i den danske svinebestand og produktionsresultater.
Svinebestanden steg fra 1,8 mill. svin i 1945 til 10,8 mill. svin i 1995.

Antal producerede slagtesvin pr. årsso steg fra 11,7 i 1976 til 20,9 i 1995.

Dækningsbidrag i gennemsnit af resultaterne fra bidragsregnskaberne i 1975 og E-kontrolregnskaberne i 1994:

	D.B. søer og smågrise	Grise/årsso	D.B. slagtesvin	F.e./kg tilvækst
1975	1.600 kr.	13,1	94 kr.	3,40
1994	3.460 kr.	21,7	135 kr.	2,97

Tallene viser meget tydelig en stigning i effektiviteten i de 19 år; men tallene skjuler også en meget stor spredning i resultaterne imellem de enkelte bedrifter.

Opgaver for svinekontoret i 1996

Et godt aktiv for svinekontoret er »Effektivitetskontrollen«, som er et godt og nødvendigt instrument for den egentlige

produktionsrådgivning.
Også ERFA-grupper er en væsentlig del af rådgivningsarbejdet.
Mange landmænd anskaffer sig EDB-anlæg og kører her en eller anden form for E-kontrol som grundlag for styring af besætningen og ikke mindst for rådgivningen.
Endvidere arrangerer kontoret en hel del møder og kurser for svineproducenter, og rådgiver sammen med bygningskontoret om staldindretning.
En mindre del af rådgivningen er i forbindelse med opstart og produktion af udegående svin.

Fremtiden

Med den stadig hårdere internationale konkurrence for svinekød er det som svineproducent meget vigtigt og betryggende at have et godt, uvildigt rådgivningssystem i ryggen som det danske. Det er et rådgivningssystem, som er os meget misundt verden over; og det skal

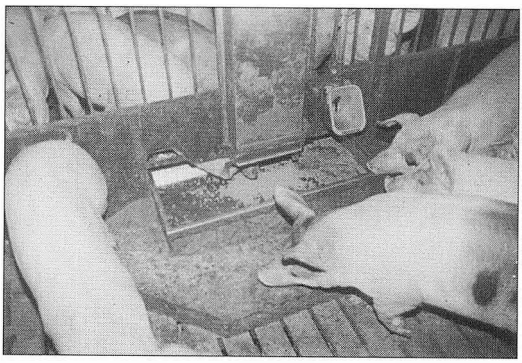

vi som landmænd gøre alt for at bevare.

Ser vi tilbage på tiden, som er gået, er der sket en kolossal udvikling indenfor den danske svineproduktion, og det er måske lidt svært at tro på, at det kan fortsætte i samme tempo, som i de sidste 25 år.

Men der er ingen tvivl om, at udviklingen fortsat vil gå meget stærkt, og her har rådgivningen stadigvæk en meget central rolle.

Regnskabsarbejdet før, nu og i fremtiden

Af Niels Jensen

Perioden 1919 - 1931

Før oprettelsen af regnskabsudvalget i 1931 blev der udført regnskabsarbejde af de ansatte planteavlskonsulenter. Konsulent Anton Pedersen, Varde, som fra 1915 til 1955 var planteavlskonsulent og sekretær, ansat af Ribe Amts vestre Landboforeninger, arbejdede med regnskab i perioden 1919 til 1930. I 1930 blev Th. Hansen Korsgård ansat som regnskabskonsulent i den sydlige del af området med kontor i Ribe, og J. Gregersen blev ansat i den nordlige del med kontor i Varde.

Perioden 1931 - 1956

Regnskabsudvalget begyndte sit virke den 26. marts 1931. Udvalget blev igangsat af fællesbestyrelsen for Ribe Amts vestre Landboforeninger.
Det fremgår af forhandlingsprotokollen for udvalget, at formanden for udvalget, Hans Kruse, Skovlund, på det første møde i marts 1931 fremlægger de tanker, man har gjort sig om regnskabsarbejdet. Udvalget ønskede oprettet tre regnskabskredse med kontorer i Varde, Ribe og Grindsted. Man fandt dog ikke tiden moden til oprettelse af den tredje kreds i Grindsted.

Det fremgår af mødereferatet fra marts 1931, at der blev arbejdet med to typer af regnskaber: A-regnskaber og B-regnskaber. Det besluttedes at de to konsulenter Th. Hansen Korsgård og J. Gregersen hver for sig skulle udarbejde beretning over A-regnskaberne, medens B-regnskaberne skulle indgå i en fælles beretning udarbejdet af konsulent Gregersen. Udvalgets sekretær, planteavlskonsulent Anton Pedersen skulle have "indseende" med beretningens udarbejdelse.

A-regnskaberne var regnskaber, der kan sammenlignes med de nuværende driftsregnskaber, og B-regnskaberne var en form for udvidet regnskab, hvor også den interne omsætning var medtaget. Dette kan sammenholdes med dét, vi i dag kender som produktionsgrensregnskaber.

Antallet af regnskaber i 1931 viser omfanget af arbejdet på dette tidspunkt.

	A-regnskaber	B-regnskaber
Konsulent Gregersen i Varde	50	7
Konsulent Korsgård i Ribe	48	10
I alt	98	17

I august 1947 blev konsulentstaben i den nordlige del udvidet med konsulent E. Reinholdt Jensen.

I denne periode var aktiviteten i regnskabsudvalgene meget begrænset. De enkelte konsulenter passede deres regnskaber og der var normalt kun ét møde om året i udvalget. Der blev udarbejdet en årlig beretning af hensyn til opnåelse af statstilskud til arbejdet.
Økonomisk var den enkelte konsulent selv ansvarlig for at tjene tilstrækkeligt til egen løn, og foreningernes økonomiske engagement var indskrænket til det modtagne statstilskud.

Perioden 1956 - 1966

Reglerne for statstilskud til regnskabsarbejdet blev ændret. Der blev stillet krav om, at regnskabsarbejdet skulle være en del af foreningernes aktiviteter og foreningerne skulle have det økonomiske ansvar for økonomien i regnskabsarbejdet.
I perioden blev flere og flere af medlemmerne regnskabspligtige, og antallet af kunder voksede.

Antal landbrugsregnskaber i perioden.

1955/56	110 stk.
1960/61	154 stk.
1964/65	287 stk.

Det stigende antal regnskaber gav grundlag for en ny struktur. Man ønskede området opdelt i regnskabskredse. Konsulent E. Reinholdt Jensens ansættelse flyttes i 1958 til Aastrup m.fl. Sognes Landboforening, og konsulent Peter Jensen ansættes. Han fratræder allerede i 1959, hvorefter konsulent Svend Aage Maretti tiltræder.
I 1962 ansættes konsulent Anna Brisson, og i 1964 blev den nuværende leder af skatteafdeligen konsulent B. Nybro Jensen ansat.

Personalet udvides betydeligt i perioden, og der er konstant pladsproblemer. De tidligere konsulenter har haft kontorer på deres bopæl, og regnskabskontoret lejer sig ind flere forskellige steder i Varde by. Først var der kontorer på Skansen og senere i Smedegade.

Regnskabsudvalget overvejer at købe ejendom på Lundvej i Varde, men efter drøftelser i bestyrelsen for Ribe Amts Vestre Landboforeninger besluttes det, at sammenslutningen skulle købe grund på hjørnet af Ndr. Boulevard og Lerpøtvej. Foreningen bygger her i 1966 en kontorbygning på 288 kvm. En del heraf indrettes til privatbolig for konsulent Svend Aage Maretti. I november 1966 flytter syv medarbejdere ind i bygningen sammen med to planteavlskonsulenter fra den jubilerende landboforening.

Perioden 1966 til 1978

I denne periode går det meget stærkt med antal regnskaber og kontoret udvikler sig allerede i begyndelsen af perioden til landets største regnskabskontor, og dét har det været siden på trods af, at flere kontorer siden er lagt sammen i rådgivningselskaber af forskellig art.

Antal landbrugsregnskaber i perioden.

1969/70	958 stk.	heraf 208 stk. i Ribe
1972/73	2.153 stk.	heraf 352 stk. i Ribe
1974/75	2.500 stk.	heraf 400 stk. i Ribe
1977/78	2.700 stk.	inkl. Bramming

Den stærke ekspansion krævede kapital til investeringer i lokaler, arbejdspladser m.v. I 1966 blev det derfor vedtaget at opkræve et indskud på kr. 200 pr. regnskab. Beløbet skulle bruges til at finansiere ovennævnte investeringer.
Der blev foretaget tilbygning til Landbrugscentret i 1971, og i 1975 blev oprettet en afdeling i Bramming, hvortil også regnskaberne fra Ribe blev flyttet.
Personalemæssig skete der særdeles meget i denne periode. I 1968 ansættes konsulent Erling Tornbjerg, der i 1975 flyttede til landbrugscentret i Bramming for at blive kontorleder der.
Senere blev der ansat flere driftsøkonomikonsulenter, blandt andet blev den nuværende leder af driftsøkonomiafdelingen Vagn Sørensen ansat i 1972.
I denne periode udviklede kontoret sig til at være et af de førende inden for driftsøkonomi. I 1977-78 havde kontoret 7 pct. af samtlige regnskaber i landboforeningerne i Jylland og 9 pct. af samtlige bidragsregnskaber. Kontoret arbejdede samtidig med analyser af resultaterne.

I landsberetningen 1977-78 topper Ribe amt med hensyn til landboforeningernes markedsandel af regnskaber på ejendomme over fem ha med 63 pct.
Den laveste procent er i Nordjylland med 37 pct.

I efteråret 1978 flyttede kontorets leder siden 1959, konsulent Svend Aage Maretti, til Nykredit i Ringkøbing.

I forbindelse med EF-tilslutningen i 1972 skete der en mærkbar stigning i interessen for driftsøkonomi, blandt andet på grund af de støtteordninger der fulgte med tilslutningen. Siden har støtteordningerne været en stor del af kontorets arbejde.
I forbindelse med EF-tilslutningen begyndte kontoret også at interessere sig for sociale forhold hos det enkelte medlem, og dette har siden udviklet sig til en ikke uvæsentlig del af kontorets rådgivningsydelser til medlemmerne. Udviklingen tog dog først rigtig fat først i firserne

I 1976 begyndte kontoret at anvende EDB til opgørelse af regnskaberne. De første par år skete indtastningen på optisk læsbare regneruller, og i 1978 fik kontoret de første terminaler med direkte adgang til LEC i Århus, hvor den EDB-mæssige behandling af opgørelserne blev og også i dag bliver foretaget. Vi anvender stadig i 1996 samme kommunikationsform til LEC.

Behovet for mere plads på Landbrugscentret var i 1979 så påtrængende, at der igen blev lavet tilbygning.

Kontorets aktiviteter blev i 1979 udvidet med en ejendomsafdeling, og konsulent

Johan Holm blev ansat som leder af denne afdeling.

Personalet på kontoret etablerede i 1980 en personaleforening, og denne blev sidst på året repræsenteret i driftsøkonomiudvalget.

Perioden 1978 til 1986

Konsulent Henning Bollerup, der var ansat på kontoret i 1977, blev kontorleder fra 1978.

Efter oprettelsen af kontoret i Bramming i 1975 fandt der en vis samkøring sted af kontorerne i Varde og Bramming.
I 1982 blev der foretaget en egentlig adskillelse af kontorerne i Varde og Bramming, og samtidig blev ejerskabet af landbrugscentrene ændret.
Følgende seks landboforeninger, Vardeegnens Landboforening, Ansager Øse og Omegns Landboforening, Varde Østeregns Landboforening (i dag sammenlagt til den jubilerende forening), Øster Herreds Landboforening, Nr. Nebel Landboforening og Esbjerg og Omegns Landboforening (i dag en del af Sydvestjysk Landboforening) dannede i 1982 **De seks landboforeninger I/S**, som erhvervede 6/7 af **Landbrugscentret Varde I/S**, den sidste 1/7 forblev i Ribe Amts Landboforeninger.

Antallet af regnskaber udviklede sig således

1980/81	2.760 stk.	inkl. Bramming [x]
1983/84	1.915 stk.	
1986	1.875 stk.	

[x] Ved opdelingen af kontoret i 1982 flyttedes 630 regnskaber til Bramming-kredsen.

Antallet af regnskaber på kontoret topper i begyndelsen af firserne. Strukturændringer i landbruget (læs sammenlægning af ejendomme), og krisen begynder at påvirke antallet af potentielle kunder til regnskabsføringen.

Efter en periode i halvfjerdserne med en voldsom inflation og stigende ejendomspriser kom der en stagnation ved indgangen til firserne.
Udviklingen i landbrugets økonomi blev meget stram, loven om henstandslån i realkreditten, gældssanering og senere den negative indkomstskat blev sat i værk.

Disse kriselovgivninger gav meget ekstra arbejde til kontoret.
Kontoret medvirkede ved gennemførelse af en række akkordordninger for medlemmerne.

I forhold til andre landsdele gjorde forholdvis mange landmænd her på egnen brug af akkordordninger.

Krisen bevirkede, at landbrugets kreditgivere begyndte at interessere sig mere for regnskaber, budgetter m.v. fra medlemmerne. Denne interesse har været til stede siden, og har medvirket til et øget arbejdspres for kontoret og positiv interesse for budgetter.

Perioden 1986 til 1996

Henning Bollerup blev i 1986 efterfulgt af Kristian Hansen som kontorleder. Han var ansat til udgangen af 1992, og den nuværende leder Niels Jensen tiltrådte 1. februar 1993.

Antallet af regnskaber i perioden.

1986	1.875 stk.	
1988	1.830 stk.	
1990	1.756 stk.	
1992	1.690 stk.	
1994	1.773 stk.	inkl. Nr. Nebel [x]
1996	1.724 stk.	

[x] Der var 197 regnskaber i Nr. Nebel i 1993.

Kontoret fik i 1993 en ny organisation. Denne var tiltrængt, dels på grund af tilbagegangen i antallet af regnskaber, og dels på grund at et stigende behov for rådgivning på økonomiområdet.

Kontorbygningerne var i 1993 meget nedslidte, og inventaret var nedslidt og ikke tilpasset den omfattende anvendelse af EDB på kontoret.
Der blev foretaget en renovering og ombygning af hele Landbrugscentret, og der blev indkøbt nye skriveborde og inventar. Samtidig blev der installeret EDB-netværk i hele Landbrugscentret.

I beyndelse af halvfemserne var der krise i landbrugets indtjening, delvis på grund af tørke i 1992. Der kom ny lovgivning om en ny gældssanering, som ca. 300 af kontorets medlemmer drog nytte af. Ordningen betød et meget stort arbejdspres for kontoret, og det var nødvendigt at forsømme andre væsentlige opgaver i denne periode.

Det fremgår af protokoller m.v., at der flere gange gennem tiden har været drøftet samarbejde mellem Regnskabskontoret i Varde og det lokale kontor i Nr. Nebel. Dén drøftelse blev taget op igen i 1993 og den 1. januar 1994 blev de to kontorer lagt sammen. Dog således at der stadigvæk er kontor i Nr. Nebel.
I 1994 påbegyndte kontoret en **lønservice** for medlemmerne, hvor vi udskriver lønsedler og overfører løn m.v. for medlemmernes ansatte.

Kontoret havde indtil 1995 en række regnskaber uden for landbruget.
En ny lovgivning for de registrerede revisorers arbejde bevirkede, at en registreret revisor fra 1. januar 1997 kun må arbejde med landbrugsregnskaber, såfremt denne er ansat af en landboorganisation.
Kontoret havde et regnskabshold, der næsten udelukkende bestod af kunder uden for landbruget. Dette regnskabshold blev primo 1995 solgt til den tidligere holdleder Niels Jørn Hansen, som dannede selskabet Revision Varde ApS. Dette selskab forblev på Landbrugscentret som lejer.

Farmsekretær er et nyt tilbud til kunderne i halvfemserne. Sekretæren kommer ud på ejendommen og foretager behandling af kassekladder og andet forefaldende kontorarbejde hos den enkelte landmand. Mange af de landmænd, der foretager bogføringen på egen PC'er anvender farmsekretæren til dette arbejde.

I 1993 blev advokat Jocob Carl ansat på ejendomskontoret, og han driver samtidig med ansættelsen sit eget advokatfirma fra Landbrugscentret. Denne konstruktion har været nødvendig, fordi der lovgivningsmæssigt er visse arbejdsområder, hvor kontoret ikke kan yde service og rådgivning over for medlemmerne med ansat personale.

I jubilæumsåret har kontoret fået en EDB-afdeling, der dels skal betjene landbrugscentret og dels betjene de af kontorets medlemmer, der anvender EDB til bogføring m.v. på egne PC'er på ejendommen.

1996 og fremtiden

Regnskabsudvalget har i de seneste år arbejdet på at fremtidssikre Regnskabskontoret. Det har været udvalgets mål at fastholde kontorets position som et af landets førende regnskabskontorer. Et led i denne udvikling har været kontorets arbejde med indføring af **kvalitetsstyring** af kontorets arbejde. Denne proces har været meget omfattende og har medført en række nye tiltag for kontoret. Her skal nævnes et par af de væsentligste.

Alle medarbejdere gennemfører en registrering af alle arbejdsfunktioner i et time/sagssystem. Dette system anvendes som faktureringsgrundlag, og fra 1996 vil der blive udfærdiget specificerede fakturaer med angivelse af timeforbrug og timepris på de enkelte arbejdsopgaver.

Der er gennemført en virksomheds- og medlemsanalyse i 1995. Analyserne er udgangspunkt for de fremtidige målinger af kontorets udvikling.

Der er udfærdiget en målsætning for udvalgets og kontorets arbejde. I denne fastlægges kontorets politik, og der sættes mål for arbejdet. Der er lagt meget vægt på en udbygning af samarbejdet med de øvrige fagkonsulenter.

Der er udarbejdet en organisationsplan for Landbrugscentret Varde I/S, hvor centret og de enkelte afdelinger er beskrevet.

Der er udarbejdet en fælles personalepolitik for hele Landbrugscentret.

I løbet af 1996 forventes kontorets første kvalitetshåndbog at blive færdiggjort. Den vil indeholde målsætning for kontoret og Landbrugscentret Varde I/S, beskrivelse af organisationen og medarbejderhåndbog. Desuden vil der være en beskrivelse af kvalitetskontrollen, herunder den kontrol der skal gennemføres internt og eksternt.

Der gennemføres en systematisk efteruddannelse af kontorets personale. Der vil blive lagt vægt dels på det faglige niveau, men også bløde områder som eksempelvis rådgivningslære, samarbejdsrelationer m.v. vil indgå.

Kvalitetstyringen har til formål at gøre det muligt at tilpasse kontorets serviceydelser og rådgivning til den enkelte landmand/medlems behov og ønsker.

Målet er at indgå individuelle aftaler med den enkelte landmand om, hvilke serviceydelser og rådgivning den enkelte har behov for og ønsker udført af kontoret, og i hvilket omfang disse ydelser ønskes udarbejdet/leveret i samarbejde med de øvrige afdelinger på Landbrugscentrene.

Det er fremtidsplanen at yde landmanden den bedst mulige totalrådgivning.

Foreningens aktiviteter i jubilæumsåret

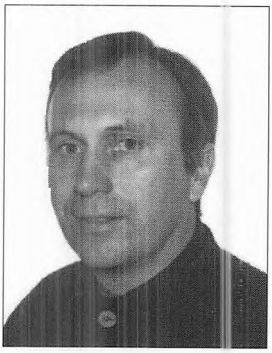

Af Peder Chr. Thomsen

Varde Landboforening udsender hvert år tre skriftlige meddelelser til alle medlemmer. Derudover bruges Landbrugscentrets nyhedsblad, »Landbrugsnyt«, til løbende orientering af medlemmerne.
»Landbrugsnyt« udkommer 6 til 8 gange om året.

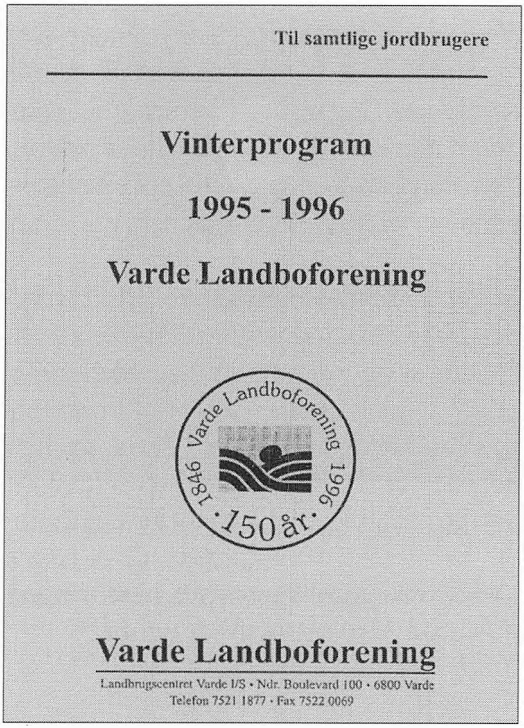

Til samtlige jordbrugere

Vinterprogram

1995 - 1996

Varde Landboforening

1846 Varde Landboforening 1996 150 år

Varde Landboforening

Landbrugscentret Varde I/S • Ndr. Boulevard 100 • 6800 Varde
Telefon 7521 1877 • Fax 7522 0069

Forside fra vinterprogrammet 1995-1996.

Vinterprogram

Omkring 1. oktober udsendes vinterprogrammet, som er en oversigt over de arrangementer, der er planlagt for medlemmerne, samt andre interesserede.
Alle jordbrugere i det geografiske område, som Varde Landboforening dækker,

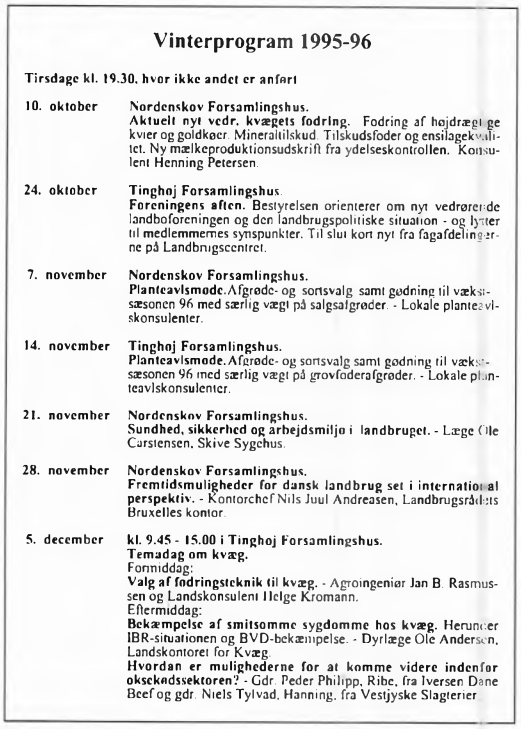

Vinterprogram 1995-96

Tirsdage kl. 19.30, hvor ikke andet er anført

10. oktober	**Nordenskov Forsamlingshus.** **Aktuelt nyt vedr. kvægets fodring.** Fodring af højdrægtige kvier og goldkøer. Mineraltilskud. Tilskudsfoder og ensilagekvalitet. Ny mælkeproduktionsudskrift fra ydelseskontrollen. Konsulent Henning Petersen.
24. oktober	**Tinghøj Forsamlingshus.** **Foreningens aften.** Bestyrelsen orienterer om nyt vedrørende landboforeningen og den landbrugspolitiske situation - og lytter til medlemmernes synspunkter. Til slut kort nyt fra fagafdelingerne på Landbrugscentret.
7. november	**Nordenskov Forsamlingshus.** **Planteavlsmøde.** Afgrøde- og sortsvalg samt gødning til vækstsæsonen 96 med særlig vægt på salgsafgrøder. - Lokale planteavlskonsulenter.
14. november	**Tinghøj Forsamlingshus.** **Planteavlsmøde.** Afgrøde- og sortsvalg samt gødning til vækstsæsonen 96 med særlig vægt på grovfoderafgrøder. - Lokale planteavlskonsulenter.
21. november	**Nordenskov Forsamlingshus.** **Sundhed, sikkerhed og arbejdsmiljø i landbruget.** - Læge Ole Carstensen, Skive Sygehus.
28. november	**Nordenskov Forsamlingshus.** **Fremtidsmuligheder for dansk landbrug set i international perspektiv.** - Kontorchef Nils Juul Andreasen, Landbrugsrådets Bruxelles kontor.
5. december	**kl. 9.45 - 15.00 i Tinghøj Forsamlingshus.** **Temadag om kvæg.** Formiddag: **Valg af fodringsteknik til kvæg.** - Agroingeniør Jan B. Rasmussen og Landskonsulent Helge Kromann. Eftermiddag: **Bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos kvæg.** Herunder IBR-situationen og BVD-bekæmpelse. - Dyrlæge Ole Andersen, Landskontoret for Kvæg. **Hvordan er mulighederne for at komme videre indenfor okseslagtsektoren?** - Gdr. Peder Philipp, Ribe, fra Iversen Dane Beef og gdr. Niels Tylvad, Hanning, fra Vestjyske Slagterier.

Side 2 fra vinterprogrammet 1995-1996.

4. januar	(torsdag) Tinghøj Forsamlingshus. Den varme stol. Et aktuelt politisk indlæg. Nærmere annoncering i dagspressen.
9. januar	Nordenskov Forsamlingshus. Bedriftsbesøg via lysbilleder hos Ida og Jens Bruun, Rousthøje. Kvægbedrift under omlægning til økologisk drift. Der er en nybygget kostald. Kvægbrugs- og økonomikonsulent medvirker.
16. januar	kl. 10.00 til 15.00: Åben stald hos husdyrbrugere. Nærmere annoncering i dag- og fagpressen.
16. januar	Tinghøj Forsamlingshus. Bedriftsbesøg via lysbilleder hos svineproducenter. Bygnings- og svineproduktionskonsulent medvirker. - Svineproduktionsudvalget for den nordlige del af Ribe amt arrangerer.
30. januar	kl. 9.30 til 15.30 i Nordenskov Forsamlingshus. Planteavlsdag om grovfoder. Planteavlsberetningen 1995, grovfoderforsøgene v. lokale konsulenter. Integreret produktion , ved chefkonsulent Carl Åge Pedersen, Landskontoret for Planteavl.
6. februar	kl. 9.30 til 15.30 i Tinghøj Forsamlingshus. Planteavlsdag om salgsafgrøder. Planteavlsberetningen 1995, v. lokale planteavlskonsulenter. Hvad sker der med pesticiderne i jorden? - Afdelingsforstander Arne Helweg, Statens Planteavlsforsøg.
20. februar	Tinghøj Forsamlingshus. Fra hedeopdyrkning til braklægning. Fra 3 heste foran til 300 heste bagved. Bent Olesen og Aage Sønderby.
22. februar	(torsdag) kl. 13.15 på Hotel Arnbjerg: "Læplantningsårsmøde". Arr.: Regionsudvalget for Læplantning.
27. februar	Nordenskov Forsamlingshus. Debatmøde. Hvem skal styre udviklingen i landbruget? I panelet: direktør David Rehling, Danmarks Naturfredningsforening, gdr. Hans Bang Hansen, Horsens og gdr. Thyge Nielsen, Arre.
5. marts	Hotel Arnbjerg. Generalforsamling.

Side 3 fra vinterprogrammet 1995-1996.

orienteres om møderækken, idet programmet udsendes adresseløst.

Velkommen til sæsonens møder

Formanden skriver *»Et nyt program er nu klar til udsendelse – vores andet efter sammenslutningen. Møderne holdes i år på skift i Tinghøj Forsamlingshus og Nordenskov Forsamlingshus.*
Som sædvanlig er vores møderække præget af faglige emner; men også landbrugspolitiske forhold får en stor plads sammen med emner omkring det helt store problem: »Hvordan styres vores udvikling«? Er det journalisten? Er det direktøren i Danmarks Naturfredningsforening? Eller kan vi selv få en afgørende indflydelse på vores fremtidsmuligheder?
Den 24. oktober har vi et nyt tiltag, nemlig »Foreningens aften«. Den aften vil vi snakke om Varde Landboforenings politiske og faglige mål, om De danske Landboforeningers nys overståede delegeretmøde, om vinterprogrammet og om de nyeste tilbud fra konsulenterne på Varde Landbrugscenter.

Den 4. januar har vi gjort klar til »den varme stol«. Vi ved endnu ikke, hvem der skal sidde i den, men det afgør vi, når vi ser, hvad der bliver det varmeste landbrugspolitiske emne i løbet af efteråret.

Erindringsbillederne fra »to gamle kæmper« den 20. februar er samtidig en optakt til jubilæumsåret 1996. Den 1. september 1846 stiftedes Ribe Amts Nordre Landboforening, så reserver allerede nu søndag den 1. september 1996 til 150 års jubilæumsfest i Helle Hallen.
Vel mødt til møderækken.«

Der er som regel 50 til 80 deltagere til møderne. Enkelte arrangementer samler dog flere tilhørere, for eksempel arrangementet den 20. februar, hvor der var ca. 150. Der deltog ca. 130 i generalforsamlingen. Ved Åben Stald arrangementet den 16. januar er der lavet aftale med fem landbofamilier om at åbne stalddørene for interesserede. Hos disse besøgsværter er der for nylig lavet nybygninger eller moderniseringer.
Arrangementet laves i samarbejde med de øvrige foreninger omkring Landsbrugscentret, Varde. Også i 1996 var dette arrangement velbesøgt, idet der var over 500 besøgende ved hver af de fem bedrifter.

I den varme stol den 4. januar blev departementchef i Landbrugsministeriet

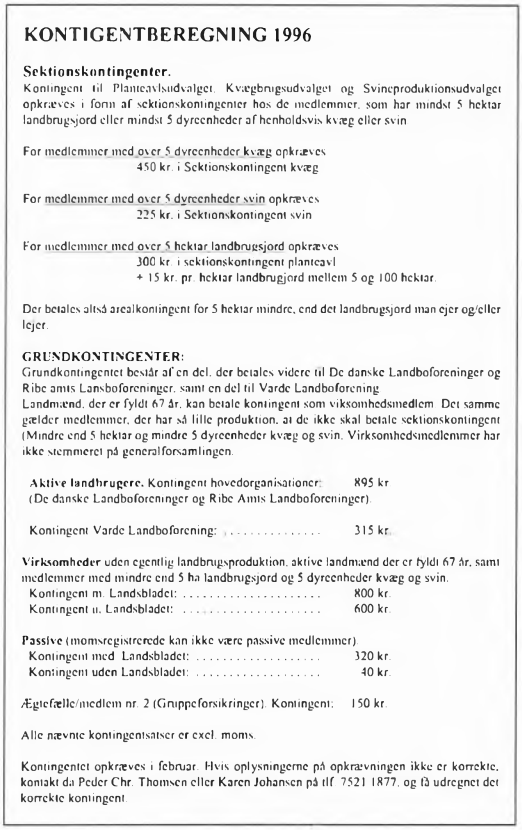

KONTIGENTBEREGNING 1996

Sektionskontingenter.
Kontingent til Planteavlsudvalget, Kvægbrugsudvalget og Svineproduktionsudvalget opkræves i form af sektionskontingenter hos de medlemmer, som har mindst 5 hektar landbrugsjord eller mindst 5 dyreenheder af henholdsvis kvæg eller svin.

For medlemmer med over 5 dyreenheder kvæg opkræves
450 kr. i Sektionskontingent kvæg

For medlemmer med over 5 dyreenheder svin opkræves
225 kr. i Sektionskontingent svin

For medlemmer med over 5 hektar landbrugsjord opkræves
300 kr. i sektionskontingent planteavl
+ 15 kr. pr. hektar landbrugjord mellem 5 og 100 hektar.

Der betales altså arealkontingent for 5 hektar mindre, end det landbrugsjord man ejer og/eller lejer.

GRUNDKONTINGENTER:
Grundkontingentet består af en del, der betales videre til De danske Landboforeninger og Ribe amts Landsboforeninger, samt en del til Varde Landboforening.
Landmænd, der er fyldt 67 år, kan betale kontingent som viksomhedsmedlem. Det samme gælder medlemmer, der har så lille produktion, at de ikke skal betale sektionskontingent (Mindre end 5 hektar og mindre 5 dyreenheder kvæg og svin. Virksomhedsmedlemmer har ikke stemmeret på generalforsamlingen.

Aktive landbrugere. Kontingent hovedorganisationer: 895 kr.
(De danske Landboforeninger og Ribe Amts Landboforeninger).

Kontingent Varde Landboforening: . . . . . 315 kr.

Virksomheder uden egentlig landbrugsproduktion, aktive landmænd der er fyldt 67 år, samt medlemmer med mindre end 5 ha landbrugsjord og 5 dyreenheder kvæg og svin.
Kontingent m. Landsbladet: . . . . . 800 kr.
Kontingent u. Landsbladet: . . . . . 600 kr.

Passive (momsregistrerede kan ikke være passive medlemmer)
Kontingent med Landsbladet: . . . . . 320 kr.
Kontingent uden Landsbladet: . . . . . 40 kr.

Ægtefælle/medlem nr. 2 (Gruppeforsikringer). Kontingent: 150 kr.

Alle nævnte kontingentsatser er excl. moms.

Kontingentet opkræves i februar. Hvis oplysningerne på opkrævningen ikke er korrekte, kontakt da Peder Chr. Thomsen eller Karen Johansen på tlf. 7521 1877, og få udregnet det korrekte kontingent.

Kontingentberegning 1996.

HVAD FÅR MAN FOR KONTINGENTET

Foreningens formål er at virke til landbrugets fremme ved fagligt oplysningsarbejde og servicevirksomhed og gennem varetagelse af landbofamiliernes interesser, herunder erhvervspolitik over for det øvrige samfund.

Man kan som landboforeningsmedlem få **uvildig, kvalificeret rådgivning** indenfor de mange forskellige faggrupper af konsulenter, der er nævnt i »telefontavleform« på bagsiden.

Telefonvejledning dækkes ind via det almindelige årskontingent. Medlemmerne opfordres til at benytte den faste telefontid først på dagen fra kl. 08.00 - 09.30.
Skriftlige beregninger, planer, budgetter etc. betales efter regler, der fastsættes af bestyrelsen og de faglige udvalg.

Gruppelivsforsikringen for de aktive landboforeningsmedlemmer giver for kr. 1.280,00 årligt langt bedre dækning for familien, end I kan opnå andre steder. Der er også inkluderet invaliditetsdækning i forbindelse med ulykke. **Gruppepensionsordningen** kan også være en særdeles gunstig ordning for aktive medlemmer. De to »gruppeordninger« supplerer hinanden vældig godt. Rådfør jer med de kyndige på regnskabskontoret om optimal udnyttelse af disse medlemsfordele.

SOMMERTUR TIL NORDFRANKRIG

Varde Landboforening arrangerer i perioden 1. - 7. juli 1996 en tur til Dunkerque, Normandiet, Bretagne og Champagne i Nordfrankrig. Turen er også velegnet for større børn.

Prisen er ca. 4.000 kr. pr. person alt inklusive.

Turen foregår i bus og vil inkludere besøg på forskellige gårde og turistattraktioner i Nordfrankrig, herunder blandt andet Bayeux-tæppet og museer og monumenter i forbindelse med D-dagen i 1944.
Normandiet: Grønt og frodigt, vidtstrakte æbleplantager og store markarealer. Skandinavisk indflydelse fra vikingetiden. Berømt for cider, calvados og gode oste.
Bretagne: Sit eget vilde særpræg, forrevne klippekyster og tidevandsforskel på op til 15 meter. Berømt for boghvedepandekager og fiskespecialiteter.
Champagne: Vidtstrakte skove og store korn- og vinmarker. Berømt for champagne, gode vine, Ardennerskinke og oste.

Nærmere oplysning og tilmelding på tlf. 7521 1877 inden 1. april 1996.

STUDIEKREDS OM GODT LANDMANDSSKAB

Varde Landboforenings bestyrelse ønsker en grundig debat af landboorganisationernes debatoplæg »Godt landmandsskab år 2000«. Derfor indbydes til at deltage i studiekreds om emnet

torsdag, den 29. februar 1996 kl. 19.30

Tilmelding og bestilling af debatoplæg på tlf. 7521 1877 senest den 23. februar 1996.
Meddelelse om mødested samt deltagerliste udsendes den 26. februar 1996.

Uddrag af medlemsorientering februar 1996.

Niels Bernstein placeret. Han var aktuel til den varme stol, fordi han var formand for regeringens bæredygtighedsudvalg vedrørende landbrug, som netop på dette tidspunkt afrapporterede.

Sommerprogram

I marts og april er der lavt blus med hensyn til foreningsarrangementer på grund af forårstravlhed hos medlemmerne. Fra første tirsdag i maj er der hver tirsdag i de følgende to måneder arrangementer, hvor man især følger udviklingen og problemerne i marken. Når der besøges kvægbrug, lægges der også vægt på at få belyst sammenhængen mellem mark og stald.
Hvert år er der et arrangement, der er lavet i samarbejde med den lokale husholdningsforening. Dét samler som regel 200 deltagere, mens der til de øvrige arrangementer som regel er mellem 60 og 90 deltagere.
Nogle arrangementer er i samarbejde med landboungdommen.

Varde Landboforening kan hvert år samle en busfuld rejselystne medlemmer til en uges udlandsrejse.
I år går turen til Nordfrankrig.

Andre aktiviteter

Udover arrangementerne, der planlægges et halvt år frem i tiden i henholdsvis sommer- og vinterprogrammet, laves der også andre arangementer med kortere varsel. Det kan f. eks. være studiekredse om et aktuelt emne. Sidst har det været

SOMMERPROGRAM 1996

Tirsdage kl. 19.30, hvor ikke andet er anført.

1. D. 7. MAJ **"MARKTUR"**. Modested: Tinghøj Forsamlingshus. Vi korer rundt i området og ser på marker med behov for ukrudtsbekæmpelse, samt andre interessante planteavlsemner. - Lokale planteavlskonsulenter medvirker. Der afsluttes i Forsamlingshuset. Arrangeret i samarbejde med Landboungdommen.

2. D. 14. MAJ **"MARKTUR"**. Modested: Helle Hallen. Vi korer rundt i området og ser på marker med behov for ukrudtsbekæmpelse, samt andre interessante planteavlsemner. - Lokale planteavlskonsulenter medvirker. Der afsluttes i Helle Hallen. Arrangeret i samarbejde med Landboungdommen.

3. D. 21. MAJ **MARKVANDRING** hos Connie og Hans Jørgen Olesen, Sakskærvej 2, Orten. Det er et svinebrug med en markplan domineret af vintersæd og frøgræs. - Planteavlskonsulent medvirker. Afslutning i Tinghøj Forsamlingshus.

4. D. 28. MAJ **MARKVANDRING** hos Magny og Tage Haahr Larsen, Markvangen 14, Skovlund. Det er en kvægbedrift med klovergræs, roer og vårbyg i markplanen. - Kvægbrugs- og planteavlskonsulent medvirker. Afslutning på Hodde Kro.

5. D. 4. JUNI **BEDRIFTSBESØG** hos Lars og Søren Nielsen, Roustvej 224, Grimstrup. Det er en kvægbedrift, hvor man er i gang med et generationsskifte. I markplanen er der både grovfoder- og salgsafgrøder. - Økonomi- kvægbrugs- og planteavlskonsulent medvirker. Afslutning i Grimstrup Forsamlingshus. Arrangeret i samarbejde med Landboungdommen.

6. FREDAG D. 7. OG LØRDAG D. 8. JUNI: **DYRSKUE/LANDBRUGSMESSE**

7. D. 11. JUNI **MARKVANDRING** hos Jytte og Claus Christensen, Vrenderup. Det er en planteavlsbedrift med en specialiseret kartoffelproduktion. - Planteavlskonsulent medvirker. Afslutning i Hellehallen.

8. D. 18. JUNI **MARKVANDRING** hos Geke og Berend Ziengs, Hannevangvej 91, Billum. Det er en kvægbedrift med klovergræs og majs som den væsentligste grovfoderforsyning. - Kvægbrugs- og planteavlskonsulent medvirker. Afslutning på Eventyrgården i Janderup.

9. D. 25. JUNI **MARK- OG HAVEVANDRING** hos Sonja og Hans Jørgen Gammelgaard, Lykkebjergvej 9, Sig, arrangeret i samarbejde med Sig/Thorstrup Husholdningsforening. Det er en kvægbedrift med både grovfoder og slagsafgrøder i markplanen. - Kvægbrugs- og planteavlskonsulent medvirker. Samtidig med markvandringen er der en rundtur i det nærliggende haveanlæg Thorstruplund. Derefter sørger Husholdningsforeningen for et let traktement i haven.

10. D. 2. JULI **MARKVANDRING** hos Lene og Egil Sønderby, Vardevej 20, Rousthøje. Det er et hobbylandbrug med en ammekobesætning. - Kvægbrugs- og planteavlskonsulent medvirker. Der afsluttes på gården med en forfriskning med tilbehør. For hobbylandmænd.

11. D. 9. JULI **AFTENUDFLUGT** i private biler til Sønderskov Slot v. Vejen. Først fører naturvejleder Finn Lillethorup Hansen os rundt i det naturskønne område. Derefter er der kaffe i Slotsrestauranten, hvor der bliver fortalt om slottet og omgivelserne.

12. 1. - 7. JULI **TUR TIL NORDFRANKRIG.** Turen foregår i bus og vil inkludere besøg på forskellige gårde og turistattraktioner i Nordfrankrig, herunder bl.a. Bayeux-tapetet og museer/monumenter i forbindelse med D-dagen. Turen koster 4.000 kr alt incl. Der er endnu få ledige pladser.

13. D. 1. SEPT **JUBILÆUMSFEST I HELLEHALLEN** i anledning af Varde Landboforenings 150 års jubilæum.

Ret til ændringer i programmet forbeholdes.

Sommerprogram 1996.

VARDE LANDBOFORENING
Bestyrelse 1996/97

7519 2024	Thyge Nielsen, Bryndumsager 1, 6818 Årre (**Formand**)
7527 2381	Erik Vig, Broengvej 1, 6840 Oksbøl (**1. næstformand**)
7529 2205	Kristian Kristensen, Ålling Søvej 1, 6823 Ansager (**2. næstformand**)
7522 4570	Viggo Ø. Bloch, Knoldeflodvej 44, Gellerup, 6800 Varde
7516 9469	Jens Bruun, Byvejen 24, Rousthøje, 6818 Årre
7519 5230	Claus Christensen, Hellevej 54, Vrenderup, 6818 Årre
7516 9235	Hardy Møller Christensen, Rudholmvej 24, Roust, 6818 Årre
7516 9019	Anton Jessen, Dyrbækvej 9, Rousthøje, 6818 Årre
7519 2131	Jens Sørensen, Risagervej 4, Tranbjerg, 6818 Årre
7522 3080	Jørgen Thomsen, Knoldeflodvej 36, Gellerup, 6800 Varde
7526 7034	Jørgen Vind, Høkærvej 1, Biltoft, 6800 Varde
7521 1877	Peder Chr. Thomsen, Ndr. Boulevard 100, 6800 Varde (**Sekretær**)

Udvalg 1996/97

Forretnings-udvalg:	**Thyge Nielsen** Erik Vig Kristian Kristensen	Vandløb:	Alle bestyrelsesmedlemmer
		Vikarordning:	Jens Sørensen
Landbrugs-centret:	**Thyge Nielsen** Claus Christensen Viggo Ø. Bloch	Kvægtorv:	**Anton Jessen** Jørgen Vind Kristian Kristensen
Planteavl:	**Kristian Kristensen** Jens Bruun Jørgen Vind Hardy Møller Christensen Jørgen Thomsen	Landboret:	**Thyge Nielsen** Erik Vig Kristian Kristensen
		Landboauktion:	Kristian Kristensen
Økonomi:	**Claus Christensen** Viggo Ø. Bloch Hardy Møller Christensen	Skole/samfundskontakt:	**Jens Bruun** Helle: Hardy M. Kristensen Varde: H.C. Lauridsen Ølgod: Kim Uglebjerg Blåvandshuk: Erik Vig
Kvægbrug:	**Anton Jessen** Jørgen Vind Jens Sørensen		
		Fest & udflugt:	**Erik Vig** Thyge Nielsen Viggo Ø. Bloch Jørgen Thomsen
Svineproduktion:	**Thyge Nielsen** Kim Uglebjerg		
Bygninger & Maskiner:	**Erik Vig** Jens Bruun Jørgen Thomsen	Jubilæum:	**Thyge Nielsen** Henning Ø. Bloch Kristian Kristensen
Landboungdom:	Kreds II: Claus Christensen Kreds IV: Jens Bruun	Grisefornidl.:	Thyge Nielsen Anton Jessen
4-H:	Fåborg Årre: Kristen Ibsen	Økologi:	Jens Bruun

Sommerprogram. Bestyrelse og udvalg 1996/97.

om landboorganisationernes oplæg til »Godt Landmandsskab år 2000«.

De seneste par år har bestyrelsen indbudt de nye medlemmer af foreningen til en orienteringsaften om foreningen og Landbrugscentret.
Ved tilrettelæggelse og valg af arrangementer for medlemmerne søger bestyrelsen i det hele taget at dække de behov, som en meget forskelligartet medlemsskare har.
En væsentlig del af bestyrelsesmedlemmernes arbejdsopgaver foregår dog i de mange forskellige udvalg, hvor man er med til at udvikle rådgivningsapparatet på Landbrugscentret, så kundernes behov dækkes.

LANDBRUGSCENTRET, NDR. BOULEVARD 100, 6800 VARDE. TLF. 7521 1877.

SEKRETÆR: Kvægbrugskonsulent *Henning Petersen*
ADMINISTRATIONSLEDER: Ledende økonomikonsulent *Niels Jensen*

PLANTEAVL, tlf. 75211877 (telefonavis 75222000)
Erik Bo Lauritsen, Inger Bertelsen, Merete Hattesen, Jørgen Kristensen og Peder Chr. Thomsen:
Jordanalyser, vejledning vedrørende gødskning, sædskifte, plantesygdomme og skadedyr m.m.
Telefonavisen, som kan »drejes« hele døgnet og hele ugen på 75222000, orienterer om aktuelt behov for vanding og behov for bekæmpelse af ukrudt, plantesygdomme og skadedyr m.v.

SVINEPRODUKTION, tlf. 75211877
Jens Mortensen og Klaudi Andresen:
Foderrådgivning, fodereptimering, produktionskontrol og afprøvning af ventilationsanlæg, -styring, miljø og sundhedsfremme, produktionsplaner, budgetter, erstatningsopgørelser og erfagrupper m.v.

KVÆGBRUG OG FÅREHOLD, tlf. 75211877
Jørgen Wind, Henning Petersen, Kjell Klemmensen og Hans Lund:
Fodring af malkekøer, ammekøer, opdræt og slagtekalve. Økologisk mælkeproduktion. Grovfoderopgørelse og foderbudget. Udvidet fodervejledning. Een-dags foderkontrol og produktionsstyring. Fodring og pasning af får. Analyser af grovfoder og kraftfoder.

BYGNINGER OG MASKINER, tlf. 75211877
Hans Jørn Andresen, Helge Klemmensen og Claus Bertelsen: Landbrugsbyggeri, myndigheds- og byggetegninger, byggestyring, tilstandsvurdering, indretningsforslag, miljøgodkendelser, bygningsbeskrivelser og uvildig tilsyn.
Gunnar Schmidt: Vurdering ved maskinkøb, vanding, kartoffelhåndtering, maskinanalyser, korntørring og energi- og ressourcestyring.

REGNSKABSKONTORET, tlf. 75211877
Leder: *Niels Jensen.*

REGNSKABSFØRING OG SKATTERÅDGIVNING
B. Nybro Jensen, Bøje M. Jensen, Jens Grønlund, Jørgen Raunkjær, Henning Jensen, Villy Pedersen, Arne Laugesen og Knud Larsen: Skatteregnskaber, moms og afgifter, etablering og investeringer.

DRIFTSØKONOMISK RÅDGIVNING
Vagn Sørensen, Ernst Jepsen, Niels Vestergaard, Erik Klausen, Morten Juhl Lassen og Martin Thysen:
Økonomistyring, regnskabsanalyse, investeringsrådgivning, kriserådgivning og virksomhedsrådgivning m.v.

ØKONOMISK OG JURIDISK RÅDGIVNING
Johan Holm og Jacob Carl: Ejendomsoverdragelse, forpagtning, landboret, juridisk rådgivning, social sikring og rekonstruktion m.v.

Regnskabskontoret samarbejder med de øvrige fagkonsulenter i konsulenttjenesten. Det betyder, at økonomisk og faglig rådgivning koordineres.

KVÆGAVL:
Torben Møller og Hans Ole Carlsen, Kvægbrugets Hus, Varde, tlf. 75221366.

MÆLKEKVALITETSRÅDGIVNING:
Bent Truelsen og Bent Jensen, Landbrugscentret, Varde, tlf. 75211877.

KARTOFFELDYRKNING:
Asbjørn Mathiasen, Grindsted, tlf. 75320744.

UNGDOM OG UDDANNELSE:
Poul Erik Bech, Varde, tlf. 75223681

EFTERUDDANNELSE:
Jonna Pedersen, Hovborg Landboskole, tlf. 75396011.

HUSBONDAFLØSNING:
Marianne Thomsen, Fåborg, tlf. 75195100
Telefontid fra kl. 08.00 - 11.00. Fax 75195151.
Poul Erik Hansen, Obbekær, tlf. 75441203
Telefontid fra kl. 08.00 - 11.00. Fax 75441503.

Konsulenter til rådighed for medlemmerne.

Varde Østeregns Landboforening

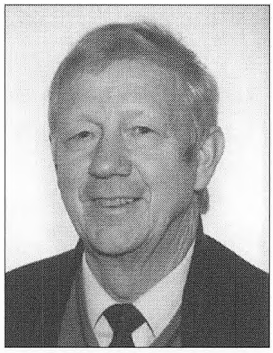

Af Aage Sønderby

Landmændene i Vardes østlige opland skilte sig ud fra Ribe Amts nordre Landboforening i 1904 og stiftede deres egen forening, Varde Østeregns Landboforening.

Begrundelsen

Som begrundelse herfor blev blandt andet angivet, at man ville have sit eget dyrskue. Det var dengang besværligt at få husdyrene til dyrskue i Varde, og derfor var det kun få fra Varde Østeregns område og fra oplandssognene i det hele taget, der magtede at udstille i Varde.
En anden årsag var, at man for alvor havde indset betydningen af det landbrugsfaglige oplysningsarbejde, og nu *ville* man have en landboforening, så man selv kunne forestå dette. Det var altså en hel anden baggrund, end den deres kolleger havde 1846. Landmændene havde dengang vanskeligt ved at indse nytten af at være med i en landboforening. Opfordringen kom dengang ude fra, og de *skulle* så at sige have en forening.

Formålet

Varde Østeregns Landboforening blev stiftet den 28. december 1904. Initiativtageren var husmand Oluf Christensen, Fuglsig, der fik opbakning af 205 kolleger, som på den stiftende generalforsamling vedtog følgende formålsparagraf:
Foreningens Formaal er i videst muligt Omfang at fremme Landbruget paa alle dets Omraader.

Denne formålsparagraf kom til at bestå uændret i hele foreningens tid, og man levede i dennes 90-årige historie op til paragraffens indhold, hvilket en gennemgang af protokollerne beviser.
I anledning af foreningens 75 års jubilæum i 1979 blev der udgivet et jubilæumsskrift redigeret af foreningens første »egen« konsulent, Andreas Andreasen.

Andreas Andreasen

Denne samt flere af de tidligere formænd har i skriftet fortalt træk af foreningens historie, og disse beretninger har delvis tjent som kildemateriale for det efterfølgende.
Dyrskuerne var i mange år en stor sag for foreningen. 56 i alt blev der afholdt fra 1904 til 1972, da man gik i samarbejde med Bramming-Åstrup Landboforening om dyrskuet i Bramming.

Planteavlsforsøg
havde gennem årene en høj prioritet i foreningens program, og mere en 1.000 forsøg har været anlagt hos medlemmerne. Forsøgene blev fulgt op af markvandringer og planteavlsudstillinger, som blev afholdt regelmæssigt helt op til midt i 1960'erne.
Mergling og mergels indhold af kalk var et stort emne i foreningens første tid. Senere var det roedyrkning, der kom i fokus, idet det stigende antal malkekøer på egnen krævede store grovfodermængder, som bedst kunne tilgodeses ved roedyrkningen.

Kartoffelavl
har også været omfattet af megen interesse, og mange dygtige kartoffelavlere har i tidens løb været aktive medlemmer. Allerede i 1920 anskaffede foreningen en marksprøjte eller vitriolspreder, som man også kaldte den, så man kunne tilbyde medlemmerne at sprøjte mod kartoffelskimmel. En fast sprøjtefører betjente gennem mange år denne sprøjte, som blev flittigt brugt.

Møder og kursus
Landbrugsfaglige møder blev afholdt i et antal 6 - 8 hver vinter. Dertil holdt man kursus for bosiddende landmænd om forskellige aktuelle emner.
Også landboungdommens uddannelse lå foreningen stærkt på sinde. Der blev afholdt konkurrencer for de unge i malkefærdighed, roeudtyndning, mønstring af heste med videre. Senere optog man også egentlig landbrugsfaglig undervisning for de unge, og der blev udpeget særlige læresteder hos driftige landmænd på egnen.
I årene op til 1950 var det faglige oplysningsarbejde mest baseret på kollektiv rådgivning. Man havde konsulenter ansat i fællesskab med Ribe Amts vestre Landboforeninger i lighed med andre landboforeninger i Ribe amt.

Individuel vejledning
Men i 1957 besluttede man sig for i samarbejde med Ansager-Øse Landboforening at ansætte en såkaldt driftskonsulent, der skulle yde mere individuel vejledning inden for områderne planteavl, fodring, bygningsindretning og landboungdomsarbejde.
Snart indså man dog, at det var vanskeligt for en enkelt person at favne så vidt rent fagligt, og foreningens konsulent beskæftigede sig efterhånden kun med planteavlsrådgivning samt virkede som sekretær for foreningen. De øvrige faglige områder blev derefter igen varetaget af konsulenter ansat i fællesskab med andre foreninger – herunder Ribe amts Landboforeninger.

For alle jordbrugere
Varde Østeregns Landboforening har altid været en rigtig »sognelandboforening« i ordets bedste betydning. Man ville, at foreningen skulle være for alle jordbrugere, uanset ejendomsstørrelse.
Det vil erindres, at det var en husmand, der var initiativtager til foreningens stif-

telse, og indtil 1921 havde man et særligt husmandsudvalg, som blandt andet havde til opgave at udvælge husmandsbrug, der var så veldrevne, at de kunne findes værdige til præmiering. Der blev ligeledes hvert år indstillet husmænd til tilskudsberettigede rejser, og man indkøbte tegninger til bygninger på nye husmandsbrug. Tegninger, som blev udleveret til egnens håndværkere.
Endvidere skal nævnes, at Varde Østeregns Landboforening indtil 1921 var medlem af samvirksomheden, De jydske Husmandsforeninger. Når man meldte sig ud, var det ikke af ideologiske grunde, men fordi man fandt det for dyrt at være medlem af både De jydske Landboforeninger og De jydske Husmandsforeninger.
Samarbejdet med Husmandsforeningerne fortsatte dog på flere områder efter udmeldelsen, blandt andet i dyrskueudvalget, udvalget for husdyromsætning, svinekontrolforeningen med videre.

Pigerne var med
Også husholdningsarbejdet har man altid haft en særlig tilknytning til. Indtil 1926, da Varde Østeregns Husholdningsforening blev stiftet, var der et særligt husholdningsudvalg i foreningen. Men også efter dette tidspunkt bevarede man en nær tilknytning til husholdningsforeningen.

Helt op til 1975 holdt de to foreninger generalforsamlinger på samme tidspunkt og på samme sted og med fælles afslutning, hvor så husholdningsforeningens medlemmer smurte og serverede højt belagt smørrebrød. Fra 1962 kunne der dog kun blive til et godt kaffebord. Det med smørrebrødet blev for dyrt. I foreningens protokol står der, at dette skift i menuen blev beklaget meget af mændene.

Formændene
Varde Østeregns Landboforening har i de 90 år haft 10 formænd:

Oluf Kristensen, Fuglsig	1904 - 12
Poul Riis, Årre	1912 - 13
Hans Jepsen, Årre	1913 - 15
Johs. Poulsen, Årre	1915 - 22
Hans C. Sørensen, Fåborg	1922 - 31
Johannes Olesen, Rodebæk	1931 - 38
W. H. Wenzel, Jyllerup	1938 - 67
Anders Christensen, Vrenderup	1967 - 75
Vagn Aage Sørensen, Agerbæk	1975 - 88
Thyge Nielsen, Årre	1988 - 94

Skiftende formænd og deres bestyrelseskolleger har gennem de 90 år med stort engagement og dygtighed ledet foreningen, der har spillet en betydelig rolle i landbrugets fremgang på egnen, men som også har været en væsentlig faktor i det folkelige arbejde.

Strukturtilpasning
Men tiderne ændrede sig. Strukturtilpasningen i landbruget tog fart, og mange landbrug blev nedlagt, medens andre blev større. Det gik ud over landboforeningens medlemstal, der i 1984 var på omkring 300 og i 1994 var faldet til næsten 200.
Også det faglige arbejde skiftede karakter. Specialiseringen på rådgivningsområdet, eletronisk databehandling og PC'er på konsulentkontorerne og meget andet gjorde, at man erkendte, at de mindre konsulentenheder var for sårbare. Ved sygdom, ferie og andet personalemæssigt fravær kunne problemerne med at servi-

cere medlemmerne blive meget store. Man indså derfor, at tiden var inde til, at man foreningsmæssigt gik sammen i større enheder.

Udviklingen går i ring

Allerede i 1990 indledte man et samarbejde med Vardeegnens Landboforening om fælles planteavlsrådgivning, og foreningens planteavlskonsulenter Erik Bo Lauritsen og Jørgen Kristensen indgik i det hold af planteavlskonsulenter, der havde adresse på Varde Landbrugscenter.

På samme tidspunkt var der bestræbelser i gang for en sammenslutning med Ansager Øse-Landboforening, som man i mange år havde haft konsulentfællesskab med. Men planerne blev opgivet, idet man efter nøjere overvejelse vurderede, at selv en sådan sammenslutning ikke ville give et tilstrækkeligt medlemsunderlag til fremover at sikre en selvstændig forenings bestående. Formanden, Thyge Nielsen, sagde på foreningens generalforsamling den 8. marts 1994: »Hvis vi skal leve op til vores formålsparagraf, er det nødvendigt, at vi er i en forening, der har medlemstal og ressourcer, der er så store, at vi kan få den fornødne gennemslagskraft i det faglige og erhvervspolitiske arbejde!«.

Man havde allerede da med positivt resultat været i forhandling med Vardeegnens Landboforening om en sammenslutning med denne. Førnævnte generalforsamling gav sin fulde tilslutning til at gå videre med sammenlægningsplanerne, og disse blev endeligt og énstemmigt vedtaget på en ekstraordinær generalforsamling den 22. marts 1994.

Varde Landboforening

Herefter er Varde Østeregns Landboforening tilbage i »moderforeningen«, Ribe Amts nordre Landboforening, som den udgik fra i 1904. Denne forening kom senere til at hedde Vardeegnens Landboforening, og nu efter sammenlægningen med Varde Østeregns Landboforening og Ansager- Øse Landboforening er navnet Varde Landboforening.

Udviklingen går i ring, og det kan man fundere meget over, men man kan også nøgternt fastslå, at afstanden mellem Varde og sognene øst herfor i dag er relativt meget mindre end i 1904, og dette at bringe dyr til dyrskuet i Varde i dag er ikke forbundet med nævneværdigt besvær.

Ansager-Øse og Omegns Landboforening

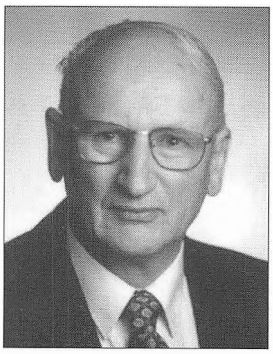

Af Bent Olesen

Ligesom de fleste andre landboforeninger blev Ansager-Øse og Omegns Landboforening etableret, fordi lokalområdets landmænd ønskede at få deres *egne lokale dyrskuer,* så de kunne undgå besværet med at trække dyrene helt til Grindsted. Slaugs Herreds Landboforening havde afslået at lægge sit dyrskue i Ansager engang imellem.
Etableringen foregik i 1910. Datoen og de nærmere enkeltheder kendes ikke, fordi den første forhandlingsprotokol og andre papirer gik tabt i 1914, da den daværende formands gård brændte.

Jubilæumsskrift 1985
Men fra 1914 og frem til foreningens 75 års jubilæum i 1985 er der rigtig godt styr på foreningens historie, idet der blev udgivet et fortrinligt jubilæumsskrift, redigeret af gårdejer, agronom Andreas Andreasen, »Lemsig«, Vesterbæk. Han var konsulent og sekretær i Ansager-Øse og Omegns – samt Varde Østeregns Landboforening fra 1957 til 1965 og har senere tjent foreningen som bestyrelsesmedlem og revisor med mere.
Han fortæller i bogens hovedafsnit levende om den imponerende række aktiviteter, foreningen har gennemført.
37 dyrskuer ialt. De første 17 år i Ansager. Derefter på skift imellem Nordenskov, Skovlund og Ansager.
Ti specielle planteavlsudstillinger suppleret med husholdning og håndarbejde samt foredrag af både faglig og kulturel art.
Der berettes om vintermøderækker, sommermarkvandringer og udflugter. Efteruddannelseskurser. Læplantning. Vikarordning. Omsætning af torvegrise.
Medlemstallet begyndte med 137, toppede med 422 i 1970, hvorefter det har været jævnt dalende i takt med sammenlægning af ejendommene.
Ved sammenslutningen med naboforeningerne i 1994 var der 193 aktive medlemmer.

Formænd fortæller
Udover Andreas Andreasen´s afsnit har jubilæumsskriftet en serie korte indlæg af samtlige fem formænd fra perioden 1949 til 1985: Ejnar Kruse, Skovlund, Magnus Østergård, Skovlund, Karl Nielsen, Hoddemark, Magne Andersen, Oved, og Andreas Søgaard, Nordenskov.
De fortæller kort og godt om de mest

spændende ting, der var foregået – og hvad bestyrelsen havde været mest optaget af i deres formandsperioder.
Yderligere indeholder skriftet en artikel, »Mosens genbrug blev til en landvinding« af Kr. Kristensen, Aalling Søgaard, – som var foreningens sidste formand inden sammenslutningen. Og én om »Andelsvirksomhederne i Ansager-Øse-området« af gårdejer Arne Riber, Nordenskov. Endelig er der referat af samtaler med gårdejerne Emil Pedersen, Oved, om elforsyningen og Varde-Grindsted-jernbanen og med Alfred Larsen, Ansager, om landbrugsdrift i 1930'erne.
75-års jubilæet blev markeret med en flot fest med 240 deltagere.

Mange aktiviteter
Fra jubilæumsåret 1985 til sammenslutningen 1994 foreligger to forhandlingsprotokoller, hvor foreningens planteavlskonsulent og sekretær fra 1970, Erik Bo Lauritsen, med stor omhu har refereret alle planlægninger, forhandlinger og beslutninger samt indhæftet de årlige beretninger fra både bestyrelse og udvalg.

Sidst i 1980'erne var der to planteavlskonsulenter i Nordenskov.

Vinterprogrammer, sommerprogrammer. Stort engagement i at have en velfungerende vikarordning. Skolekontakt. Meget samarbejde med naboforeningerne, især med Varde Østeregns Landboforening. Fælles møder i Nordenskov.

Nabosamarbejde
Sammenslutning med andre ses først alvorligt drøftet ved generalforsamlingen 1990. Her taler nogle for sammenlægning med Varde Østeregns Landboforening og andre for at få dannet en større forening hele vejen rundt om Varde Landbrugscenter.
På planteavlsområdet indgås et nært samarbejde med Vardeegnens Landboforening, idet planteavlskontoret i Nordenskov 1. november 1990 flytter ind i Landbrugscentret i Varde, hvor Erik Bo Lauritsen bliver leder, og Jørgen Kristensen – ansat 1984 – indgår i den nye fempersoners konsulentgruppe med bedre kontaktmuligheder til de øvrige fagkonsulenter samt arbejdsdeling og rationalisering.

Udviklingen bestemmer
I jubilæumsskriftets forord skrev daværende formand (1981-89), Andreas Søgaard blandt andet: »75 år er ikke nogen høj alder for en forening, men et godt tidspunkt at nedfælde foreningens aktiviteter og udviklingen i landbruget på, til brug for eftertidens historielæsning.
Lad os sammen glæde os over, at vi har haft en velfungerende landboforening, og så lade udviklingen være bestemmende for, om der om 25 år kan tilføjes endnu et kapitel«. Citat slut.

Den næste formand fra 1989 til 1994, Kr. Kristensen, Skovlund, følger op på ovenstående citat ved den sidste generalforsamling i Ansager-Øse og Omegns Landboforening efter at sammenslutningen

med de to naboforeninger Vardeegnens – og Varde Østeregns Landboforening er besluttet – énstemmigt iøvrigt.
I opfølgningen skriver Kr. Kristensen blandt andet: »I dag kan vi se og sige, at udviklingen har bestemt, at det kunne *ikke* blive til 25 år mere.
Vi har måttet følge de veje, som alle andre må gå ad. Der bliver færre bønder og færre landbrug. Papirdyngerne vokser. Økonomien klemmer. Overlevelsesbetingelserne ligger i dét, vi nu har gjort i vores landboforening.
Vi slutter os sammen med dem, der er tilbage. Tre landboforeninger bliver til een. Så må vi lade udviklingen bestemme de næste skridt«.
På femte og sidste side i »nekrologen« skriver Kr. Kristensen: »Om de sidste 15 år, som de fleste af os har oplevet som aktive landmænd, kan vi konstatere, at selvom vi er blevet færre, er produktionen vokset – trods mælkekvoter, ophørsordninger, braklægning, giftskrækkampagner, påstande om dyremishandling, kapitalmangel, rentehøjder, generationsskifteproblemer – og mange andre farer og fælder, som vi landmænd daglig færdes i og falder over.

Fagligt og kulturelt virke

Landboforeningen har været vores fællesnævner. Her stod vi sammen og her hentede vi råd og inspiration til at gøre dagligdagene lettere.
Vi blev bedre til at passe køer, svin, høns, mink og marker.
Danske bønder har bygget og drænet. Vi har mekaniseret og vandet. Vi har plantet læhegn og plejet naturen.
Vi har været med til at præge både livsvilkår og kultur på landet – selvom livet har været under stadig forvandling.
Landboforeningen har samlet os til markvandringer og dyrskuer og til faglig mødevirksomhed og dygtiggørelse, konkurrencer om at have de fineste dyr, de bedst passede marker og de mest veldrevne brug.
Landboforeningens medlemmer har været i konstant kappestrid – mens vi hjalp hinanden.
Nu er tiden så kommet, hvor Ansager-Øse og Omegns Landboforening ikke er selvstændig mere. Men foreningen har gjort sin pligt, og dens medlemmer vil fortsætte landmandslivet i den nye foreningsstruktur – med tilbud om råd og inspiration og sammenhold«, slutter Kr. Kristensen.
En kommentar her til kan være, at samtidig med, at Ansager-Øse og Omegns Landboforening har besluttet at opgive sin selvstændighed, så har den ved ovennævnte jubilæumsskrift og forhandlingsprotokoller skabt nogle meget store værdier til glæde for eftertiden i form af landboforeningshistorie, landbrugshistorie, egnshistorie og kulturhistorie.

Det er guldkorn for ethvert bibliotek og lokalhistorisk arkiv i Vestjylland.

Jeg har en drøm . . .

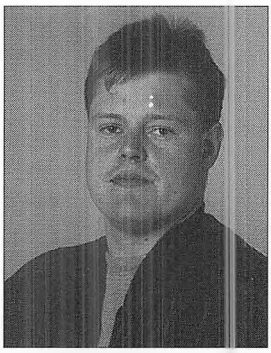

Af Christian Mikkelsen

Jeg har lige været vidne til, at min nabos drøm blev forvandlet til et mareridt. For 14 dage siden overværede jeg mit livs første tvangsauktion, og jeg tror, oplevelsen har ændret mig og måske også min livsdrøm.

For et halvt år siden flyttede jeg ind på en lille landbrugsejendom, som min kæreste havde købt. Med overtagelsen var der tvivl om skellet til naboejendommen, og da denne kom på tvangsauktion for kort tid siden, mødte jeg op for at se, om det måske var en ejendom, der var værd at begynde på. I de forløbne måneder havde jeg ikke set noget til naboen, men vi kunne ikke undgå at se den tomhed, der langsomt bredte sig på ejendommen. Først forsvandt dyrene lidt efter lidt. Så den ene bil. Så maskinerne. Og til sidst traktoren.

Det var en mærkelig fornemmelse at møde op til besigtigelsen før tvangsauktionen. Det var første gang, jeg besøgte naboen, og så skulle det ske på den måde. Hans kaffekop stod på bordet. Hans hjemmesko stod parat ved køkkendøren. Børnenes legetøj lå pænt samlet i en kasse. Naboen var der selv. Hans kone og børnene så vi ikke.

Under vasken stod der en spand, hvor vandet fossede ud. Det var tydeligt, at der ikke havde været råd til at udskifte vandlåsen.

Advokaten, der repræsenterede kreditforeningen, lukkede scenevant alle døre op. Til toilettet, til soveværelset, til skuffer og skabe. Ingenting var for privat. Han noterede og rømmede sig af og til misbilligende. Naboen dukkede sig ved hvert notat. Hvidevarerne havde han i sin fortvivlelse søgt at opføre i konens navn, og den ældste søn på 9 stod skrevet for gårdens eneste tilbageblevne traktor.

Ifølge papirerne havde naboen lån i ejendommen for 1,9 millioner kroner.

Kreditforeningen bød 868.000 på auktionen!

Jeg tror, jeg blev klogere den dag!

Jeg lærte noget om, at intet har en endegyldig værdi. Hvad en ejendom er værd, kommer an på omstændighederne.

Jeg fik et meget klart fingerpeg om, at man mister sin frihed ved at stifte gæld. Når man mister sin økonomiske frihed, er der ikke langt til, at man også mister sin menneskelige værdighed.

Oprindelig ville jeg slet ikke være landmand. Min far er landmand, og hans far var det før ham. Jeg selv er født på en gård, hvor stuehuset er bygget i 1700-tallet. Det er der en del ulemper ved men også fordele. Indtil jeg var 10-11 år, tilbragte jeg det meste af tiden sammen med min far og min bedstefar i stalden eller i marken. Så fik jeg kammerater, hvis forældre levede på en anden måde, og jeg begyndte at betragte mine forældres liv med kritiske øjne.
Da jeg skulle til at vælge uddannelse, var jeg ikke i tvivl om, at jeg ville arbejde et sted, hvor jeg kunne holde fri hver weekend. Og hvor ferie var en selvfølge. Til min forbavselse protesterede min far ikke mod mine planer. Han accepterede dem og hjalp mig med at finde en læreplads på Brødrene Hartmanns Emballagefabrik i Tønder.
Den første vinter i lære var herlig. Jeg havde fri fra fredag middag til mandag morgen, og overarbejde blev godt betalt. Jeg havde fået min drøm til at gå i opfyldelse.
Da det blev forår falmede drømmen. Kun den, der har prøvet at gå inde i en fabrikshal, når jorden udenfor begynder at ånde og dufte af forår, ved hvordan jeg havde det!
Det blev endnu værre hen på sommeren og helt slemt, da høsten kom. Jeg begyndte så småt at overveje, om de lange arbejdsdage i sæsonen ikke var at foretrække frem for det regelmæssige lønmodtagerliv.
Min maskinarbejderuddannelse blev gjort færdig. Men så snart jeg havde svendebrevet i hånden, var det slut med at være maskinarbejder, og jeg begyndte på landbrugsskolen. Siden har jeg haft et par lærerige praktikperioder. Nu varer det ikke længe, før jeg er udlært landmand, og så kan jeg endelig begynde at realisere mit livs drøm om at blive selvstændig.

Mine drømme er i høj grad knyttet til mit hjem. Jeg forestiller mig altid, det er der, jeg skal virke resten af mit voksenliv.
Jeg drømmer om at få en svineopformering med en besætning, der er så stor, at jeg kan ansætte en mand eller to. Jeg frygter nemlig ensomheden på landet. Min far arbejder alene, og der er dage, hvor han ikke taler med andre end min mor. Fra han går ind i stalden, til han går ud igen, har han ikke kontakt med et eneste menneske. Han har en lukket besætning, og der kommer ikke fremmede i hans stald.
Sådan kunne jeg ikke tænke mig at leve. Jeg vil have kolleger. Have andre voksne mennesker at drøfte mit arbejde med. Og jeg vil have mulighed for at holde fri med jævne mellemrum. Dét er i hvert fald blevet tilbage af min drengedrøm. Der skal være plads til, at jeg kan tage en uge syd på med familien, hvis jeg har lyst til det. Den frihed kan jeg kun opnå, hvis min bedrift er stor nok til, at den kan beskæftige 2-3 mand.
Jeg er glad for, der ikke er kvoter på grise. Det at være svineavler er den frieste form

for landbrug, og også den frihed betyder meget for mig. Jeg frygter alle skemaerne og kontrollanterne, selv om jeg godt ved, at også svineproducenter er underlagt dem. I gamle dage – i min bedstefars tid – var der 6-7 mand, ansat på de 2 gårde, min far nu driver alene med sæsonhjælp. Ja, det vil sige, i grunden er der stadig 6-7 mand, der får løn af de to gårde. Det er bare lidt mere indirekte i dag. Nu er de formelt ansat i landboforeningen, i staten, i amtet eller i EU. Vore ansatte har forskanset sig bag et skrivebord og får ikke snavsede fingre. Men de får deres løn af det, vi producerer.
Jeg kan blive lidt træt ved tanken om kontrollanterne og restriktionerne, men jeg tror på den anden side også, at en vis kontrol fra samfundets side er nødvendig, og jeg er stolt af at bo i et land, der tager miljøet alvorligt. Alligevel er der enkelte ting, der undrer mig.
I Danmark er der en meget stor retssikkerhed, der sikrer alle borgere mod overgreb. Hvis en mand mistænkes for røveri eller mord, kan politiet ikke bare gå ind i hans hus og søge at skaffe beviser på forbrydelsen. I princippet er en mistænkt uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Undtagen altså, hvis man er landmand. Den retssikkerhed, der kommer tyve og mordere til gode, gælder ikke for landmænd. Samfundet har ret til at gå ind til landmanden og åbne hans køleskab for at se, om han har penicillin stående på hylderne. Også selv om køleskabet står i køkkenet og ikke i stalden. Samfundets kontrollanter har ret til at gå ind på landmandens kontor for at checke, om landmandens gødningsplaner er, som de skal være.
I min drøm har landmænd samme retslige status som alle andre, og de øvrige samfundsgrupper betragter landmænd som nyttige, flittige og dygtige samfundsborgere.
Oven over indgangen til min drøm om et fremtidigt landbrug står der med store bogstaver: HARMONI! Følelsesmæssig harmoni, menneskelig harmoni, økonomisk harmoni og landbrugsmæssig harmoni. Jeg vil gerne – om forhåbentlig mange år – kunne se tilbage på et liv, hvor jeg kan være mig selv bekendt.
Jeg drømmer om at bo et sted, hvor der ser ordentligt ud! Jeg tror, omgivelsernes udseende betyder noget for ens velbefindende. På landbrugsskolen hørte vi for nylig et foredrag af formanden for Varde Landboforening, Thyge Nielsen. Han foreslog, at en formindskelse af de enorme etableringsudgifter kunne ske ved, at unge landmænd bygger mere skrabet. Han mente, at en stald i rå lecablokke kunne være lige så god som en stald i røde mursten.
I min drøm er der ikke discountbyggeri. Der er kvalitet i min tilværelse. Jeg ønsker, at rammerne skal være i orden, og jeg tror, jeg ville blive en meget utilfreds landmand, hvis rammerne for mit virke var rå lecamure.
Har man sin egen gård, kan man ikke skifte job på mandag, hvis der er småting, man er utilfreds med. Man må på forhånd gøre op, hvor meget man vil investere af sit liv og sine penge. Det at have sin egen gård er mere end blot at have et hjem og et arbejdssted. Det er en livsform, der kræver sin mand 100 pct. Går man ikke

fuldstændig ind for sin bedrift, svarer det til at have en ballon, der er næsten hel.
Det er meget direkte at have jord under neglene. Man føler sig i pagt med naturen og med produktionen. Det at dyrke landbrug er nu også noget med udsyn og noget med at se ud over sin egen næsetip. Eksporten betyder meget for det danske samfund. Det er landbruget, der sørger for en meget stor del af eksportmilliarderne, og sådan håber jeg, det også vil være i fremtiden. Jeg tror, Danmark er for lille til at klare sig alene i den internationale konkurrence. Derfor mener jeg, at EU er det fællesskab, der skal til for at konkurrere for eksempel med USA. Jeg synes ikke, vi skal afgive al vor selvbestemmelse, men det er praktisk at være en del af et større hele.
Endnu er Østeuropa for fattigt til at aftage vore produkter, men på langt sigt tror jeg, vi kan sælge vore grise til Østeuropa. På landbrugsskolen har vi snakket en del om mulighederne på det kinesiske marked. Der er over 1 milliard kinesiske forbrugere, hvis indkomst i øjeblikket er stigende. Kunne vi blot få hver kineser til at spise en god stor dansk svinekotelet årligt, ville de danske svineproducenter kunne imødese fremtiden med sindsro. Som kommende svineproducent er jeg naturligvis overbevist om, at den enkelte årlige kotelet ville smage kineseren så godt, at han ville gentage oplevelsen.

Man sagde om de gamle bønder, at de levede fattigt og døde rige. Sådan tror jeg ikke, det vil gå for min generation. I min drøm har jeg et privatforbrug som alle andre samfundsgrupper. Jeg har ikke lyst til at leve på en sten. Jeg tror, min fremtidige kone vil beholde sit job uden for landbruget. Jeg kunne ikke drømme om at foreslå hende andet.
Man kan ikke have selvstændigt landbrug uden at have gæld. Det er en kendsgerning, som man må lære at leve med. Gældens størrelse er ikke afgørende for min fremtidige nattesøvn. Om gælden er 5 millioner eller om den er 50 millioner er ligegyldigt, så længe der er overskud. Jeg regner ikke med nogensinde at blive gældfri.
De gamle har købt, arbejdet og betalt af, og pludselig har de stået i den situation, at deres ejendom var nedslidt men betalt. I dag kan man ikke køre nedslidning. Der skal være gang i bedriften hele tiden.
I min drøm bevarer jeg det økonomiske overblik.
Og jeg kan så ikke lade være med at vende tilbage til billedet af min nabos tvangsauktion. Den oplevelse har givet mig en advarsel, men måske er det en advarsel, jeg kan bruge til noget. Jeg vil ikke være en lus mellem to kreditornegle – fanget mellem banken og kreditforeningen. En tilfældig revisor skal ikke pådutte mig løsninger på mit landbrugs problemer. Jeg vil selv være den, der har overblikket, og som ved bedst. Jeg ved, det er et spørgsmål om uddannelse, om at være klog nok og om at have det fornødne held.

Jeg har en drøm om en lysegrøn fremtid – om at jeg kan hvile i mig selv og passe mine dyr, så de og jeg får et værdigt liv.

Jeg har en drøm om bølgende kornmarker dyrket med de nødvendige gødningsstoffer og uden giftstoffer.
Jeg har en drøm om at være et stærkt led i den lange kæde af bønder, der gennem mange generationer har dyrket det sted, hvor jeg bor.
Jeg har en drøm om, at jeg ikke bare får rod her, men at jeg også kan få lov til at fortsætte kredsløbet.
Jeg står netop nu på det allergunstigste sted i forhold til drømmen:

Lige der, hvor drømmen skal til at begynde!

De tre vindere af jubilæumskonkurrencen »Jeg har en drøm«. Afsløringen fandt sted ved et fint arrangement med 100 elever fra de tre landbrugsskoler i Ribe amt i et festligt pyntet maskinhus hos gdr. Henning Ø. Bloch, Gellerup.
Fra venstre ses borgmester Betty Carstensen, Varde, Christian Mikkelsen, Riber Kærgård Landbrugsskole (førsteprisen), Martin Overgaard, Grindsted Landboskole (andenprisen), Claus Rasmussen, Ladelund Landbrugsskole (tredjeprisen) og formanden for Varde Landboforening, gdr. Thyge Nielsen, Årre.

150 år – og hvad så?

Af Thyge Nielsen

Når man markerer en forenings 150 års jubilæum, er der mange tanker og spørgsmål, der trænger sig på.

Er der stadig brug for foreningen?

Hvordan skal foreningen udvikle sig, og hvordan ser den ud om 150 år?

Er ånden, fra den startede, stadig i live, eller har ideen med en sådan forening overlevet sig selv?

Det har været utroligt spændende at få lov til at deltage i forberedelserne til jubilæet. Jo mere man kommer ned i historien, jo mere lyst og kampgejst får man til at arbejde for foreningen og ideen bag, og jo mere respekt får man for den række af kendte og ukendte mænd, der har lagt deres sjæl i Varde Landboforening.

Er der stadig brug for foreningen?
Ja, det er der, og der har vel aldrig været mere brug for den end nu!
Hvor formålet for 150 år siden var:
Landbrugets fremme, husdyrforædling, og husflidens ophjælpning, er det i dag andre ting, der står øverst på dagsordenen – og dog. Landbrugets fremme kunne stadigvæk stå som hovedoverskrift i foreningens formålsparagraf.
Landbrugets fremme er i vor tid blandt andet:

- at sikre vore medlemmer en god og harmonisk tilværelse såvel økonomisk som menneskeligt.
- at øve indflydelse på de love og regler, der styrer vort erhverv.
- at synliggøre over for den øvrige befolkning, at dansk landbrug laver gode og sunde fødevarer.

Vi har store opgaver i at hjælpe vore medlemmer med at løfte dét kollektive ansvar, der følger af, at vi som landmænd forvalter 70 pct. af Danmarks samlede areal.
Vi gør det godt, men udviklingen løber hurtigt, og hvis den teknologiske udvikling frister os til at komme på afveje i vores måde at holde husdyr på eller i vores måde at dyrke jorden på, skal vi have mod til at sige fra.
Men vi skal også være vore medlemmers »vagthund« over for dem, der vil pålægge os unødige restriktioner, der hæmmer

vore erhvervsmuligheder.
Foreningen og vore foreningsansatte konsulenter har en kæmpeopgave i at være vor tids »sikkerhedsnet«.
For 150 år siden var det alene familie og naboer, der var sikkerhedsnettet.
I dag er konsulenterne på landbrugscentrene også en del af dette net. De der træder til, når der skal købes eller sælges ejendom, ved bobehandling ved skilsmisse- og dødsfald. Det er også dem, der hjælper til ved udarbejdelse af driftsplaner, udviklingsplaner og nedtrapningsplaner samt udfyldning af vor tids mange ansøgningsskemaer. Og endelig er det jo foreningen og konsulenterne, der forestår formidling af det væld af viden, der tilflyder landbruget, og som sørger for, at vejen mellem forskning, forsøg og praksis bliver kort.

Hvordan skal foreningen udvikle sig fremover?
Jeg vil ikke spå, men gerne komme med et bud – kvalificeret eller ej!
Vi skal tilpasse og indrette vores forening og rådgivningscenter, så vi hele tiden kan yde den bedste og mest uvildige rådgivning og service.
Men derudover vil vi få store opgaver med at kæmpe for vore medlemmeres rettigheder i forhold til lovgivning og offentlig administration.
Vi skal kort sagt være den bedste sparringspartner, vore medlemmer kan få.
Vi skal synliggøre os over for den øvrige del af befolkningen og fortælle, at selv om vi er forholdsvis få, er vi en meget vigtig brik i den danske samfundshusholdning (20-25 pct. af samtlige erhvervsaktive i vores region er her i jubilæumsåret beskæftiget i landbrug eller i virksomheder, der betjener landbruget).
Vi skal tage aktivt del i det liv og i de aktiviteter, der udfoldes ude på landet, hvor vi bor.
Vi skal uddanne vore medlemmer, så de kan tage bedst mulig vare på sig selv og deres familie og samtidig påtage sig de opgaver, der skal løses i lokalsamfundet.
Vi skal være med til at sikre, at landbruget og landmændene vedblivende er krumtappen i landdistrikterne.
Hvis vi har modet og evnen til at løfte den opgave og den arv fra dem, der ledede foreningen gennem 150 år – og det har vi – ja, så er der brug for vor forening frem i tiden.

Er ånden fra foreningens stiftelse stadigvæk i live?
Det var engagerede og aktive personer, der stiftede og ledede foreningen for 150 år siden, og det har det været op gennem alle årene siden. Det er deres skyld, at vi nu kan fejre foreningens jubilæum. Vi står i stor gæld til dem, og vi har pligt til at føre den ånd videre, som drev dem i deres arbejde for foreningen.
Det er et tillidshverv – i ordets bedste betydning – at være valgt ind i en landboforenings bestyrelse. Dette at fornemme, at ens kolleger har tillid til én og vil betro én det job at være med til at lede vores fælles forening, giver mod og vilje til at gøre sit bedste for landbrugets fremme.
Sådan var det før, og sådan vil det være fremover, og derfor vil der også altid være personer, som vil påtage sig dette arbejde, og det vil også blive påskønnet af medlemmerne fremover.

Jo, ånden er der stadigvæk, og vil vedblivende være der, og derfor bliver der flere jubilæer at fejre i Varde Landboforening!

Jubilæumsaktiviteterne

I bestyrelsen har vi drøftet, hvor meget vi skulle gøre ud af 150 års jubilæet, og vi besluttede blandt andet:

1) At indbyde alle amtets landbrugsskoleelever til at besvare en prisopgave med titlen:» Jeg har en drøm«. Der indkom 16 besvarelser. Heraf blev 3 præmieret. Første præmievinderens bidrag er bragt i dette jubilæumsskrift. Det var iøvrigt en fornøjelse at læse de indkomne bidrag. De bekræftede at der er optimisme og gå-på-mod blandt de kommende landmænd; og det tegner godt for dansk landbrugs fremtid.

2) At byde de besøgende på Dyrskuet i Varde den 8. juni på gratis morgenkaffebord. Arrangementets formål er foruden at gøre opmærksom på vort jubilæum at vise Varde og omegns befolkning, at landbruget producerer gode og velsmagende fødevarer af høj kvalitet.

3) At lade optage en videofilm med titlen: » Landbruget på Vardeegnen anno 1996«. Filmen viser, at stolte og stoute vestjyske bønder stadig værner om dyr og natur, samtidig med at de udnytter den moderne teknologi i en effektiv og optimal produktion.

4) At vi igennem nærværende jubilæumsskrift vil fortælle, at vi nærer en dyb respekt for dem, der var før os, og at selv om nogle af os i perioder har »været væk« fra foreningen en tid, er det stadigvæk Varde Landboforening, (tidligere Ribe Amts nordre Landboforening) der er vores »moderforening«.

Til slut vil jeg gerne bringe en stor tak til dem, der har gjort det muligt at markere jubilæet med et så omfattende program. Tak til sponsorerne. Tak til deltagerne i prisopgaven. Tak til værterne ved videofilmen. Tak til inspirationsgruppen bag jubilæumsskriftet. Tak til dem, der har givet en hånd med – fra rundstykkesmøring til lay-out. Tak til bidragyderne til jubilæumsskriftet – og sidst men ikke mindst tak til Bent Olesen og Aage Sønderby for at have skrevet/redigeret denne bog.

Formændene gennem 150 år

1.	Amtsforvalter, kammerråd Lorens Hansen, Varde	1846 - 65	19 år
2.	Kammerherre Th. Rosenørn Teilmann, Nørholm	1865 - 68	3 år
3.	Kammerråd, proprietær J.H. Jespersen, Endrupholm	1868 - 78	10 år
4.	Løjtnant, proprietær V. Fabricius, Bramming Hovedgård	1878 - 82	4 år
5.	Proprietær, landbrugskandidat H.J. Jespersen, Endrupholm	1882 - 86	4 år
6.	Højskoleforstander Jesper Madsen, Janderup	1886 - 87	1 år
7.	Gårdejer, landbrugskandidat Elias Thomsen, Mejls	1887 - 93	6 år
8.	Gårdejer Niels Christensen, Broeng, Oksbøl	1893 - 01	8 år
9.	Gårdejer Lars Mose, Årre	1901 - 03	2 år
10.	Gårdejer Jes Schmidt, Mejls, Varde	1903 - 06	3 år
11.	Gårdejer Kr. Schmidt, Varde Nørgaard	1906 - 10	4 år
12.	Gårdejer John Johnsen, Nr. Hebo, Hyllerslev	1910 - 15	5 år
13.	Gårdejer Chr. Vestergaard, Skonager, Næsbjerg	1915 - 17	2 år
14.	Gårdejer Frands Bennetsen, Vester Janderup	1917 - 27	10 år
15.	Gårdejer Jens Hansen, Sig	1927 - 36	9 år
16.	Gårdejer Claus Clausen, Hyllerslev	1936 - 42	6 år
17.	Gårdejer Sigvald Lauridsen, Risholt, Sig	1942 - 49	7 år
18.	Gårdejer Jens Thomsen, Gellerup, Varde	1949 - 53	4 år
19.	Gårdejer Laurids Søgaard, Rousthøje	1953 - 70	17 år
20.	Gårdejer Viktor Jessen, Søndergården, Sig	1970 - 75	5 år
21.	Gårdejer Johannes J. Hansen, Toftnæs, Alslev	1975 - 79	4 år
22.	Gårdejer Lars Jessen, Blaksmark, Varde	1979 - 87	8 år
23.	Gårdejer Henning Ø. Bloch, Gellerup, Varde	1987 - 94	7 år
24.	Gårdejer Thyge Nielsen, Terpagergård, Årre	1994 -	

»Stamtræ« for Varde Landboforening

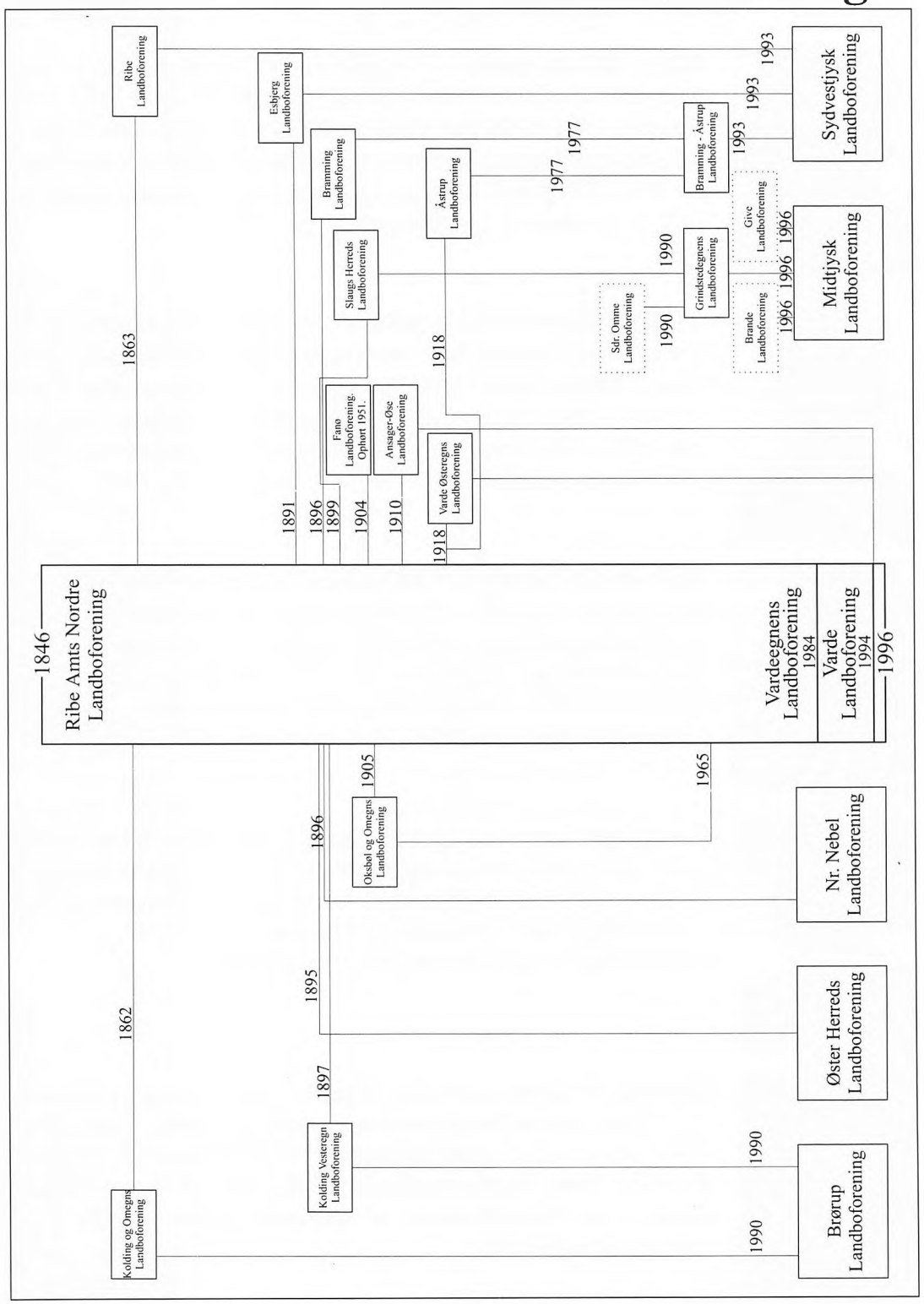

Personoplysninger

Thyge Nielsen, gårdejer, »Terpagergård«, Bryndumsager 1, Årre. Bestyrelsesmedlem i Varde Østeregns Landboforening 1982-1994. Formand 1988-1994. Fra 1994 formand for Varde Landboforening ved sammenlægningen. Formand for Ribe Amts Landboforeninger fra 1992. Bestyrelsesmedlem i De danske Landboforeninger fra 1992 og medlem af Landbrugsrådet fra 1993.

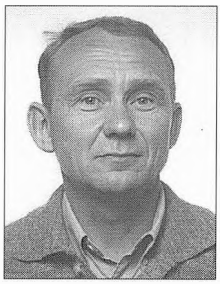

Henning Ølgaard Bloch, gårdejer, »Kærgård«, Knoldeflodvej 25, Varde. Bestyrelsesmedlem i den jubilerende landboforening 1978-1996. Formand 1987-1994. Formand for Landbrugscentret Varde I/S 1987-1996. Formand for Svineproduktionsudvalget for Ribe amt 1992-1996. Formand for Ribe Amts Sundhedsudvalg 1987-1996. Bestyrelsesmedlem i Vestjyske Slagterier fra 1995.

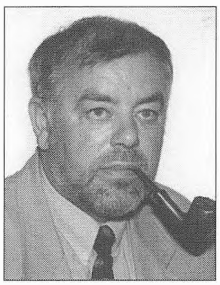

Niels Jensen, agronom, Kløvbakken 71, Outrup. Leder af Landbrugscentret Varde I/S, Regnskabskontoret, siden 1993. Kasserer for Landbrugscentret Varde I/S. Tidligere økonomikonsulent i Familielandbruget i Holstebro 1973-1984 og i Morsø Landboforening 1984-1993. Bestyrelsesmedlem i Foreningen af danske Landbrugskonsulenter 1984-1995, næstformand fra 1993-1995.

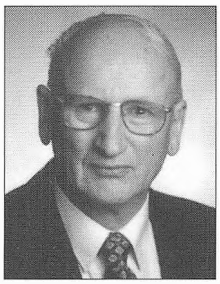

Bent Olesen, agronom, Pramstedvej 5, Varde. Planteavlskonsulent i den jubilerende landboforening fra 1957-1994. Regionssekretær for Ribe Amts Landboforeninger fra 1964-1984. Sekretær for Regionsudvalget for Læplantning i Ribe amt 1985-1994. Medredaktør af nærværende jubilæumsskrift.

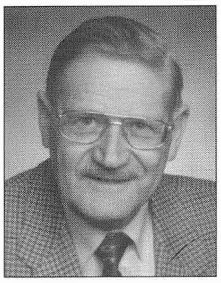

Henning Petersen, agronom, Diget 8, Varde. Kvægbrugskonsulent. Leder af kvægbrugskontoret i Landbrugscentret, Varde 1969-1996. Sekretær for Landbrugscentret Varde I/S fra 1992. Sekretær for Ribe Amts Husdyrsundhedsudvalg 1985-1991. Medlem af udvalget for efteruddannelse af landmænd i Ribe amt fra 1979-1986 og igen fra 1993.

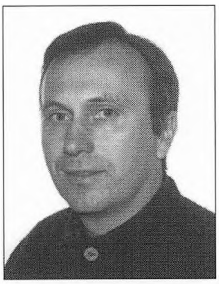

Peder Chr. Thomsen, agronom, Hebovej 63, Janderup. Planteavlskonsulent i den jubilerende landboforening siden 1987. Tidligere planteavlsassistent i Århus amts Landøkonomiske Selskab 1981-1983 og videnskabelig assistent ved Statens Planteavlsforsøg, St. Jyndevad, 1983-1987. Sekretær i Varde Landboforening siden 1990 og sekretær i Regionsudvalget for Læplantning siden 1994.

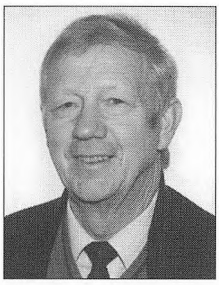

Aage Sønderby, agronom, Pramstedvej 24 B, Varde, Regionssekretær for Ribe Amts Landboforeninger siden 1984. Bygnings- og maskinkonsulent i Ribe Amts Landboforeninger fra 1967-1994. Har skrevet talrige artikler i Landbonyt, Landsbladet, Maskinstationen og andre fagblade.
Medredaktør af nærværende jubilæumsskrift.

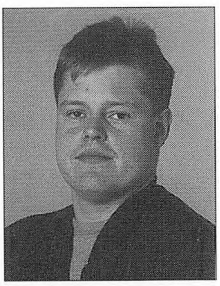

Christian Mikkelsen, Hyrup Vestermarksvej 10, Toftlund. Modul 2-elev på Riber Kjærgård Landbrugsskole. Maskinarbejderlærling hos Brdr. Hartmann A/S i Tønder 1987-91. Begyndte landbrugsuddannelsen på Riber Kjærgård Landbrugsskole i 1991.

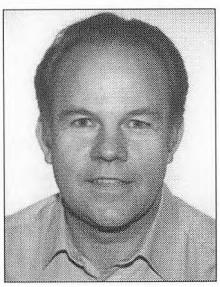

Henning Petersen, landbrugstekniker, registreret revisor, Forumvej 20, Alslev, Varde. Ansat på Landbrugscentret Varde I/S, Regnskabskontoret, siden 1. februar 1974. Fra 1990 redaktør af »Landbrugsnyt«, orienteringsblad for foreningsmedlemmerne omkring Landbrugscentret Varde I/S. Kvalitetskoordinator på Regnskabskontoret fra 1996.
Medredaktør og layout-chef af nærværende jubilæumsskrift.

Følgende har med velvilje bidraget økonomisk til jubilæumsskriftets udgivelse:

Blåvandshuk Kommune
Esbjerg Kommune
Helle Kommune
Varde Kommune
Ølgod Kommune
Agerbæk Andelskasse
Alm. Brand af 1792
Billum Andelskasse
Bikuben, Varde/Ølgod
Dangrønt Products A/S, Ølgod
Dansk Landbrugs Realkreditfond
DLG Vest, Lyne
Esbjergegnens Andels Grovvareforening
Grindsted Eksport-samlestald
Helle Kalkselskabs Fond
Holme Å Andel
Janderup Andelskasse
Jyske Bank, Varde
Nykredit
Næsbjerg Andelskasse
Næsbjerg Foderstofforening
Rousthøje Lokalforening
Skads m.fl. Herreders Brandkasses Fond
Skovlund Andelskasse
Sydbank, Varde
Unibank, Varde
Vardeegnens Griseformidling
Varde og Omegns Andelsvaskeris Fond
Vestjysk Andel
Vestjyske Slagterier
Vester Nebel Foderstofforening
Øse Andelskasse
Årre og omegns Andelskasse

Billedmateriale

Jubilæumsskriftets billedmateriale er velvilligt stillet til rådighed af:
De lokalhistoriske arkiver i Janderup, Varde og Nordenskov.
Maskinfabrikken Jyden, René Hollmann, Henning E. Jensen, Gellerup, Hans Sigfred Knudsen, Billum, Jørgen H. Kristensen, Helge Klemmensen og Gunnar Schmidt, Landbrugscentret, Varde.
Endvidere har jubilæumsskriftets forfattere og redaktører samt enkelte andre leveret fotobidrag.
Nogle figurer og tegninger er hentet i gamle landboforenings-jubilæumsskrifter.

Foreningens 150 års dag fejres ved en reception fredag, den 30. august på Hotel Arnbjerg, Varde, og en jubilæumsfest søndag, den 1. september i Helle Hallen, Vrenderup.

